มังคละ : กรณีศึกษาวงดนตรีพื้นบ้านของนายพรต คชนิล

ปริญญานิพนธ์

ของ

แก้วกร เมืองแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา

มีนาคม 2544

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

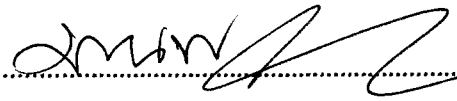
..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์)

คณะกรรมการสอบ

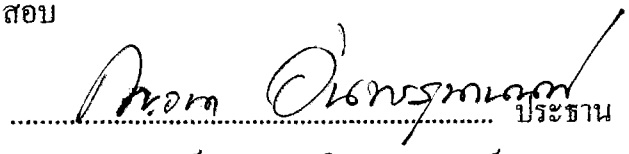
..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

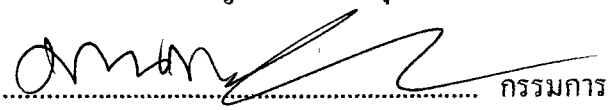
..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์)

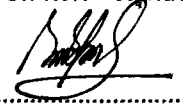
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์)

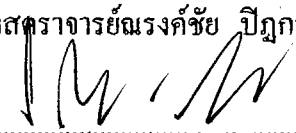
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

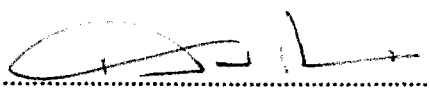
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ทบวงมหาวิทยาลัยที่ให้ผู้วิจัยได้รับทุนส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาโท พ.ศ.2537 – 2540 จนกระทั่งการวิจัยได้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ คือ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์ รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ ซึ่งทุกท่านเป็นผู้ให้คำแนะนำพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี นอกจากนี้ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านจากภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและสากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และหัวหน้าภาควิชามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้ความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณนักดนตรีคณะประพรต รุ่งเรือง ทุกท่าน โดยเฉพาะ นายพรต คชนิล ที่ได้อนุเคราะห์ในส่วนของข้อมูลที่มีคุณค่าจึงทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จารึต สิริทิพา อาจารย์ศุลีพร สาระคุณ อาจารย์คมกริช การินทร์ อาจารย์กำพล เนตรเชย อาจารย์ภากร เชาว์ขุนทด อาจารย์ศุภเดช หิมะมาน อาจารย์ลินดา อินทราลักษณ์ คุณเอกชัย โกมล คุณปวีณา แช่มช้อย ที่ช่วยจัดหา จัดทำและจัดพิมพ์ข้อมูล ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ปริญญานิพนธ์นี้จะสำเร็จลงมิได้ถ้าปราศจากความรัก ความเมตตาของคุณสุชาติและคุณสุทิน เมืองแก้ว ซึ่งเป็นคุณพ่อคุณแม่ ผู้มีอุปการะสูงสุดที่ปลูกฝังให้ผู้วิจัยรักการศึกษาเรียนรู้แบบยั่งยืน ใฝ่ใจในการเป็นนักวิชาการ ให้กำลังใจและคำสอนทุกด้านของชีวิตตลอดจนสนับสนุนทุนการศึกษา เพิ่มเติม โดยมุ่งให้ผู้วิจัยมีอนาคตที่ดี ทั้งขอบพระคุณญาติ ๆ ทุกท่านที่ส่งกำลังใจช่วยให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

นางสาวแก้วกร เมืองแก้ว

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	วิธีดำเนินการค้นคว้า	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
	ข้อตกลงเบื้องต้น	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก	14
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพิษณุโลก	18
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านจังหวัดพิษณุโลก	20
	งานวิจัยที่เกี่ยวกับวงมังคละ	23
3	ประวัติความเป็นมาของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง	31
	ประวัติความเป็นมาของคณะประพรต รุ่งเรือง	31
	รายนามนักดนตรีคณะประพรต รุ่งเรือง	34
4	ศึกษาขนบธรรมเนียมของวงมังคละ	40
	เครื่องดนตรี	
	กลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	40
	กลองยืน	45
	กลองหลอน	47
	ฆ้อง	50
	ปี่	53
	ฉิ่ง	55

บทที่ หน้า

ฉาบเล็ก 55

ฉาบใหญ่ 56

รูปแบบการจัดวง 57

พิธีไหว้ครู 58

การเรียนและการสืบทอด 63

5 เพลงของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง 66

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงมังคละ 66

โน้ตปี่เพลงไม้สี่ 68

เพลงไม้สี่ (โน้ตบรรเลงรวมวง) 69

วิเคราะห์บทเพลง 81

6 บทสรุป 98

จุดมุ่งหมายการวิจัย 98

ขอบเขตของการวิจัย 98

วิธีดำเนินการค้นคว้า 98

การเก็บรวบรวมข้อมูล 99

สรุปผล 100

อภิปรายผล 101

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป 103

บรรณานุกรม 105

ภาคผนวก 108

ภาคผนวก ก แผนที่ 109

ภาคผนวก ข โน้ตเพลงมังคละ 113

ประวัติย่อผู้วิจัย 161

บทคัดย่อ 162

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	แผนที่จังหวัดพิษณุโลก	18
2	วิธีครอบครู	33
3	นักดนตรีคณะประพรต รุ่งเรื่อง	34
4	กลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	40
5	ก้นกลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	41
6	หน้ากลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	42
7	เอวกลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	42
8	ไม้ตีกลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	43
9	การนั่งตีกลองโกร๊กหรือกลองมังคละ	44
10	การตีกลองโกร๊กหรือกลองมังคละในขบวนแห่	44
11	กลองยืน	45
12	หน้าของกลองยืน	46
13	ไม้ตีกลองยืน	46
14	กลองหลอน	47
15	หน้าของกลองหลอน	48
16	ไม้ตีกลองหลอน	48
17	การตีกลองยืนและกลองหลอนด้านกลองหน้าเล็ก	49
18	การตีกลองยืนและกลองหลอนด้านกลองหน้าใหญ่	49
19	ฆ้องด้านหน้า	50
20	ฆ้อง 2 ใบด้านข้าง	50
21	ไม้ตีฆ้อง	51
22	ขนาดไม้คานแขวนฆ้อง 2 ใบ	51
23	ที่เสียบคานฆ้อง	52
24	ฆ้อง 2 ใบ	52
25	การนั่งตีฆ้อง	53
26	ความยาวของกี่	53
27	ขนาดลิ้นกี่	54
28	ขนาดลำโพงของกี่	54

ภาพประกอบ หน้า

29 ขนาดของกี่ 54
30 ฉิ่ง 55
31 ฉาบเล็ก 55
32 ฉาบใหญ่ 56
33 แผนผังการวางเครื่องดนตรีในรูปแบบการเดินแห่ 57
34 แผนผังการวางเครื่องดนตรีในรูปแบบการนั่งบรรเลง 57
35 ครูพรมน้ำมนต์ 59
36 การจัดวางเครื่องดนตรีและเครื่องเซ่นพิธีไหว้ครูประจำปี 60
37 การผูกด้ายสองสีกับทองเพื่อใช้ในการตกทอง 61
38 ตกทอง 61
39 ของที่ไหว้ครูก่อนเริ่มเรียนและก่อนแสดง 62
40 แผนผังการสืบทอดวงมังคละของนายพรต คชนิล 63
41 แผนที่อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก 110
42 แผนที่ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก 111
43 แผนที่ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก 112

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ดนตรีพื้นบ้านจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดต่อกันมา ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป วิถีการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากเดิม เช่น การศึกษา การคมนาคม การทำงาน เป็นต้น เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้เข้ามามีบทบาทต่อสิ่งต่างๆในการดำรงชีวิต ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น จากการที่ในสังคมมีระบบสื่อสารที่ทันสมัย โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งทั้งหมดต่างก็เป็นสื่อที่สามารถเปิดชม เปิดฟัง และหาอ่านได้อย่างสะดวก ข่าวสารหรือรายการต่างๆ มักมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไป รวมไปถึงวัฒนธรรมของต่างประเทศที่เข้ามาจากสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ที่ติดตามจากสื่อเหล่านั้นก็สามารถรับรู้ข้อมูลได้อย่างอิสระ นับเป็นสิ่งที่ดีที่มีการรับรู้วัฒนธรรมต่างชาติ แต่คนไทยกลับเห็นว่าวัฒนธรรมต่างชาติเป็นสิ่งที่ทันสมัย จึงเปิดรับอย่างเต็มที่ ดังเห็นได้จากการแต่งตัว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ภาษา หรือแม้แต่ดนตรี ซึ่งก็มีทั้งส่วนที่ดีและไม่ดี จากส่วนนี้เราไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าส่วนใดดีหรือไม่ดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการตัดสินตามเหตุผลของแต่ละบุคคล จากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ บางครั้งอาจทำให้ไม่เหมาะกับสภาพของสังคมไทย เนื่องจากประเทศของเราก็มีประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ความเป็นอยู่ที่เป็นรูปแบบเฉพาะอย่างไทยๆ ในส่วนของดนตรี การที่มีดนตรีแนวต่างๆ เกิดขึ้นมากมายนับว่าเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ทราบว่าคนไทยมีความสามารถมากขึ้น บางครั้งอาจเทียบเท่าชาวต่างชาติก็ได้ แต่อย่าลืมว่าประเทศไทยมีดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยในแต่ละท้องถิ่น ทุกวันนี้นับวันยิ่งหดหายไปจากความนิยมของคนไทยไปแล้ว จะเห็นว่าดนตรีพื้นบ้านจัดเป็นการแสดงพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่มีการแสดงออกทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี การแสดงพื้นบ้านเกิดจากปัญญาชนท้องถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ ดนตรีพื้นบ้านเกิดขึ้นและพัฒนาในสังคม เกษตรกรรมที่มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ สภาพสังคมไม่ใช่แบบสังคมที่อยู่โดดเดี่ยว หรือแยกจากสังคมขึ้น

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีดนตรีพื้นบ้าน คนทั่วไปไม่ค่อยรู้จัก ดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ เรียกกันว่า "วงปี่กลอง" ซึ่งคนทั่วไปมักเรียกกันว่า "มังคละ" ชื่อนี้อาจารย์บรรเจิด เศรษฐธัญญการ จากสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามเป็นผู้เรียกเป็นคนแรก (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. : 2541) เช่นเดียวกับ คำบอกเล่าของ นายบุญรอด คงน้อย วัย 63 ปี ต.บ้านสวน อ. เมือง จ.สุโขทัย ได้เล่าว่า

แต่เดิม วงดนตรีประเภทนี้เรียกกันว่า "วงปี่กลอง" เมื่อหลายปีก่อน มีฝรั่งคนหนึ่งจากศรีลังกา พร้อมกับล่ามได้เข้าไปศึกษาวงปี่กลองนี้เหมือนกันและบอกว่าวงปี่กลองเหมือนกับวงมังคละของศรีลังกา โดยสอดคล้องกับสุจิตต์ วงษ์เทศได้อธิบายว่า ชื่อวงดนตรีประเภทนี้ไปตรงกับชื่อของดนตรีประเภทหนึ่งของศรีลังกาในกระบวนแห่ ทั้งงานมงคล และงานอัปมงคล โดยใช้ชื่อมังคละเภรี และอวมังคละเภรี ตามลำดับ แต่ไม่ได้หมายความว่าดนตรีมังคละของไทยจะนำแบบอย่างมาจากประเทศศรีลังกา แต่เป็นการใช้หลักการเดียวกัน คือ ปัญจดุริยางค์ของอินเดีย วงปี่กลองนิยมเล่นกันในจังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ และสุโขทัย ทั้ง 3 จังหวัดดังกล่าว ล้วนอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำน่านและลุ่มแม่น้ำยม เริ่มมีขึ้นตั้งแต่สมัยใดไม่สามารถระบุได้

จากการบันทึกของหาญชัย สงวนให้ (พ.ศ. 2541) ได้บันทึกถึงวงปี่กลองดังนี้ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2444 ได้ใช้วงปี่กลองรับเสด็จ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัติวงศ์ ซึ่งเสด็จประพาสเมืองพิษณุโลก เพื่อตรวจงานการปั้นหุ่นพระพุทธชินราชจำลอง และเมื่อ พ.ศ.2515 ได้มี การแสดงดนตรีมังคละและรำมังคละ โดยวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก จัดถวายพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสจังหวัดพิษณุโลก

วงมังคละมีรูปแบบเฉพาะตัว สามารถทำให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนาน คึกคัก จนบางครั้งอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญได้ จึงเหมาะกับการบรรเลงประกอบงานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า งานบวช งานสงกรานต์ หรืองานมงคลต่าง ๆ

วงมังคละเป็นวงดนตรีที่อยู่ในชุมชนที่ราบ โดยตั้งบ้านเรือนแถบลุ่มแม่น้ำน่านและแม่น้ำยม เพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับงานมงคลและอวมงคล วงมังคละในภาคเหนือตอนล่างที่ยังบรรเลงอยู่ มีที่จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลกนับว่ามีวงมังคละที่นิยมเล่นเหลืออยู่มากกว่าจังหวัดอื่นในแถบภาคเหนือตอนล่าง (ประทีป นักปี่ . 65 – 66 : 2537)

เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงมังคละซึ่งมีกลอง 4 ใบ แยกเป็น กลองโกร๊ก 1 ใบ กลองหลอน 1 ใบ และ กลองยืน 3 ใบ นอกจากนี้มี ปี่ 1 เลา และเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก กรับ ฆ้อง ทำให้นึกถึงคำว่า "เบญจดุริยางค์" ของอินเดีย ซึ่งหลักของเบญจดุริยางค์ คือ เป่าและตี โดยเน้นเครื่องหนังเป็นลักษณะพิเศษของอินเดียที่ยังคงสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ คำว่า "เบญจดุริยางค์" แปลว่า "ดุริยะประกอบด้วยองค์ 5" (ธนิต อยู่โพธิ์. : 2498) โดยมีกลองที่มีลักษณะแตกต่างกัน 3 ใบ เครื่องตีทำจังหวะ 1 ชิ้น เครื่องเป่า 1 ชิ้น รวมเป็น 5 ชิ้น

ต่อมาเมื่อแบบแผนของเบญจดุริยางค์จากอินเดียได้เผยแพร่สู่ลังกา จึงได้เรียกประเพณีประโคมตีและเป่าในงานมงคลว่า "มังคละเภรี" แต่ถ้าเป็นงานอวมงคล เรียก " อวมังคละเภรี"

ในปัจจุบันยังใช้ประโคมแห่พระ รับพระ และส่งพระ นอกจากนี้ยังใช้ประกอบการละเล่นต่าง ๆ ด้วย (สุจิตต์ วงษ์เทศ. 18 : 2532)

การเรียกชื่อบทเพลงของวงมังคละ เพลงในที่นี้หมายถึง หน้าทับกลอง เป็นการตีหน้าทับต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกัน โดยความแตกต่างในเรื่องของหน้าทับแทนที่จะเรียกหน้าทับ แต่เรียกว่า "เพลง" แทน เช่น เพลงตกตลิ่ง กับเพลงแม่หม้ายนมยาน การตีกลองจะมีหน้าทับที่แตกต่างกันของทั้ง 2 เพลง ที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งการทำทำนองโดยใช้หน้าทับของกลองมีกลอง 2 ประเภทที่บรรเลง คือ กลองยืนกับกลองหลอน ซึ่งจะไม่มีทำนองเพลงที่เป็นตัวบ่งบอกว่าเป็นเพลงที่บรรเลงอย่างไร เราสังเกตได้จากหน้าทับของกลองยืนและกลองหลอน ส่วนปี่ถึงแม้ว่าจะมีการใช้ปี่บรรเลงในวงก็ตาม แต่ลักษณะการเป่าทำนองของปี่เป็นการนำเพลงอะไรมาเป่าก็ได้ โดยให้เข้ากับจังหวะ ยกเว้นเพลงไม้สี่ ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครู จะมีทำนองเพลงที่ใช้เฉพาะสำหรับการเล่นเพลงไม้สี่ ส่วนทำนองจังหวะของดนตรีมังคละสามารถแสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถตั้งชื่อเพลงได้ตรงกับอารมณ์ ความรู้สึก และสื่อความหมายที่บ่งบอกถึงความหมายของชื่อเพลงได้ชัดเจน

บทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้อย่างชัดเจน วงปี่กลองได้มีบทบาทกับสังคมในอดีตอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากการใช้เพลงแต่ละเพลง เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีวัฒนธรรม และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นปัจจุบัน วงปี่กลองในปัจจุบันเป็นวงดนตรีที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมกันมากนัก บุคคลที่สืบทอดก็มีน้อยลงจนเหลือจำนวนวงปี่กลองเพียงไม่กี่คณะ เพลงสำหรับบรรเลงกับวงปี่กลองได้สูญหายไปจำนวนมาก เนื่องจากการถ่ายทอดเพลงเป็นลักษณะการถ่ายทอดแบบการบอกกล่าว และปฏิบัติตามต่อกันมา ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพลงบางเพลงจึงหายไปบ้าง ประกอบกับอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ก็นำเสนอดนตรีแนวใหม่ ๆ ที่พัฒนาขึ้นอย่างแพร่หลาย ทำให้วัฒนธรรมดนตรี พื้นบ้านอย่างวงปี่กลอง ไม่ได้รับการสนใจเท่าที่ควร บางครั้งทำให้ลืมวงมังคละไปจากความทรงจำก็ได้ แต่เมื่อปี พ.ศ.2530 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก ในขณะนั้น ได้จัดให้มีการประกวดวงดนตรีมังคละหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าวงปี่กลองเป็นครั้งแรก ณ วิทยาลัยครูพิบูล-สงคราม เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2530 คณะประพรต รุ่งเรือง ของนายพรต คชนิล ได้รับรางวัลชนะเลิศ (หาญชัย สงวนให้. 183 : 2541) และเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535 นายพรตได้รับเลือกจากทางจังหวัดพิษณุโลกให้เป็นนักอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่นของชาติไทย เข้ารับพระราชทานโล่และเครื่องหมายเชิดชูเกียรติจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี

นายพรต คชนิล เป็นศิลปินพื้นบ้านผู้หนึ่งที่เล่นวงมังคละ ปัจจุบันอายุ 87 ปี เกิดเมื่อ พ.ศ. 2456 ท่านเริ่มฝึกหัดตั้งแต่อายุ 16 ปี โดยต่อเพลงกับครูเพิ่ม เมืองมา สามารถเล่นดนตรี

ในวงมังคละได้ทุกเครื่อง โดยเฉพาะปี่เป็นเครื่องดนตรีที่ท่านถนัดที่สุด ท่านสามารถก่อตั้งวงมังคละให้แก่ผู้ที่สนใจจนถึงมีลูกศิษย์มากมาย จึงทำให้มีผู้ที่รู้จักวงมังคละมากขึ้น และได้รับความนิยมจาก สถานศึกษาต่าง ๆ ให้ท่านเป็นผู้ฝึกสอนให้ นอกจากนี้ท่านยังนำวงมังคละของท่านออกแสดงตาม งานต่าง ๆ เป็นเวลา 50 ปีมาแล้ว นอกจากนี้ทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลกยังได้เล็งเห็นความสำคัญของท่านโดยให้ท่านเป็นครูใหญ่ ผู้ทำพิธีไหว้ครูและทำพิธีครอบครูวงมังคละ ให้แก่บรรดาศิษย์ ในจังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา

ถึงแม้ปัจจุบันนายพรต คชนิล มีอายุมากขึ้น แต่ท่านก็ยังมีสุขภาพประกอบแข็งแรง สามารถถ่ายทอดเพลงของวงมังคละให้แก่บรรดาลูกศิษย์ได้ด้วยความตั้งใจที่จะถ่ายทอดอย่างเต็มที่ แต่ความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อวงปี่กลองนั้นยังน้อยมาก ลูกศิษย์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงาน คือเป็นชาวบ้านในละแวกเดียวกับบ้านของท่านมากกว่า แต่เมื่อเทียบกับคุณค่าของความเป็นดนตรี-พื้นบ้านที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลกนั้นก็เป็นที่น่าเสียดายว่าได้รับการเห็นคุณค่าน้อยลง ประกอบกับการต่อเพลงของนายพรต เป็นการต่อเพลงแบบไม่มีโน้ตประกอบการสอนเป็นการบอกต่อมากกว่า ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญมากเพราะการที่สอนแบบไม่มีโน้ตนั้นนาน ๆ เข้าอาจทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงได้เพราะเป็นการสื่อสารประเภทต่างๆ ถ้าไม่มีการจดบันทึกอาจทำให้สารที่ได้รับนั้น เกิดการสื่อความหมายที่เปลี่ยนแปลงได้

จากเหตุผลดังกล่าว เป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง ของนายพรต คชนิล โดยผู้วิจัยคาดว่าความสำคัญของการศึกษาเรื่องราวต่างๆเช่น โน้ตเพลงที่ใช้บรรเลง โดยทำการเก็บรวบรวมและศึกษาพิธีไหว้ครูวงมังคละ ล้วนเป็นข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับวงมังคละทั้งสิ้นเพื่อเป็นการศึกษารวบรวมความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงมังคละไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดีงามให้คงอยู่สืบไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมเพลงของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง
2. เพื่อศึกษารายละเอียดของเครื่องดนตรีวงวงมังคละ
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมังคละ โดยเฉพาะการไหว้ครูของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง
4. เพื่อศึกษาบทเพลงมังคละในส่วนของ รูปแบบจังหวะพื้นฐานของกลองยืน การสอดแทรกจังหวะของกลองหลอน
5. เพื่อรวบรวมประวัตินักดนตรีของคณะประพรต รุ่งเรือง

ความสำคัญของการวิจัย

1. วงมังคละเป็นดนตรีในเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งในเขตภาคเหนือ ตอนล่างนี้ใช่ว่าจะมีแต่วงมังคละอย่างเดียว ยังมีดนตรีตุ๊บเก่ง ซึ่งนิยมเล่นอยู่ในแถบจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยหลักการตุ๊บเก่งก็ใช้เครื่องหนังและเครื่องเป่าเป็นหลักเช่นเดียวกับกลองโกร๊กหรือกลองมังคละ ความคล้ายในส่วนของการใช้เครื่องดนตรียังคล้ายกับวงดนตรีกาหลอ วงบัวลอย โดยความสัมพันธ์ของดนตรีที่กล่าวมาข้างต้น สามารถทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความเกี่ยวข้องของดนตรีที่อยู่ต่างท้องที่แต่มีความคล้ายกันในเรื่องของหลักการใช้ประเภทของเครื่องดนตรี ทั้งยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์และอารยธรรมแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย

2. ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการตั้งชื่อบทเพลงของวงมังคละ โดยสามารถตั้งชื่อตามสิ่งที่พบเห็นได้ตามธรรมชาติ

3. วงมังคละเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทั้งในส่วนของ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึง ความเป็นอารยธรรมของชาวบ้าน

4. ปัจจุบันสังคมได้มองข้ามความสำคัญของวงมังคละ ซึ่งลดบทบาทลงตลอดเวลา มีโอกาสพบเห็นได้น้อยมาก นับว่าเรากำลังสูญเสียดนตรีพื้นบ้านประเภทหนึ่ง โดยที่นำดนตรีตะวันตกเข้ามาทดแทน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าจะต้องทำให้วงมังคละกลับมาเป็นที่รู้จักและสนใจของคนทั่วไปอีกครั้ง

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาคณะประพรต รุ่งเรือง ของนายพรต คชนิล

2. ในส่วนสาระความสำคัญของดนตรีผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยศึกษาถึงเพลงของวงมังคละรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงความเชื่อตลอดจนพิธีไหว้ครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงบทบาทของวงมังคละ ที่มีต่อวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้อง

2. มีการเก็บบันทึกข้อมูลของวงมังคละไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษา ค้นคว้าได้ต่อไป

3. ทำให้ทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการตั้งชื่อเพลง

4. ทำให้เกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับวงมังคละของจังหวัดพิษณุโลกได้เพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการค้นคว้า

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของดนตรีมังคละ โดยศึกษาในด้านต่อไปนี้

1.1 เครื่องดนตรีในวงมังคละการจัดวงดนตรีมังคละและโอกาสในการแสดง

1.2 บทเพลงมังคละ

1.3 พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับวงมังคละ

1.4 ประวัตินักดนตรีมังคละ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ สังเกต รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมระว่างสังเกตการณ์ และจดบันทึกข้อมูล การบันทึกเสียง บันทึกภาพ

1.5 รวบรวมเอกสารจากข้อมูลต่างๆ เช่น บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งต่อไปนี้

1.5.1 หอสมุด สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

1.5.2 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

1.5.3 ห้องสมุดบันฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา

1.5.4 หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

1.5.5 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. การจัดทำข้อมูล

เรียบเรียงข้อมูลโดยถอดจากแถบบันทึกเสียงและแถบบันทึกภาพ จากนั้นจึงเขียนเป็นโน้ต และความเรียงตามลำดับ ทั้งในส่วนของดนตรีและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นต้องขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ท่านเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่มีอยู่แล้วจึงนำมาตรวจสอบแก้ไข โดยเรียบเรียงเนื้อหาเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล (สกอร์) ซึ่งต้องจัดทำให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ในส่วนต่างๆ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์เชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาจะได้นำมาประยุกต์ใช้กับการเข้าใจถึงดนตรีมังคละอย่างถ่องแท้

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และการมีส่วนร่วมบันทึกเสียง บันทึกภาพ จากข้อมูลทั้งหมดจะนำมาเรียบเรียงในรูปแบบของการเขียนแบบบรรยายเป็นความเรียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทำนอง	หมายถึง	ทำนองเพลงวงมังคละซึ่งได้จากการบรรเลงกลองยืน
เพลง	หมายถึง	ลีลาการตีกลองยืนแบบต่างๆ ซึ่งกำหนดชื่อเรียกไว้เฉพาะสำหรับการตีในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นชื่อเพลง
จังหวะ	หมายถึง	ความสั้นยาวของทำนองเพลง
กลองยืน	หมายถึง	กลองที่ผู้ตีกลองนำมาตีทำหน้าที่เป็นจังหวะหลัก
กลองหลอน	หมายถึง	กลองที่ผู้ตีกลองนำมาตีทำหน้าที่ขัดจังหวะกับกลองยืน
ปี่กลอง	หมายถึง	เป็นคำเรียกวงมังคละของชาวบ้าน
จ๊ะ	หมายถึง	เป็นคำใช้เรียกเสียงของกลองยืนและกลองหลอน
ทั่ง	หมายถึง	เป็นคำใช้เรียกเสียงของกลองยืนและกลองหลอน
โกร๊ก	หมายถึง	เป็นคำใช้เรียกเสียงของกลองมังคละ
โม้ง	หมายถึง	เป็นคำใช้เรียกเสียงฆ้องใบเล็ก
โหม่ง	หมายถึง	เป็นคำใช้เรียกเสียงฆ้องใบกลาง
กลองโกร๊ก	หมายถึง	กลองที่มีขนาดเล็ก เป็นกลองหน้าเดียว ตีด้วยไม้ที่ทำจากหวายปลายไม้ที่ใช้ตีพันด้วยผ้า
จับข้อมือ	หมายถึง	การครอบครู ซึ่งเป็นการขออนุญาตจากครูเพื่อเริ่มฝึกในการเล่นดนตรีมังคละ โดยครูจะจับข้อมือไว้ ตีเพลงไม้สี่โดยการให้ตีกลองยืน
ห้องเพลง	หมายถึง	การเรียกชื่ออัตราจังหวะ 1 จังหวะ ในแต่ละห้องเพลง มี 4 ตัวโน้ต โดยมีเส้นกั้นห้อง กั้นอยู่ ดังตัวอย่าง | - - - - |
วรรคเพลง	หมายถึง	การเรียกชื่อ ห้องเพลง 4 ห้อง
1 บรรทัด	หมายถึง	การเรียกชื่อบรรทัดของเพลง ประกอบด้วย 8 ห้องเพลง ดังนั้น 1 บรรทัดจึงมี 2 วรรคเพลง
ลูกตก	หมายถึง	การเรียกชื่อจังหวะที่อยู่ตัวสุดท้ายในแต่ละห้องเพลง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลในการนำเสนอบทเพลงวงมังคละเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามจากวงดนตรีมังคละของคณะประพรต รุ่งเรือง ของนายพรต คชนิล เท่านั้น

2. การนำเสนอข้อมูลของบทเพลง เป็นโน้ตเพลงไทยและโน้ตสากล ซึ่งบันทึก 10 เพลง กำหนดดังนี้

2.1 การบันทึกแบบโน้ตไทย ใช้สัญลักษณ์ต่อไปนี้

จ	ใช้แทนเสียง	จ๊ะ
ท	ใช้แทนเสียง	ทั่ง
-	ใช้แทนเสียง	ฉิ่ง
+	ใช้แทนเสียง	ฉับ
ม้	ใช้แทนเสียง	โม้งของฆ้องเล็ก
ม่	ใช้แทนเสียง	โหม่งของฆ้องใหญ่
ม	ใช้แทนเสียง	โมงของฆ้องหน้า
ช	ใช้แทนเสียง	แช่ของฉาบเล็ก
ว	ใช้แทนเสียง	วับของฉาบเล็ก
แช่	ใช้แทนเสียง	แช่ของฉาบใหญ่
โกร๊ก	ใช้แทนเสียง	กลองมังคละ

2.2 การบันทึกโน้ตสากล ใช้สัญลักษณ์ต่อไปนี้

II ใช้แทน สัญลักษณ์กุญแจในการบันทึกโน้ตที่เป็นเครื่องประกอบจังหวะทั้ง

กลองโกร๊กหรือกลองมังคละ

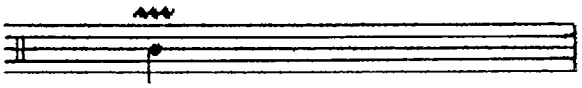

กลองหลอน

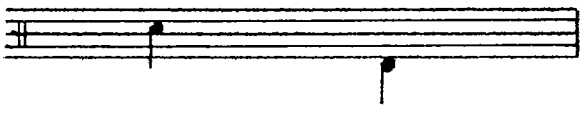

จ๊ะ ทั่ง

กลองยืน

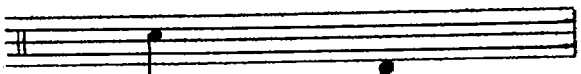

จ๊ะ ทั่ง

ฉาบยืน

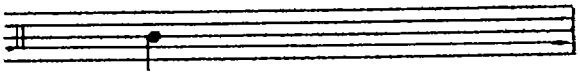

แช่

ฉาบล่อ

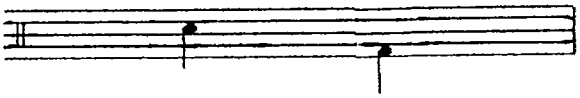

แช่ วับ

ฆ้องใหญ่ ,ฆ้องเล็ก

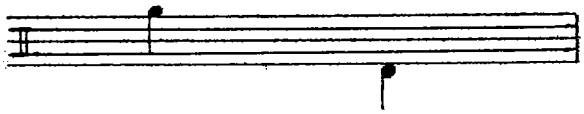

โม้ง (ฆ้องเล็ก) โหม่ง (ฆ้องใหญ่)

กรับ

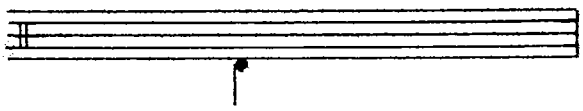

ฆ้องหน้า

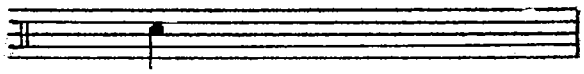

โมง

ฉิ่ง

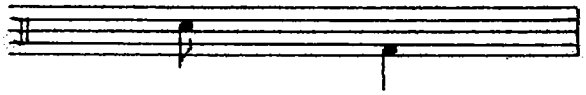

ฉิ่ง ฉับ

3. การบันทึกเพลงโดยบันทึกเครื่องดนตรีทุกชนิดที่บรรเลงแต่ละบทเพลง โดยบันทึกตามเทปที่บันทึกจากการบรรเลงเพลงวงปี่กลองคณะประพรต รุ่งรือง ของนายพรต คชนิล เท่านั้น

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการแยกเป็น

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
    1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพิษณุโลก
    1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก
    1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงปี่กลอง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งพบหลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหิน กล่าวกันว่า ดินแดนนี้เป็นแหล่งที่อยู่ของมนุษย์ในสมัยใหม่ จากหลักฐานที่พบคือ ขวานหินขัดสมัยหินใหม่ เรียกกันว่า ขวานฟ้า เพื่อใช้เป็นอาวุธเครื่องมือและเครื่องใช้ต่าง ๆ มีอายุประมาณ 400 ปี ถึง 2,000 ปีมาแล้ว (หวน พินธุพันธุ์, 1 : 2514) ขวานหินที่ว่านี้พบในเขตอำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการ อำเภอวังทอง และอำเภอพรหมพิราม นอกจากนี้ยังพบภาพสลักหินบนเขาช้างล้าง อำเภอนครไทย ซึ่งคล้ายกับรูปภาพสลักหินที่ภูเขาภูพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี (ปราณี แจ่มขุนเทียน. 52 : 2530) แผ่นหินนี้ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์ (61 : 2522) สันนิษฐานว่า เป็นภาพสลักหินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคโลหะ คล้ายกับที่พบที่ภูพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

นอกจากนี้ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ ได้เขียนถึงจังหวัดพิษณุโลกสมัยลพบุรี ดังนี้ ในช่วง พ.ศ.1100 ถึง พ.ศ.1800 ขอมได้แผ่อำนาจการเมือง การปกครองและศิลปวัฒนธรรมมายังลุ่มน้ำปิง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำป่าสัก จังหวัดพิษณุโลกจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอม เมื่อเดินทางผ่านลุ่มแม่น้ำ ดังกล่าวทำให้พบโบราณสถานศิลปะของขอมทั่วไปในแถบ ลุ่มแม่น้ำที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งในจังหวัดพิษณุโลกได้พบหลักฐานชิ้นสำคัญทางศิลปวัฒนธรรมของขอม เช่น พระปรางค์วัดจุฬามณี ซึ่งแต่เดิมเชื่อว่าเป็นเทวสถานของพราหมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงเมืองพิษณุโลกว่าเมืองนี้พวกขอมสร้างแต่ไม่ทราบว่าเมืองเดิมชื่ออะไร แต่ปรากฏหลักฐานว่าอยู่ริมแม่น้ำข้างฝั่งตะวันออกที่ตรงวัดจุฬามณีที่เทวสถานของขอม แสดงให้เห็นว่าเมืองพิษณุโลกแต่ก่อนเป็นของขอมจากประวัติศาสตร์ สมัยพ่อขุนศรีนาวนำถมได้เสด็จจากเมืองศรีสัชนาลัยไปครองราชสมบัติที่กรุงสุโขทัย

จนกระทั่งสวรรต จากนั้นขอมสมาถโขลญลำพงได้นำ กำลังขอมยึดกรุงสุโขทัยไว้ได้ ต่อมาพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดกับพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง ได้ร่วมมือกันยกกองทัพมายึดกรุงสุโขทัยคืนจากขอมสมาถโขลญลำพงได้ พ่อขุนผาเมืองได้ทรงพิจารณาเห็นว่าพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง เป็นผู้ที่มีความสามารถและมีความเข้มแข็ง ทั้งทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร และเป็นที่เคารพรักใคร่นับถือของชาวเมืองสุโขทัย พ่อขุนผาเมืองจึงได้สถาปนาพ่อขุนบางกลางหาวให้เป็นพระมหากษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย โดยได้ทูนเกล้าทูนกระหม่อมถวายพระแสงขรรค์ไชยศรีและพระราชทาน พระนาม "ศรีอินทราทิตย์" ให้พ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนบางกลางหาวจึงได้ทรงพระนามว่า "พ่อขุนศรีอินทราทิตย์" และได้สถาปนาราชวงศ์พระร่วงขึ้น

เมืองพิษณุโลกในสมัยลพบุรี อยู่ในการปกครองของราชวงศ์ศรีนาวนำถม จนกระทั่งพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติในกรุงสุโขทัย จึงได้ยกทัพมาตีเมืองพิษณุโลก และได้ผนวกเมืองพิษณุโลกไว้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย

สำหรับเมืองพิษณุโลกในสมัยกรุงสุโขทัย อยู่ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 1800 ถึง พ.ศ. 2000 เมืองพิษณุโลกอยู่ภายใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์หรือเจ้าเมือง จนถึงสมัยของราชวงศ์พระร่วง ได้ยกกองทัพกรุงสุโขทัยมาตีเมืองสองแควได้ จึงทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวมเมืองพิษณุโลกหรือเมืองสองแควในขณะนั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย ทำให้เมืองพิษณุโลกมีฐานะเป็นเมืองชั้นนอกของกรุงสุโขทัยมาจนถึงสมัยของ พระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) ได้เสด็จ เสวยราชสมบัติกรุงสุโขทัยที่เมืองพิษณุโลก ต่อเนื่องจนถึงรัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 2 พระมหาธรรมราชาที่ 3 (พญาไสลือไท) และพระมหาธรรมราชาที่ 4 (พญาบาลเมือง) จึงทำให้เมืองพิษณุโลก มีฐานะเป็นราชธานีของกรุงสุโขทัย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2310 พิษณุโลกมีหลายฐานะคือมีฐานะเป็นเมืองราชธานี ในสมัยสมเด็จพระราเมศวรทรงมีฐานะเป็นพระมหาอุปราช ในระหว่างปี พ.ศ. 1981 ถึง พ.ศ. 1991 นอกจากนี้ยังเป็นเมืองพระมหาอุปราช หรือเมืองลูกหลวงของกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี ประมาณปี พ.ศ. 2310 ถึงปี พ.ศ. 2325 เมืองพิษณุโลกได้เลือกให้เป็นหัวเมืองเอกของกรุงธนบุรี โดยมีเจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาชิราช (บุญมา) เป็นผู้สำเร็จราชการแทน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช(พระเจ้ากรุงธนบุรี) (พวงทอง สุดประเสริฐ. 37 : 2526) เมืองพิษณุโลกในยุคนี้จัดว่าเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การทหาร และศาสนา (หาญชัย สงวนให้. 34 : 2541)

พอถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ราวปี พ.ศ. 2325 จนถึงปัจจุบัน เกิดสงครามครั้งยิ่งใหญ่หรือที่เราคุ้นกันนั้นก็คือสงครามเก้าทัพ ซึ่งกองทัพพม่ายกมาทั้ง 9 ทัพ ทางเมืองพิษณุโลกเป็นเมือง

ตั้งรับทัพที่ 1 โดยมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังหลัง (เวลานั้นยังดำรงตำแหน่งพระยศเป็นเจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศน์) เป็นแม่ทัพ มีกำลัง 15,000 คน ยับยั้งข้าศึกที่เมืองนครสวรรค์ร่วมกับเมืองพิษณุโลก เพื่อไม่ให้ข้าศึกเคลื่อนกำลังมาทางกรุงเทพมหานคร พอปีพ.ศ.2328 สงครามเก้าทัพจึงยุติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทหารเมืองพิษณุโลกและทหาร หัวเมืองฝ่ายเหนือ พร้อมกับชาวเมืองต่างๆ ที่อพยพมากับกองทัพกรุงศรีอยุธยามาตั้งรับศึกพม่าที่เมืองนครสวรรค์ กลับไปตั้งเมืองพิษณุโลกและหัวเมืองฝ่ายเหนือใหม่ โดยให้มีเจ้าเมืองปกครองเมืองตามเดิม การจัดตั้งมณฑลพิษณุโลก ภายใน พ.ศ. 2437 ได้ตั้งที่ทำการของมณฑล อยู่ที่เมืองพิษณุโลก มีเมืองที่ขึ้นอยู่กับมณฑลพิษณุโลกก็คือ เมืองพิจิตร เมืองพิชัย เมืองสวรรคโลก เมืองพิษณุโลกและเมืองสุโขทัย ต่อมาได้รวมเมืองเพชรบูรณ์ไว้ด้วย ต่อมาได้มีการปรับปรุงระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 ว่าด้วยการจัดระเบียบการบริหารส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ จังหวัดมีฐานะเป็นหน่วยบริหารราชการแผ่นดิน มีผู้ว่าราชการจังหวัด และกรมการจังหวัดเป็นผู้บริหาร จึงได้ยกเลิก การปกครองระบบมณฑลเทศาภิบาล พิษณุโลก จึงถูกตั้งเป็นจังหวัดพิษณุโลก เป็นต้นมา (หาญชัย สงวนให้. 43 : 2541) ปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกมีการบริหารการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งการบริหารปกครองเป็น 9 อำเภอ มี 93 ตำบล มี 901 หมู่บ้าน โดยแยกเป็นอำเภอได้ดังนี้

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
1	เมืองพิษณุโลก	20	148
2	วังทอง	11	428
3	พรหมพิราม	12	111
4	บางกระทุ่ม	9	86
5	บางระกำ	11	115
6	วัดโบสถ์	6	57
7	นครไทย	11	129
8	ชาติตระการ	6	66
9	เนินมะปราง	7	61
รวม		**93**	**901**

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก

ขวัญเมือง จันทโรจนี (2 : 2539) ได้ศึกษาลักษณะทางสังคมกับวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก พบว่ามี 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. **กลุ่มวัฒนธรรมสยาม**

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำใช้ภาษาไทยกลางแบ่งได้เป็นสำเนียงดังนี้

1.1 ภาษาสำเนียงสุโขทัย อพยพจากจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียง

1.2 ภาษาสำเนียงอยุธยา หรือสำเนียงกรุงเทพมหานคร กลุ่มนี้เป็นกลุ่มประชากรดั้งเดิมในเขตภาคเหนือตอนล่าง และมีกลุ่มใหญ่ที่อพยพมาจากภาคกลางตอนล่าง กลุ่มนี้จะอาศัยอยู่รวมกับกลุ่มดั้งเดิมในเขต ลุ่มแม่น้ำน่าน

1.3 ภาษาสำเนียงโคราช อพยพเข้ามาในช่วงปี พ.ศ. 2493 ถึง พ.ศ. 2500 กลุ่มนี้อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอบางระกำ เป็นนิคมสร้างตนเอง

2. **กลุ่มวัฒนธรรมล้านช้าง** แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้คือ

2.1 กลุ่มวัฒนธรรมหลวงพระบาง เป็นกลุ่มประชากรดั้งเดิมในเขตอำเภอนครไทย และอำเภอชาติตระการ มีกลุ่มประชากรที่อพยพเข้ามาใหม่จากเขตจังหวัดเลย และจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ในเขตแขวงไชยบุรี

2.2 กลุ่มวัฒนธรรมเวียงจัน เป็นกลุ่มชนที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาในช่วงปี พ.ศ. 2369 ถึงปี พ.ศ. 2375 จึงมาสาเหตุมาจากการเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน

2.3 กลุ่มวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งอพยพและถูกกวาดต้อนเข้ามาในช่วงปี พ.ศ. 2398 ถึงปี พ.ศ. 2475 ได้มาตั้งถิ่นฐานในเขตตะวันออกเฉียงเหนือจากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2500 ถึงปี พ.ศ. 2518 ก็ได้อพยพเข้ามาทำกิน ในเขตจังหวัดพิษณุโลก

การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก จึงมีวัฒนธรรมที่หลากหลายส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการมีหลายชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งถิ่นฐานของชาวลาว ซึ่งมีถึง 4 กลุ่มด้วยกัน ดังนี้

1. ลาวเชียงแสน อยู่ที่อำเภอนครไทย
2. ลาวล้านนาลำปาง อยู่ทั่วไปในจังหวัดพิษณุโลก

3. ลาวล้านช้าง (หลวงพระบาง) ลาวเวียงจัน และลาวอีสาน อยู่ที่บ้านด่าน อำเภอนครไทย, เขาสมอแคลง อำเภอวังทอง, อำเภอวัดโบสถ์ และวัดตายม อำเภอบางกระทุ่ม

4. ลาวโซ่ง มีถิ่นเดิมอยู่ที่เมืองแถง (ปัจจุบันถือ เมืองเดียนเบียน ที่ประเทศเวียดนาม) เมืองม่อย และเมืองทันต์ ในแคว้นสิบสองจุไท (ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ชาวเมืองเหล่านี้เรียกว่า ลาวโซ่ง หรือลาวซ่ง การตั้งถิ่นฐานของลาวโซ่ง เข้ามาในปี พ.ศ. 2321 โดยการกวาดต้อนของกองทัพไทย ซึ่งไปตีเมืองเวียงจันในสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การกวาดต้อนในครั้งนั้น ทางประเทศไทยจัดให้เจ้านันทเสน ซึ่งเป็นเจ้าเมืองเวียงจัน และพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการ ประชาชาวเมืองเวียงจันได้หลายหมื่นคน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มีรับสั่งให้ ลาวโซ่งอพยพไปตั้งถิ่นฐานบริเวณชายทะเล ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แต่เนื่องจากประเทศลาวไม่มีทะเล ความไม่คุ้นเคยกับภูมิประเทศต่ออำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จึงทำให้ ลาวโซ่งบางกลุ่มได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดอื่น คือจังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพิจิตร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก (อ้างในหาญชัย สงวนให้ สัมภาษณ์นัด เพ็งพันธุ์ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2541 ณ วัดพระธาตุศิริชัย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี) การตั้งถิ่นฐานของลาวโซ่งในจังหวัดพิษณุโลก อยู่ที่อำเภอบางระกำ อำเภอวังทอง และอำเภอพรหมพิราม

นอกจากจังหวัดพิษณุโลกมีชาวลาวจากที่ต่าง ๆ ได้อพยพเข้ามาอยู่ ยังมีชาวเวียดนามโดยอาศัยอยู่ในตัวเมืองพิษณุโลก ทำการค้าซึ่งอยู่ที่สี่แยกบ้านแขก ตั้งโรงงานทำอาหารใกล้วัดใหม่-พันปี ทำการผลิตแหนม หมูยอ ตราดาวและตราสุพัตรา ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพิษณุโลก นอกจากชาวเวียดนามแล้วก็ยังมีชาวเขา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการตั้งถิ่นฐานเมื่อใด แต่สภาพ ภูมิประเทศของจังหวัดพิษณุโลก ในส่วนที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขา อยู่ในเขตอำเภอนครไทย และอำเภอชาติตระการ มีกลุ่มชาวเขาอาศัยอยู่อำเภอดังกล่าว 3 เผ่า คือ ชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าเย้า และเผ่าลีซอ ยังมีชนกลุ่มน้อยอีก 3 กลุ่ม คือ พวกต้อสู พวกกุลา พวกขมุ ประกอบอาชีพเป็นแรงงานในการทำป่าไม้ โดยตั้งถิ่นฐานที่อำเภอนครไทย

จากการที่จังหวัดพิษณุโลกมีประชาชนหลายกลุ่มเข้ามาอาศัยอยู่มาก จึงทำให้มีภาษาพูดที่แตกต่างกันหลายภาษา กาญจนา เงารังษี และคนอื่น ๆ (ม.ป.ป. . 111 – 112) ได้สำรวจระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาพูดที่ใช้ในเขต 9 อำเภอ ของจังหวัดพิษณุโลก พบว่ามี 32 ภาษา ดังนี้

1. ภาษาลาวชาติตระการ
2. ภาษาชาติตระการ
3. ภาษาด่านซ้าย
4. ภาษานครไทย
5. ภาษาหนองกระบาก
6. ภาษาคันโช้ง

7. ภาษาหินลาด
8. ภาษายางโหน
9. ภาษาบ้านบึง
10. ภาษาท้องโพลง
11. ภาษาสมอเคล้า
12. ภาษาวังวน
13. ภาษาบ้านกร่าง
14. ภาษามะตูม
15. ภาษาท้อแท้
16. ภาษาสานหญ้า
17. ภาษาม่วงหอม
18. ภาษาดอนทอง
19. ภาษาไผ่ค่อม
20. ภาษาสมอแข
21. ภาษาแสงดาว
22. ภาษาคลองวัดไร่
23. ภาษาเก้ารัง
24. ภาษาชมพู
25. ภาษาลาวพวน
26. ภาษาบางลัด
27. ภาษาไทยโคราช
28. ภาษายางโทน
29. ภาษาโคกสนั่น
30. ภาษาดงหมี
31. ภาษาบางระกำ
32. ภาษาไทยกลาง (ตำบลในเมือง)

การละเล่นพื้นบ้านจังหวัดพิษณุโลก ตามที่ พูนพงษ์ งามเกษม และคนอื่น ๆ (2524 : 45 – 48) ได้รวบรวมมี 70 ชนิด ดังนี้

1. กะต้อ
2. ขนมครก
3. แข่งเรือบก
4. คล้องช้าง
5. งูกินหาง
6. ช่วงชัย
7. ชักเย่อ
8. ตี่
9. เตย
10. ทายไก่
11. นางกระบอก
12. นางกะลา
13. นางกัก
14. นางไก่
15. นางจ้อง
16. นางชาว
17. นางควาย
18. นางช้าง
19. นางด้ง
20. นางตาล
21. นางปุ้งกี๋
22. นางแมง
23. นางสาก
24. นางสุ่ม

25. นางอึ่ง
26. ปิดตาจับกิน
27. โป่งกอด
28. โป่งจับ
29. ผีพุ่งไต้
30. เพลงกรุ่น
31. เพลงเกี่ยวข้าว
32. เพลงเจ้าพราหมณ์
33. เพลงฉ่อย
34. เพลงพวงมาลัย
35. เพลงร่อน
36. มอญซ่อนไก่
37. มอญซ่อนผ้า
38. แม่ศรี
39. ไม้ฮี่ม
40. ไปงฟาง
41. ระบำก้านเชา
42. ระบำฉะอ้อนเข้าหล่อน รำสวย
43. ระบำดอกบัวไทย
44. ระบำตกปรึกตกแปลง
45. ระบำนามปี
46. ระบำบ้านไร่
47. ระบำปลาตะเพียน
48. ระบำมาลัยลอย
49. ระบบหีบน้อยลอยมา
50. รัดกะทา
51. รำวง
52. รีรีข้าวสาร
53. ลาวันลา
54. ลิเก
55. ลิเกกลางคง
56. ลิงลม
57. ลูกไก่
58. ลูกช้าง
59. สะบ้า
60. เสือกินวัว
61. หม้อข้าว หม้อแกง
62. หาบข้าวไปนา
63. หึ่ม
64. แห่นาค (เด็ก)
65. แห่นาค (ผู้ใหญ่)
66. อีกาฟักไข่
67. อีโพ๊ะ
68. อีหมอบ
69. ฮินเลเล
70. อีกอด

จังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองที่ได้รับวัฒนธรรมในหลายด้าน เช่น การปกครองแบบพ่อปกครองลูก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมสุโขทัย ภาษาและพระพุทธศาสนาได้รับวัฒนธรรมจากกรุงศรีอยุธยา การปกครอง แบบสมบูรณาญาสิทธิราช จากวัฒนธรรมกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ทำให้จังหวัดพิษณุโลกเป็น จุดรวมในการผสมผสานวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาราชการ การใช้ราชาศัพท์ การใช้ภาษาถิ่นแต่ละท้องถิ่น ศิลปกรรมไทย ดนตรีไทย

ดนตรีมังคละ การแข่งเรือ การทำบุญ ในวันสำคัญพระพุทธศาสนา การบวช การแต่งงาน การทำศพ การแห่นางแมว การเข้าทรงแม่ศรี การบูชาผีปู่ตา การคล้องช้าง การส่งบ้านส่งเมือง การละเล่นต่าง ๆ เพลงพื้นบ้าน และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

อาณาเขตจังหวัดพิษณุโลก

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
		อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และ
		ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองพิจิตร และอำเภอสามง่าม
		จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
		อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
		(สุภาภรณ์ สงวนให้. 2 : 2537)

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพิษณุโลก

เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ

มีแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านไหลผ่าน ซึ่งไหลผ่านอำเภอบางระกำ และอำเภอพรหมพิราม อำเภอเมือง อำเภอบางกระทุ่ม ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำสาขาของแม่น้ำน่าน ได้แก่ แม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำเข็ก หรือแม่น้ำวังทอง

เขตที่สูงภูเขาทางตอนกลางและทางตะวันออกของจังหวัด

มีแนวภูเขาที่ต่อเนื่องจากทางตอนใต้ของจังหวัดอุตรดิตถ์ เขตภูเขาตอนกลาง เช่น เขาช่องลม เขาสมอแคลง เขาฟ้า เป็นต้น แนวภูเขาดังกล่าวจะต่อเนื่องกันลงไปทางใต้ของจังหวัด ส่วนแนวเขา ด้านตะวันออกส่วนใหญ่สูงกว่าแนวภูเขาตอนกลาง เช่น เขาค้อ (สูง 772 เมตร) เขาป่าภูหิน (สูง 700 เมตร) เขาหนองไฮ (สูง 1,005 เมตร) เขาภูไก่ห้อย (สูง 1,277 เมตร) เขาภูชัด (สูง 1,367 เมตร) ภูเขาเหล่านี้เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำแควน้อย แม่น้ำเข็ก และแม่น้ำสาขา ซึ่งมี ประชาชนอาศัยอยู่ ได้แก่ ที่ราบหุบเขาหมู่บ้านทรัพย์ไพรวัลย์ ที่ราบหุบเขาอำเภอนครไทย ที่ราบหุบเขาอำเภอชาติตระการ ที่ราบหุบเขาเหล่านี้เหมาะแก่การเพาะปลูกเป็นอย่างยิ่ง (วิโรจน์ อังกสิทธิ์. 20 – 21 : 2527)

แผนที่จังหวัดพิษณุโลก

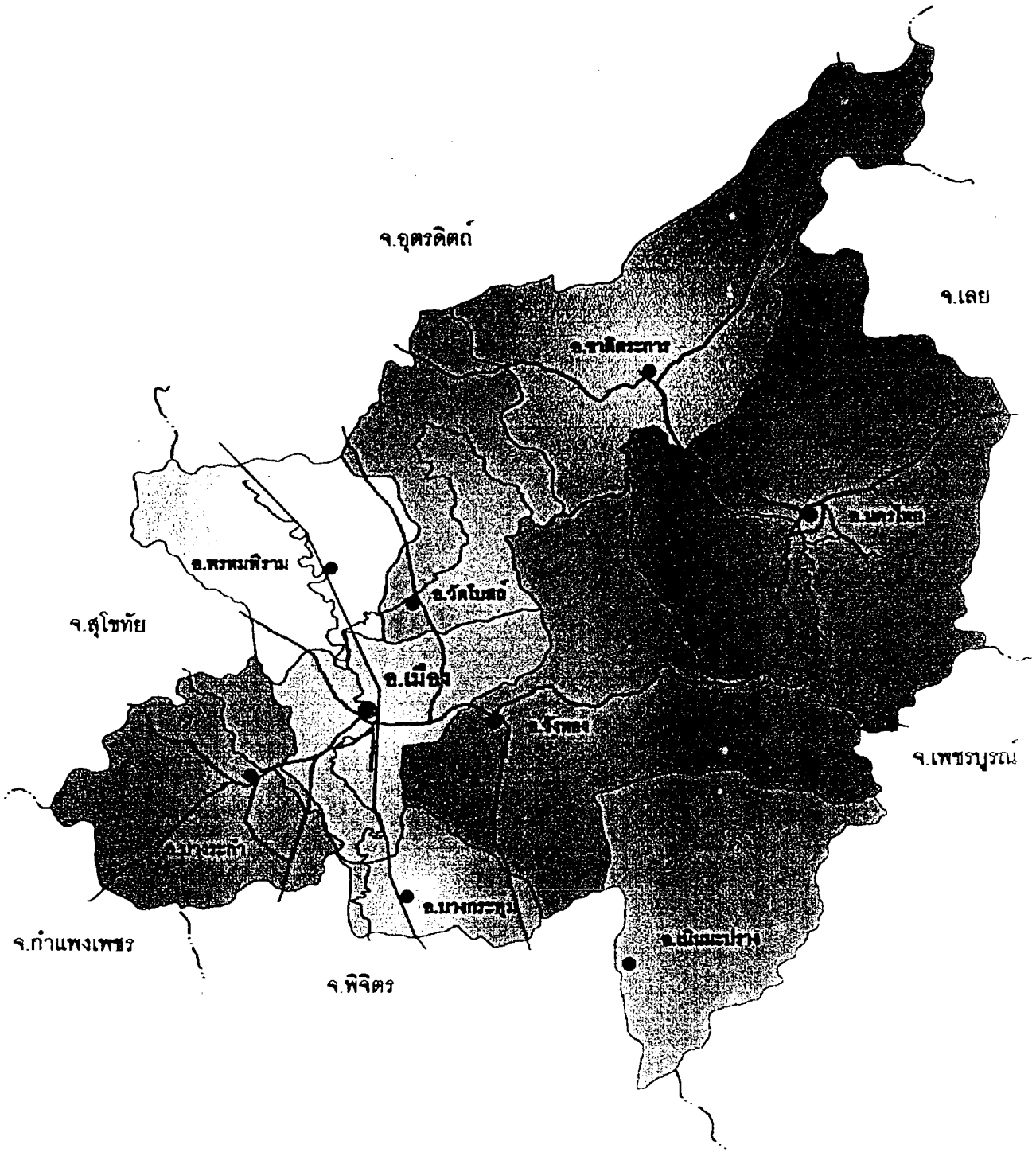

ภาพประกอบ 1 แผนที่จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดพิษณุโลก มีมรสุมพัดผ่าน แบ่งได้ 3 ฤดูกาล คือ

ฤดูฝน (ฤดูมรสุมทิศใต้) เริ่มประมาณเดือนพฤษภาคม - เดือน มิถุนายน เดือนที่ฝนตกมากที่สุด คือ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว (ฤดูมรสุมทิศเหนือ) เริ่มเดือนตุลาคม - เดือนกุมภาพันธ์

ฤดูร้อน เริ่มเดือนมีนาคม - เดือนเมษายน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลกมีดนตรีพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่คนท้องที่อื่นๆ ไม่ค่อยรู้จัก ซึ่งก็คือ มังคละ วงดนตรีประเภทนี้มีลักษณะการผสมวงที่เรียบง่าย ชาวบ้านเรียกว่า "วงปี่กลอง" (สัมภาษณ์นายพรต คชนิล) ต่อมาทางสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ได้ใช้คำว่า มังคละ เรียกวงดนตรีประเภทนี้ ซึ่งชื่อมังคละไปตรงกับชื่อวงมังคละของประเทศศรีลังกา โดยสุจิตต์ วงษ์เทศ (2532 : 18) ได้กล่าวว่าหลักของเบญจดุริยางค์ คือ เป่าปี่ตีกลอง โดยเน้นเครื่องหนังหรือกลองที่มีรูปร่างและลีลาในการตีแตกต่างกัน 3 ชนิด ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของอินเดีย เมื่อลังกาได้รับแบบแผนเบญจดุริยางค์ (ในลังกาเรียกว่าปัญจวาทะ) ไปจากประเทศอินเดีย จึงเรียกประเพณีการตีและเป่าในงานมงคลว่า "มังคละเภรี" ถ้าเป็นงานอวมงคล เรียกว่า "อวมังคละเภรี" ปัจจุบันใช้แห่พระ รับพระ ส่งพระ และใช้เล่น ประกอบการละเล่นต่าง ๆ หลังจากที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับลังกา ชาวสยามบางกลุ่ม รับแบบแผน "มังคละเภรี" ของลังกาเข้ามาใช้ในบ้านเมือง จึงมีเค้ามูลเหลืออยู่ในวงที่เรียกชื่อคล้ายกันว่า "มังคละ" ซึ่งแพร่หลายในละแวก กลุ่มแม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แถบจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดสุโขทัย

ไมเคิล ไรท์ (125 – 126 : 2535) ได้อธิบายเพิ่มเติมจากสุจิตต์ วงษ์เทศ ว่า "ด้านดนตรีเรายังมีเบญจดุริยางค์ ซึ่งเป็นภาษาอินเดีย ตรงกับ Paneaturiyanha หรือเครื่องห้า ประกอบด้วย กลองสองหน้าหนึ่งคู่ กลองตัวผู้ส่ง กลองตัวเมียรับ กลองหน้าเดียวตีด้วยหวาย ดังโกร๊กๆ เครื่องเป่า คือปี่ 1 เลา และเครื่องเคาะ ที่ทำด้วยโลหะเป็นฉิ่ง แต่ในอุษาคเนย์มักจะเป็นฆ้องใช้บรรเลงในการ ประกอบศาสนกิจต่างๆ เพื่อปัดเสนียดจัญไรและก่ออารมณ์ให้เป็นมงคล วงดนตรีที่เป็นเบญจดุริยางค์ ที่ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด และศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในอุษาคเนย์ คงได้แก่ กลองมังคละของจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก ซึ่งมีชื่อว่า "กลองมังคละ" ตรงกับ "มังคละ" ตรงกับ "มังคละเภรี" ของลังกา เครื่องก็ตรงกัน (เว้นแต่เราเพิ่มฆ้องแทนฉิ่ง) กลองมังคละนี้น่าจะนำมาจากลังกาสมัยพญาลิไท

บันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับวงมังคละ มีดังนี้

พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2444	สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัติวงศ์ ได้เสด็จประพาสเมืองพิษณุโลก เพื่อตรวจงานการปั้นหุ่น พระพุทธชินราชจำลอง ได้ทอดพระเนตรคนตรีมังคละ คนตรีประจำเมืองพิษณุโลก เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2444 (หาญชัย สงวนให้ 145 : 2541)
พ.ศ. 2515	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสเมืองพิษณุโลก เสด็จมานมัสการพระพุทธชินราช ถวายเครื่องราชสักการะตามพระราชประเพณี แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีพระราชทานธงประจำกองลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดพิษณุโลก ทอดพระเนตรการแสดงคนตรีมังคละ ซึ่งวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก จัดแสดงถวาย ณ สนามหน้าศาลากลาง จังหวัดพิษณุโลก (หาญชัย สงวนให้ : 2541)
พ.ศ. 2529	ไมเคิล ไรท์ ดร. โรหล ชาวศรีลังกา และนายโก๋ ทำงานอยู่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ทำการบันทึกภาพวงปี่กลอง สถานที่บันทึกภาพคือ บ้านของนายบาง (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ : 2541)
พ.ศ. 2530	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก ได้จัดให้มีการประกวดคนตรีมังคละครั้งแรก ณ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2530 คณะประพรต รุ่งเรือง ของนายพรต คชนิล ได้รับรางวัลชนะเลิศ (หาญชัย สงวนให้ : 2541)

พ.ศ. 2534	วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก จัดงานมหกรรม 90 ปี ดนตรีมังคละ ณ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2534 และมีการประกวดวงดนตรีมังคละที่หน้าศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก วงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ได้แก่ วงบ้านยางเอน จังหวัดพิษณุโลก (หาญชัย สงวนให้ : 2541)
พ.ศ. 2536	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เขต 4 ได้จัดการประกวดวงดนตรีมังคละ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2536 ซึ่งเป็นวันข้าราชการพลเรือน และวันที่ 2 เมษายน 2536 เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทย จึงจัดงานส่งเสริมดนตรีพื้นบ้าน เพื่อคัดเลือกวงดนตรีมังคละไปแสดงในงานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 8 จัดที่สนามศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 24 – 30 มิถุนายน 2536 วงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ คือ วงพรเมืองพรหม อ. พรหมพิราม
พ.ศ. 2540	สันติ ศิริคชพันธ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวัฒนธรรมการดนตรี มหาวิทยาลัยมหิดล ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับดนตรีมังคละของจังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2541	นักศึกษาปริญญาโทสาขาดนตรีวิทยา รุ่นปีการศึกษา 2540 มหาวิทยาลัยมหิดล ออกศึกษางานภาคสนามในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก และสุโขทัย ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีมังคละของแต่ละจังหวัด โดยมี รศ. ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, ผศ. อนรรฆ จรัณยานนท์ อ.สงัด ภูเขาทอง เป็นผู้ควบคุมการลงพื้นที่ภาคสนาม
พ.ศ. 2542	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก จัดงานวันอนุรักษ์มรดกไทย เนื่องในวโรกาส วันคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี จัดให้มีการแสดงดนตรีมังคละ จำนวน 5 วง เมื่อวันศุกร์ที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2542 (แก้วกร เมืองแก้ว : ผู้บันทึก)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวงมังคละ

โครงการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวัฒนธรรม สหวิทยาลัยพุทธชินราช ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2535 ได้ศึกษาวงมังคละโดยศึกษาถึง

1. ภูมิหลังของวงดนตรีมังคละว่านิยมเล่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตามที่มีหลักฐานบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัติวงศ์ ในจดหมายเหตุ สรุปได้ว่ามังคละเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงดังและหนวกหู คล้ายเถิดเทิง ลักษณะของเครื่องมังคละ เป็นเครื่องเบญจดุริยางค์แท้ มีกลองเล็กรูปเหมือนเถิดเทิงแต่สั้น ขึงหนังหน้าเดียว ต้องใช้ไม้ตี นอกจากนี้ยังมีปี่ และมีฆ้องแขวน 3 ใบ เสียงเพลงนี้เหมือนกลองมลายู นอกจากนี้ยังศึกษาถึงลักษณะของเครื่องดนตรีมังคละ ซึ่งมีดังนี้

1)	กลองมังคละ	1	ใบ
2)	กลองยืน	3	ใบ
3)	กลองหลอน	1	ใบ
4)	ปี่	1	เลา
5)	ฆ้อง	3	ลูก
6)	ฉาบเล็ก	1	คู่
7)	ฉาบใหญ่	1	คู่
8)	กรับ	1	คู่
9)	รำมะนา	1	ใบ

อีกทั้งยังได้ศึกษาถึงการสืบทอดดนตรีมังคละ ตลอดจนพิธีการไหว้ครูดนตรีมังคละ ว่าด้วย จังหวะหน้าทับ แม่ไม้เพลงกลองมังคละ โดยเปรียบเทียบกับหน้าทับ ปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ สำหรับพิธีไหว้ครูดนตรีมังคละ กล่าวถึง คำบูชาครู แบบไหว้ครู คำถวายครู และคำกล่าวลาครู

2. ได้ศึกษาถึงท่ารำประยุกต์ที่ใช้ดนตรีมังคละ ประกอบด้วย

2.1 ท่าเจ้าชู้ยักษ์

2.2 ท่าเจ้าชู้ไก่แจ้

2.3 ท่าป้อ

2.4 ท่าเมิน

ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบในการแสดงรำมังคละ คือ

(1) เครื่องแต่งกาย ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวแบบไทยเรือนต้น ส่วนผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผักคล้องคอ และผ้าขาวม้าคาดเอว ไม่สวมรองเท้า

(2) อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง ฝ่ายหญิง มีดอกไม้ก้านยาวคนละ 1 ดอก ไว้สำหรับถือ และดอกไม้ทัดหูด้วย

(3) สถานที่แสดง มักใช้เวทีกลางแจ้งหรือแสดงบนเวทีแล้วแต่สภาพของงาน ที่ไปแสดง

(4) โอกาสที่แสดง มักใช้แสดงเพื่อรับแขกต่างเมืองของชาวจังหวัดพิษณุโลก หรือแสดงในงานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานมงคล และตรุษสงกรานต์

(5) จำนวนผู้แสดง ไม่จำกัดจำนวน

3. ได้ศึกษาถึงคุณค่าและการอนุรักษ์ว่า ควรจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมดังกล่าวไว้ให้เป็นสิ่งที่สืบทอดตลอดชั่วลูกชั่วหลาน ตามแบบฉบับเดิม โดยการบันทึกโน้ตเพลงที่เป็นหน้าทับของกลองยืนไว้

4. ได้รวบรวมวงดนตรีและนักดนตรีมังคละที่พอจะบันทึกได้ในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมี 16 คณะ ดังนี้

1) คณะพรเมืองพรหม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

2) คณะวังจันทร์

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

3) คณะเทพชุมนุม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

4) คณะสมเกียรติปี่กลอง

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

5) คณะศูนย์วัฒนธรรม

โรงเรียนพิชัย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

6) คณะเฉลิมศิลป์

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

7) คณะศรีภิรมย์

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

8) คณะประพรต รุ่งเรือง

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

9) คณะบ้านยางเอน

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

10) คณะเทพสัมฤทธิ์

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

11) คณะเจริญไผ่ขอดอน

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

12) คณะนายเทียม บุญลอย

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

13) คณะบุญธรรมศิลป์ไทย

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

14) คณะบ้านบุ่งวิทยา

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

15) คณะศรีสำโรง

อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

16) คณะบ้านสวน

อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

สันติ ศิริคชพันธุ์ (2540) ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีมังคละ ดังนี้

1. พัฒนาการของดนตรีมังคละ มีลักษณะเบญจดุริยางค์ ของประเทศอินเดีย นอกจากนี้ยังได้รวบรวมลักษณะของวงดนตรีแบบประเทศอินเดียได้หลายวง ได้แก่

1.1 วงปัญจวาทยะของรัฐโอรัสสา

1.2 วงนายยินทิ เมลัม ของรัฐทมิฬนาดู

1.3 ดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่ของชาวมาณีบุรี

1.4 ดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่ของชาวอัสสัม

1.5 ดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่ของชาวปัญจาบ

2. ศึกษาถึงลักษณะของดนตรีมังคละ ประกอบด้วย เครื่องดนตรี 5 ชนิด คือ

2.1 ปี่มังคละ

2.2 กลองมังคละ

2.3 กลองยืน

2.4 กลองหลอน

2.5 ฆ้อง

ในปัจจุบันพบว่าเพิ่มเครื่องดนตรี คือ กลองรำมะนา ฉาบ ฉิ่ง

3. ศึกษาถึงความเชื่อ พิธีกรรมและบทบาทหน้าที่ของดนตรีมังคละ

3.1 งานพิธีไหว้ครู ว่ามีการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

3.1.1 พิธีไหว้ครู หรือพิธีครอบครู ก่อนการฝึกหัด หรือจับข้อมือผู้ที่เริ่มเรียนต้องถูกครูจับข้อมือก่อนเรียนมังคละจะต้องเตรียมเครื่องกำนลดังนี้ เงิน 12 บาท บุหรี่ 1 ซอง หมาก 5 คำ ธูป 5 ดอก และสุรา 1 ขวด ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องใช้เฉพาะ 1 คน เท่านั้น การไหว้ครูก่อนเรียนมังคละจัดวันเดียวกับพิธีไหว้ครูประจำปี

3.1.2 พิธีไหว้ครูประจำปี

กำหนดให้เป็นวันพฤหัสบดีข้างขึ้น เดือน 6 ของทุกปี

สำหรับเครื่องเซ่น ประกอบด้วย

- บายศรี 2 สำรับ
- เครื่องกระยาบวช เช่น หัวหมู ไก่ ไข่ สุรา ข้าวสุก และกับข้าว ขนมต้ม ขนมบัวลอย ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวขาว มะพร้าวอ่อน กล้วย ขนุน ผลไม้ หมากพลู และยาเส้น เป็นต้น

ก่อนเริ่มพิธีไหว้ครู บูชาอาหารและกับข้าวที่ศาลพระภูมิและเจ้าที่ก่อน หลังจากนั้นจุดธูป 9 ดอก เทียน 9 เล่ม ปักไว้ที่เครื่องบูชา แล้วจึงกล่าวคำไหว้ครู

สำหรับเครื่องดนตรีมังคละต้องวางเครื่องดนตรีทั้งวงหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ส่วนการทำน้ำมนต์ ครูผู้ที่ทำพิธีต้องทำน้ำมนต์เอง โดยผสมใบส้มป่อย ใบเงิน ใบทอง ผิวมะกรูด ใส่ลงในขันที่เตรียมทำน้ำมนต์คำกล่าวชุมนุมเทวดามีดังนี้

1) กล่าวชุมนุมเทวดา ดังนี้

"สัคเค กาเม จะ รูเป ศิริสิขะระตะเฏ จันทะลิกเข วิมาเน ทีเป รัฏเฐ จะ คาเม ตะรุ วะ นะคะหะเน เคหะวัตถุมิหา เขตเต ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละถะละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา ดิฏสันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา"

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะ ทันตา"

2) กล่าวเชิญครู ดังนี้

"ขออัญเชิญ พระเพชรฉลูกรรณ พระประโคนธรรพ พระประโคนธา พระวิษณุกรรม และพระครูเฒ่า ครูทั้งนั้นเล่า สืบสืบกันมาจนเท่าทุกวันนี้ ขออัญเชิญมา ณ สถานที่นี่ สาธุ คุณครู ลูกจะทำงานจับข้อมือเขา ขอให้ อยู่เป็นสุข ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยไข้เจ็บ ทุกทุกประการเทอญ สาธุ"

3) ทำน้ำมนต์ ดังนี้

"นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะระโต สัมมนา สัมพุทธัสสะ นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะระโต สัมมา สัมพุทธัสสะ นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะระโต สัมมา สัมพุธธัสสะ

สิโร เม พุทธะเทวัญจะ ละลาฏ สัพพะเทวะตา หะทะเย นารายะกัญเจวะ หัตถุ หัตเถ ปะระเมสุรา ปาทา วิสสะนุกัญเจวะ สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยัง ตะถาคะโต สิทธิเตโช ชโย นิจจัง สิทธิ อะระหันตานัง สัมภาเรหิ นโม เม สัพพะกัมมา ประสิทธิ เม

ชะยันโต โพธิยา มูเล สักกะยานัง นันทิวัฑฒะโน เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ ชะยัส สุ ชะยะมังคะเล อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส ปะฐะวิโปกขะเร อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปัต โต ปะโมทะติ สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง สุขะโณ สุมุหุตโต จะ สุยิฏฐัง พรัห มะ จาริสุ ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขิณัง ปะทักขินัง มะโนกัมมัง ปะณิธี เต ปะ ทักขิณา ปะทักขินานิ กัตตะวานะ ละภันตัตเถ ปะทัก ขิเณ

นะเมตตา โมกรุณา พุทธปราณี ธายินดี ยะเอ็นดู"

ในขณะที่สวดมนต์นั้น ครูใช้เทียนไขหยดน้ำตาเทียนลงในขันน้ำมนต์ เมื่อเสร็จแล้วนำขันน้ำมนต์ยกดื่มแล้วส่งต่อให้ลูกศิษย์ทุกคนดื่มหรือลูบหัว ครูรับขันคืน แล้วใช้ใบมะยม 9 ก้าน พรมน้ำมนต์ลงบนเครื่องดนตรีแล้วผู้เข้าร่วมพิธีทุกคน

4) ถวายเครื่องสังเวยครู โดยการเปิดเหล้าทั้งเหล้าแดงและเหล้าแดง รินใส่แก้วอย่างละครึ่งแก้ว แกะซองบุหรี่ดึงมาจุด 1 มวน แล้วกล่าวคำถวายดังนี้ "ลูกขออัญเชิญ พระเพชรฉลูกรรณ พระประโคนธรรพ พระประโคนธา พระวิษณุกรรม และพระครูเฒ่า ครูทั้งนั้นเล่า สืบกันมาจนเท่าทุกวันนี้ ขออัญเชิญมา ณ สถานที่นี้ เพื่อมารับเครื่องสังเวย มี หมาก พลู บุหรี่ เหล้า ขอให้ พวกข้าพเจ้าเป็นลูกเป็นหลาน ..... ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข"

5) หยุดประมาณ 5 นาที แล้วกล่าวต่อ "เมื่อครูรับเครื่องสังเวยเสร็จแล้ว ..... ขอให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข เกิดความเจริญก้าวหน้า ให้สมความมุ่งมาดปรารถนา ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข นะท่านหนา"

6) จากนั้นครูส่งแก้วเหล่าให้ลูกศิษย์ดื่มทุกคน แล้วครูเริ่มจับมือต่อเพลงทีละคนด้วยกลองยืน โดยให้ศิษย์กราบกลองแล้วให้วางกลองไว้บนตัก ถือไม้กลองไว้ด้วยมือข้างหนึ่ง ครูอยู่ด้านหลังศิษย์เอื้อมมือมาจับมือศิษย์ให้ตีกลองเพลงไม้สี่ 3 ครั้ง แล้วให้ศิษย์กราบกลองอีก 3 ที ทำเช่นนี้จนครบทุกคน เป็นเสร็จพิธี จึงนั่งคุยกันตามอัธยาศัย

3.1.3 พิธีไหว้ครูก่อนการแสดง

เป็นพิธีไหว้ครูก่อนเริ่มแสดงจริง เพื่อรำลึกถึงครูบาอาจารย์ และให้เกิดกำลังใจเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้แสดง ลักษณะพิธีคล้ายกับการจับมือต่อเพลง แต่มีขั้นตอนการไหว้ครู เท่านั้นไม่มีการจับมือต่อเพลง จากการศึกษาพบว่ามีขั้นตอน ดังนี้

1) จัดเตรียมเครื่องดนตรีมังคละทุกชิ้นวางรวมกันบนมือนักดนตรีและนักแสดงทั้งหมดนั่งล้อมวงรอบเครื่องดนตรี

2) เริ่มพิธี ครูที่ทำพิธีพรมน้ำมนต์ลงบนเครื่องดนตรี แล้วให้ผู้ช่วย จุดธูปทุกคนนั่งประนมมือ ครูที่ทำพิธีสวดบูชา

3) ผู้ช่วยรินเหล้าใส่แก้ว วางไว้ตรงหน้าประธาน ประธานหยิบใบพลูจากพานจุ่ม เหล้าแล้วพรมเครื่องดนตรี แล้วทุกคนกราบ 3 ครั้ง

4) ประธานหยิบดอกไม้ในพานจุ่มน้ำมนต์แล้วพรมไปที่นักดนตรี แล้วใช้พลูจุ่มเหล้าพรมนักดนตรีอีกครั้งหนึ่ง

5) ผู้ช่วยส่งขันน้ำมนต์และแก้วเหล้าให้นักดนตรีทุกคนดื่ม

6) ประธานหยิบปี่มาลองเป่าแล้วบอกว่าดังดี จากนั้นนักดนตรีหยิบเครื่องดนตรีที่ตนเองบรรเลงขึ้นมา บรรเลงเพลงไม้สี่เป็นการบูชาครู

7) เมื่อบรรเลงจบเพลงนักดนตรีทุกคนยกมือไหว้เครื่องดนตรี จากนั้นจึงพูดคุยกันตามอัธยาศัยและบรรเลงเพลงอื่น ๆ

3.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับดนตรีมังคละ

พบว่าความเชื่อส่วนใหญ่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับ “ครู” ครูของดนตรีมังคละนับถือครูฤาษี เช่นเดียวกับครูของดนตรีไทย นอกจากนี้ต้องเคารพครูบาอาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาให้ นักดนตรีทุกคน ต้องเคารพบูชาครู ถ้าใครไม่เคารพครูก็จะมีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา กล่าวกันว่านักดนตรีคนใดไม่นับถือครู ก็จะได้รับผลร้ายต่าง ๆ เช่น อาจเจ็บไข้ไม่สบาย ประสบเคราะห์กรรม ประสบอุบัติเหตุ หรืออาจเสียชีวิตได้

นักดนตรีในวงมังคละ มีความเชื่อเกี่ยวกับการเริ่มเรียนมังคละว่าก่อนเริ่มเรียนนั้นต้องผ่านการจับมือจากครูก่อนจึงเรียนได้ ผู้ที่ผ่านการจับมือแล้วสามารถเล่นดนตรีมังคละได้ทุกอย่าง แต่ถึงแม้เล่นได้เก่งกาจเพียงไรก็ตาม ก็ยังไม่สามารถจับมือ สอนผู้อื่นได้

ผู้ที่สามารถจับมือสอนผู้อื่นได้ต้องผ่านการครอบจากครูเสียก่อน ถ้าใครที่ยังไม่ผ่านการครอบแล้วไปจับมือสอนลูกศิษย์ ครูก็จะ บันดาลให้ผมร่วงทั้งผู้จับและผู้ถูกจับมือ แก้ไขโดยให้ครูทำน้ำมนต์ธรณีสารให้ดื่มจึงหายเป็นปกติได้

ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งของนักดนตรีมังคละก็คือ การรับประทานอาหารทุกครั้งต้องถวายครูก่อน ไม่ว่าเป็นการรับประทานอาหารมื้อใดก็ตาม นักดนตรีต้องถวายครูเสียก่อนแล้วจึงค่อยลาครูเอามารับประทานได้ การถวายครูนั้นถ้าเป็นการรับประทานอาหารเมื่อไปแสดงก็ถวายครูพร้อมกันทุกคน แต่ถ้าเป็นการรับประทานอาหารที่บ้าน นักดนตรีแต่ละคนก็ต้องถวายครูเอง การถวายอาหารครูก่อน รับประทานเป็นความเชื่อที่นักดนตรีมังคละทุกคนต้องปฏิบัติ ว่ากันว่าถ้าใครไม่ถวายอาหารครูก่อนรับประทานก็โดนครูลงโทษ

จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพิษณุโลกและวงมังคละ ทำให้ทราบว่า จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพราะในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีพิษณุโลก จัดเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การทหาร ศาสนา เพราะพื้นที่โดยรอบของจังหวัดพิษณุโลกติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ มากมาย เช่น สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เลย และประเทศลาว พร้อมกันนี้ จังหวัดพิษณุโลกได้ชื่อว่าเป็นเมืองสองแคว เพราะมีแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ไหลผ่าน ทำให้เห็นว่าแม่น้ำเป็นแหล่งที่สำคัญของชาวจังหวัดพิษณุโลกเนื่องจาก สมัยก่อนการคมนาคมที่สะดวกที่สุดก็คือการเดินทางโดยทางน้ำ วัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถถูกนำมาพร้อมกับการเดินทาง ของชาวบ้านจังหวัดอื่น ๆ ที่แวะมาจังหวัดพิษณุโลก ทำให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มวัฒนธรรมสยาม กลุ่มวัฒนธรรมล้านช้าง เป็นต้น การที่มีกลุ่มวัฒนธรรมหลากหลายทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีภาษาพูดและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันมาก ตามที่กล่าวไว้ ข้างต้น

วงดนตรีมังคละ ของจังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะของเครื่องดนตรีที่เป็น ส่วนประกอบของวงมีลักษณะคล้ายกับดนตรีวงมังคละของประเทศศรีลังกา กลองโกร๊กหรือกลองมังคละจัดเป็นเครื่องดนตรีประเภท อาตตำ คำว่า อาตตำในวงปัญจดุริยางค์หมายถึง เครื่องดนตรีที่ขึ้นหนังหน้าเดียว กลองโกร๊กหรือกลองมังคละได้เผยแพร่เข้าสู่ภาคใต้ของไทยเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมสุโขทัย และเป็นเครื่องดนตรีพิธีกรรมนำขบวนแห่พระพุทธรูปเช่นเดียวกับภาคใต้ มีวงดนตรีกาหลอขบวนแห่ เกี่ยวกับพิธีทางศาสนา ต่อมาวงกาหลอจึงเป็นวงดนตรีชั้นสูง และศักดิ์สิทธิ์ใช้ในขบวนแห่พระนาค แห่สงกรานต์ ต่อมาเมื่อพระภิกษุมรณภาพ หรือผู้เฒ่าผู้แก่ถึงแก่กรรมมักใช้วงดนตรีกาหลอบรรเลง ซึ่งปัจจุบันพบเห็นในงานศพเพียงอย่างเดียว เมื่อวงดนตรีมังคละเข้าสู่วัฒนธรรมสุโขทัย ความนิยมสร้างพระพุทธรูปก็ปรากฏเด่นชัดขึ้น มีการหล่อพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก สร้างพระเสร็จก็นำไปวัด มีการจัดขบวนแห่เฉลิมฉลอง ประเพณีแห่ดังกล่าวมักจะ

แห่ตามลำน้ำยมและลำน้ำน่าน ซึ่งใช้วงมังคละนำขบวนแห่ ถึงแม้ว่า กลองโกร็กจะมีลักษณะเป็นกลองหน้าเดียวและอยู่ในแบบแผนของวงปัญจดุริยางค์ เหมือนกับวงกาหลอ แต่ต่างกันที่กลองโกร็กหรือกลองมังคละมีปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมสุโขทัย คือพื้นที่แถบจังหวัดสุโขทัย อุตรดิตถ์และพิษณุโลกเท่านั้น (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. : 2541) ท่ารำประกอบวงมังคละ มีผู้ที่คิดค้นไว้หลายท่านด้วยกัน แล้วแต่ประสบการณ์ของผู้ที่คิดประดิษฐ์ ซึ่งแต่ละที่มีความแตกต่างกัน การรำประกอบวงมังคละจึงไม่มีแบบแผนที่แน่นอน นอกจากนี้พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวงมังคละที่สำคัญคือการไหว้ครู ซึ่งประเพณีดังกล่าวมีบทบาทต่อบุคคลที่เล่นดนตรีวงปี่กลองมาก เพราะได้แบ่งพิธีการไหว้ครูไว้ 3 แบบด้วยกัน คือ พิธีไหว้ครูหรือพิธีครอบครู ซึ่งเป็นการไหว้สำหรับผู้ที่เริ่มต้นฝึกหัดเล่นดนตรีในวงมังคละ พิธีไหว้ครูประจำปีทำเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่นักดนตรี ในวงมังคละท้ายสุดคือ การไหว้ครูก่อนการแสดง โดยรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอนและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเล่นเครื่องดนตรีวงปี่กลองหรือมังคละ ความเชื่อจากการทำพิธีไหว้ครู ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ มุ่งให้ผู้เล่นเกิดกำลังใจทั้งสิ้นและที่สำคัญรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่ท่านได้สั่งสอนได้ถ่ายทอดดนตรีมังคละถ้านักดนตรีในวง ไม่เคารพครูหรือลบหลู่ครูมีความเชื่อว่า บุคคลคนนั้นต้องมีอันเป็นไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนเชื่อกันมาตลอด (แก้วกร เมืองแก้ว สัมภาษณ์ นายพรต คชนิล : 2541)

บทที่ 3
ประวัติความเป็นมาของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง

การค้นคว้าเรื่องวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรืองของนายพรต คชนิลนั้น ผู้วิจัยได้เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับนักดนตรี เพลงที่วงมังคละคณะประพรต รุ่งเรืองใช้บรรเลง จากเอกสาร บทความต่างๆ ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงมังคละ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นงานวิจัยโดยการบรรยาย ทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการค้นคว้าเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของคณะประพรต รุ่งเรือง

วงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง มีนายพรต คชนิล เป็นหัวหน้าวงคณะประพรต รุ่งเรือง เริ่มตั้งคณะเมื่อ ปี พ.ศ. 2521 ในขณะนั้นวงดนตรีมังคละหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า วงปี่กลอง มีจำนวนมาก เป็นที่นิยมของชาวบ้านที่นิยมหาวงดนตรีมังคละว่าจ้างไปบรรเลง ตามงานรื่นเริงต่าง ๆ นายพรต คชนิลเป็นลูกศิษย์ของ นายเพิ่ม เมืองมา ซึ่งเป็นญาติกันได้สอนให้ นายพรตได้เล่าให้ฟังว่าจำไม่ได้ว่ามังคละ มีมาตั้งแต่สมัยใด เกิดมาก็เห็นแล้ว ได้ยินเสียงของกลองโกร๊กหรือกลองมังคละตั้งแต่จำความได้ ปี่เป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรกที่นายพรตต่อจากนายเพิ่มตั้งแต่นายพรตอายุได้ 16 ปี เพลงของมังคละเป็นเพลงที่ไม่มีเนื้อร้องและการที่เรียกว่าเพลงนั้นเป็นการเรียก การตีกลองยืนและกลองหลอน ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า หน้าทับ แต่สำหรับวงมังคละ เรียกว่าเพลง เพลงที่นายพรตต่อมาจาก นายเพิ่ม เป็นการต่อแบบมือและต้องจำ ปัจจุบันนายพรต เริ่มลืมเพลงบางเพลงที่ต่อมาจากนายเพิ่ม แต่เดิมเพลงที่นายพรตต่อจากนายเพิ่ม มี 12 เพลง คือ

1. ไม้สี่ (ถือว่าเป็นเพลงครู)
2. ไม้หนึ่ง
3. คุดทะราดเหยียบกรวด
4. อุ้มศรี (ใช้ในพิธีบายศรี เวลาที่นำพานบายศรีมาตั้ง)
5. ไม้สาม
6. เวียนโบสถ์
7. ข้าวต้มบูด
8. สาวน้อยประแป้ง
9. กระทิงกินโป่ง
10. ปลักใหญ่

11. ไม้สามถอยหลัง

12. พญาเดิน

การต่อเพลงแบบไม่มีการบันทึกโน้ตทำให้ทุกวันนี้เหลืออยู่ไม่มากนัก คณะประพรต รุ่งเรืองจัดว่าเป็นวงมังคละที่เก่าแก่ของจังหวัดพิษณุโลก เห็นได้จากการที่จังหวัดพิษณุโลกให้ความสำคัญของนายพรต คชนิลให้ทำหน้าที่ประธานในการครอบครูมังคละ ของจังหวัดพิษณุโลก การที่นายพรต คชนิล เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรี ในวงมังคละของจังหวัดพิษณุโลก ทำให้สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม เชิญท่านเป็นวิทยากรดำเนินการต่อเพลงของวงมังคละให้คณาจารย์ และนักศึกษาโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ของสถาบันเป็นต้นมา นอกจากนี้นายพรตยังได้ต่อเพลงให้กับวงมังคละอื่น ๆ เช่น คณะเฉลิมศิลป์ อ.เมือง จ. พิษณุโลกของนายทองอยู่ ลูกพลับ คณะโรงเรียนบ้านมะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก วงนี้จัดว่าเป็นวงที่ทางโรงเรียนบ้านมะตูมนำเด็กที่มีความสนใจเครื่องดนตรีวงมังคละ และพร้อมที่จะเล่นวงดนตรีดังกล่าว ทำให้ครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านมะตูมส่งเสริมให้มีวงมังคละ ประจำโรงเรียนโดยให้เด็ก ๆ ไปต่อเพลงกับนายพรต ที่บ้าน ปัจจุบันวงบ้านมะตูม สามารถมีงานแสดงซึ่งเป็นที่น่าพอใจ ในระดับหนึ่งของบุคคลทั่วไป เห็นได้จาก เมื่อมหาวิทยาลัยนเรศวร จ. พิษณุโลกจัดงานส่งเสริมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และได้เชิญวงดนตรีมังคละของโรงเรียนบ้านมะตูม มาแสดง ทางโรงเรียนสามารถนำเด็ก ๆ มาบรรเลงได้ดี ซึ่งมาพร้อมกับนายพรต คชนิลทุกครั้ง

วงมังคละนิยมนำมาบรรเลงงานมงคลทั่วไป เช่นงานบวช งานแต่งงาน หรืองานบุญต่าง ๆ ยกเว้นคืองานศพที่ไม่ใช้วงดนตรีประเภทนี้เล่นประกอบ เฉพาะจังหวัดพิษณุโลก เท่านั้น เพราะจังหวัดสุโขทัยมีการนำวงมังคละใช้ประกอบงานศพหรืองานที่ไม่เป็นมงคล (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. : 2541) นายพรตเล่าให้ฟังว่า เมื่อ พ.ศ. 2521 การว่าจ้างวงมังคละไปบรรเลง ในงานหนึ่งงาน ถ้าเป็นไปแล้วต้องค้างคืน ค่าใช้จ่ายที่ผู้ว่าจ้าง เป็นผู้ให้ อยู่ในราคา 10 บาท ถ้าไป-กลับ ราคา 3 บาท ซึ่งแต่ละครั้งต้องมีการมัดจำ 1 สลึง ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2531 การไปเล่นดนตรีแบบค้างคืน อยู่ในราคา 120 บาท ถ้าไป-กลับราคา 40 บาท ค่ามัดจำ อยู่ในราคา 3-5 บาท ส่วนปัจจุบัน พ.ศ. 2543 ถ้ามีการว่าจ้างไปเล่นแบบค้างคืน อยู่ในราคา 3,500 บาท ถ้าไป-กลับ การว่าจ้างราคา 2,500 บาท ค่ามัดจำ 100 บาท

การว่าจ้างต่อ 1 งาน ต้องมีขั้นตอน คือ

1. การว่าจ้าง
2. กำหนดวันที่ต้องแสดง
3. การเชิญ ผู้ว่าจ้างต้องเป็นผู้ที่มาเชิญให้วงมังคละที่ว่าจ้างถึงบ้าน ของหัวหน้าคณะ หลังจากนั้นก่อนแสดงต้องมีการไหว้ครูทุกครั้ง ซึ่งใช้ของต่างๆในการไหว้ครูดังนี้
    1. เหล้า 1 ขวด
    2. บุหรี่ 1 ซอง

3. ดอกไม้สด แล้วแต่จะหาได้
4. เทียน 1 เล่ม
5. ธูป 3 ดอก
6. หมาก 3 คำ
7. ไม้ขีด 1 กล่อง
8. เงินค่ากำนน 12 บาท
9. พานใส่ของไหว้ครูตั้งแต่ลำดับที่ 2 - 8

ภาพประกอบ 2 พิธีครอบครู

จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมังคละ แสดงให้เห็นว่าความสำคัญหรือบทบาทของดนตรีวงมังคละมีความสำคัญ ต่อพิธีกรรม ทางศาสนาพอสมควร ปัจจุบันวงมังคละเป็นวงดนตรีที่เริ่มหาชมการแสดงได้ยาก เพราะนักดนตรีส่วนใหญ่เลิกเล่น วงดนตรีประเภทนี้ไปเลย เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของมังคละเพราะมีวงดนตรีประเภทอื่น ๆ แทน เช่น แตรวงก็สามารถใช้แทนวงมังคละได้ วงปี่พาทย์ก็สามารถใช้แทนได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้นายพรตจึงถ่ายทอดเพลงมังคละหรือเพลงที่ใช้ในวงมังคละให้กับบุคคลที่สนใจทั่วไป

คนทั่วไปเชื่อกันว่าดนตรีวงมังคละมีครูคล้ายดนตรีไทยที่มีแบบแผนและดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ สำหรับดนตรีมังคละ การเริ่มเรียนและปฏิบัติให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณคือผู้เล่นดนตรีวงมังคละทุกคนต้องผ่านพิธีครอบครู จับมือ จึงสามารถเรียนและเล่นเครื่องดนตรีวงมังคละได้ จึงถือว่าเป็นศิษย์มีครูเป็นนักดนตรีมังคละโดยสมบูรณ์ สำหรับคนที่ไม่ผ่านพิธีที่กล่าวมาข้างต้นสามารถเล่นได้ แต่มีข้อห้ามว่าคนที่ ลองเล่นแล้วไปจับข้อมือ ให้ผู้อื่นตีกลองในลักษณะการจับข้อมือถือว่าเป็นการผิดขนบธรรมเนียมในการปฏิบัติเชื่อกันว่า ถ้าทำเช่นนั้นผมผู้นั้นจะหลุดร่วงเพราะยังไม่มีอำนาจหรือมีสิทธิที่จะทำแบบนั้นได้ ความเชื่อของนักดนตรีแต่ละแห่งเกี่ยวกับดนตรีมังคละบางทีก็มีแปลกออกไป เช่น นักดนตรีมังคละตระกูลจูอ๊อด ที่ อ. พิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ การสืบทอดต้องเป็นคนในตระกูลเดียวกัน โดยเฉพาะการตีกลองยืน กลองหลอน ส่วนคนที่เป่าปี่เป็นคนอื่นได้ คนอื่นที่ ไม่ใช่นักดนตรี หรือคนในตระกูลห้ามจับต้องเครื่องดนตรี โดยเฉพาะผู้หญิงห้ามจับต้องเด็ดขาดเพราะถือว่า ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล ซึ่งความเชื่อแต่ละแบบก็มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับธรรมเนียม-ประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ : 2541)

2. รายนามนักดนตรีคณะประพรต รุ่งเรือง มีดังนี้

ภาพประกอบ 3 นักดนตรีคณะประพรต รุ่งเรือง

1. นายพรต คชนิล ปัจจุบันอายุ 87 ปี เป็นหัวหน้าวงประพรต รุ่งเรือง

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านมะตูม ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

ศาสนา พุทธ

สภาพครอบครัว สมรสกับนางบุญหนัก คชนิล มีบุตรธิดา รวม 9 คน ชาย 3 คน หญิง 6 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 75 บ้านมะตูม ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก 65150

อาชีพ ทำนา

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นนักอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่นของชาติประจำปี พ.ศ. 2535 โดยเข้ารับพระราชทานโล่และเครื่องหมายเชิดชูเกียรติจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

2. ได้รับเชิญจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จ. พิษณุโลก ให้เป็นผู้สอนการเล่นเครื่องดนตรีในวงมังคละแก่บุคลากรและนักศึกษา นอกจากนี้ยังสร้างเครื่องดนตรีในวงมังคละให้แก่สถาบันดังกล่าวด้วย

3. ได้รับยกย่องจากนักดนตรีวงมังคละในจังหวัดพิษณุโลกให้เป็นผู้ทำพิธีครอบครูมังคละตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526

4. ได้รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีมังคละ ที่จัดขึ้น ณ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จ. พิษณุโลก เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2530

5. ร่วมเล่นวงมังคละโดยเป่าปี่ชวาในนามคณะนักดนตรีจังหวัดพิษณุโลก ในงานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

6. ได้รับรางวัลชนะเลิศเป่าปี่ยอดเยี่ยมในการประกวดดนตรีมังคละที่ศูนย์วัฒนธรรม จ. พิษณุโลก ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชน เขต 6 และศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 4 ที่ สนามกีฬากลาง จ. พิษณุโลก เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2532

2. นายวิฑูรย์ บุนนาค อายุ 16 ปี (เป็นบุตรของนายดอกรัก บุนนาค)

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ปวช. ช่างยนต์

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว โสด

ที่อยู่ปัจจุบัน 100/1 บ. มะตูม ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ ช่างยนต์

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

เครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เล่นคือ ฉาบ ปัจจุบันเล่นกลองยืน เริ่มหัดเล่นตั้งแต่ อายุ 8 ปี

3. นายสุชาติ คชนิล เป็นหลานของนายพรต คชนิล ปัจจุบันอายุ 36 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 6

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว สมรส มีบุตรชาย 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน 60/3 บ. มะตูม ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

เครื่องดนตรีที่เล่นชิ้นแรก คือ ฉาบ ปัจจุบันเล่นกลองยืน หัดมาประมาณ 6 เดือน ถึงได้เล่นเป็นคนตีกลองยืนของวง

4. นายเชิญ รุ่งฉัตร อายุ 77 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 4

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว สมรส มีบุตร 5 คน ชาย 4 คน หญิง 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน 9 หมู่ 1 ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก เกิดที่จังหวัดพิจิตร

อาชีพ ทำนา

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. ชนะเลิศการประกวด วงดนตรีมังคละ ที่จัดขึ้น ณ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จ. พิษณุโลก เมื่อเดือน กันยายน พ.ศ. 2530

2. บรรเลงวงมังคละในงานสมเด็จพระนเรศวร

เริ่มหัดเล่นดนตรีตั้งแต่อายุ 18 ปี โดยเริ่มจากการหัดกลองยืนก่อน ปัจจุบันเล่นได้ทุกเครื่องในวงมังคละ

5. นายดอกรัก บุนนาค อายุ 32 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 6

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว สมรส มีบุตรชาย 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน 75/2 บ. มะตูม ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

หัดเล่นดนตรีตั้งแต่อายุ 12 ปี เครื่องดนตรีที่เล่นในวงคือ กลองกลอน แต่ปัจจุบันเล่นได้ทุกเครื่อง ยกเว้น ปี่

6. นายวิเชียร ลาแป้น อายุ 22 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ม. 3

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว โสด

ที่อยู่ปัจจุบัน 57/1 ต. มะตูม อ.พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ ทำนา

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

เป็นนักดนตรีในคณะประพรตรุ่งเรือง 6 ปี เครื่องดนตรีที่หัดเล่นชิ้นแรกคือ กลองยืน นอกจากนี้ยังสามารถเล่นกลองหลอน ฆ้อง รำมะนา และเครื่องประกอบจังหวะ

7. นายสมปอง เขียวชอุ่ม อายุ 32 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 6

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน 100/2 บ.มะตูม ต. มะตูม อ.พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

เริ่มหัดเล่นเครื่องดนตรีโดยเฉพาะกลองโกร๊กมากว่า 10 ปี โดยฝึกเล่นดนตรีหลายชิ้น เช่น กลองหลอน ปี่ กลองโกร๊ก ซึ่งนายพรต คชนิล เป็นผู้ฝึกให้ ปัจจุบันในวงประพรต รุ่งเรือง นายสมปอง ทำหน้าที่ตีเครื่องประกอบจังหวะ

8. นายสุรินทร์ ตรงต่อกิจ อายุ 32 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 6

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว สมรส มีบุตรชาย 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน 22/7 บ. มะตูม ต. มะตูม อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยรับ -

เริ่มเล่นกลองยืนตั้งแต่อายุ 17 ปี ปัจจุบันสามารถเล่นเครื่องประกอบจังหวะภายในวงได้อีกด้วย

9. นายบุญล้อม คงพ่วง อายุ 28 ปี

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ม. 3

ศาสนา พุทธ

สถานภาพครอบครัว สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน 30/1 บ.มะตูม ต.มะตูม อ.พรหมพิราม จ. พิษณุโลก

อาชีพ รับจ้างทั่วไป , ทำนา

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

ปัจจุบันเล่นเครื่องประกอบจังหวะ

จากข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวงมังคละ คณะประพรต รุ่งเรืองทำให้เห็นว่าวงดนตรีคณะนี้มีความสำคัญต่อกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ดนตรีมังคละอยู่มากเพราะว่ามีนายพรต คชนิลซึ่งถือว่าเป็นหัวหน้าคณะที่มีความสามารถและเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักแก่นักดนตรีมังคละคณะอื่นๆอีกด้วย แต่น่าเสียดายที่การต่อเพลงมังคละไม่มีการต่อเพลงแบบจดบันทึกทำให้

เพลงที่เล่นมาแต่ก่อนลดจำนวนลงตามเวลาที่ผ่านไปเรื่อย ๆ แต่ปัจจุบันเริ่มมีการจดบันทึกโน้ตเพลงมังคละ กันบ้างเพราะมีนักวิชาการจากสถาบันต่าง ๆ เล็งเห็นความสำคัญของดนตรีมังคละ ส่งผลให้เพลงมังคละเป็นที่รู้จักและเป็นที่สนใจแก่บุคคลทั่วไป

จากคำบอกเล่าของนายพรต คชนิล ได้พูดถึงความหมายของชื่อคณะประพรต รุ่งเรือง ว่ามีความหมายเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลและเพื่อเป็นเกียรติแก่นายพรต คชนิล สมาชิกในคณะอยากให้มีชื่อนายพรตอยู่ในชื่อของคณะด้วย จึงตั้งชื่อว่าประพรต ส่วนคำว่ารุ่งเรืองหมายถึงเจริญรุ่งเรืองเช่นกัน ดังนั้นชื่อคณะประพรต รุ่งเรือง จึงหมายถึงความเป็นสิริมงคลและเจริญรุ่งเรือง (แก้วกร เมืองแก้ว สัมภาษณ์ นายพรต คชนิล : 2541)

บทที่ 4

ศึกษาขนบธรรมเนียมของวงมังคละ

วงดนตรีมังคละจัดว่าเป็นวงดนตรีพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ที่มีประเพณีควบคู่มากับการเล่นดนตรีประเภทนี้ ได้แก่ การไหว้ครู แต่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือเครื่องดนตรีซึ่งขาดไม่ได้ เพราะเครื่องดนตรีถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของวงดนตรีมงัคละเช่นกัน จากการศึกษาเครื่องดนตรีแต่ละชนิดและพิธีไหว้ครูดนตรีมังคละของคณะประพรต รุ่งเรืองมีดังนี้

เครื่องดนตรี

วงดนตรีมังคละประกอบด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ดังนี้

1. กลองโกร๊ก หรือ กลองมังคละ

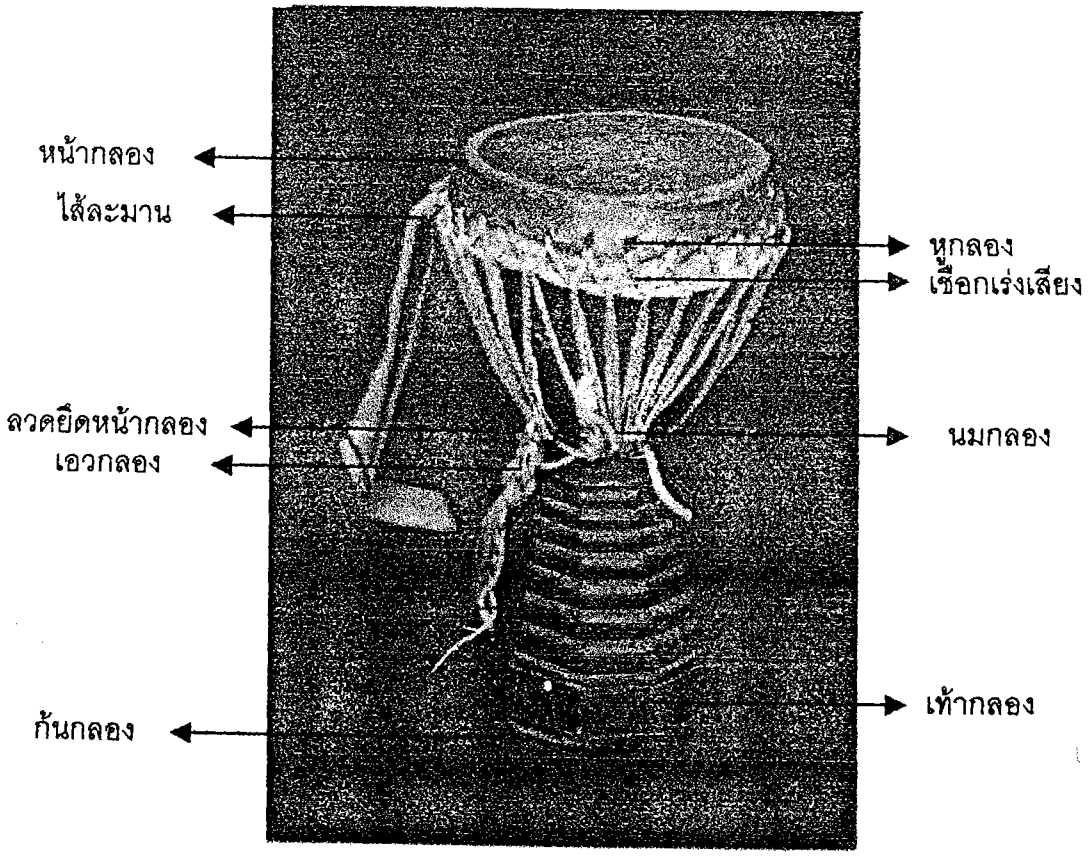

ภาพประกอบ 4 กลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ

ส่วนประกอบของกลองโกร๊ก หรือ กลองมังคละ มีดังนี้

1. **หน้ากลอง** เป็นส่วนที่อยู่ด้านบนสุดของตัวกลอง ขึงด้วยหนังวัวปิดปากกลอง
2. **ไส้ละมาน** มีหน้าที่ยึดระหว่างหนังวัวกับตัวกลองด้านบน โดยถักสลับกันไปมา

3. **หูกลอง** เป็นตัวที่ใช้สอดเชือกเร่งเสียง โดยอยู่ติดกับด้านล่างของไส้ละมาน
4. **เชือกเร่งเสียง** มีหน้าที่ดึงหน้ากลองให้ตึง โดยร้อยจากหูกลองไปหาลวดยึดหน้ากลอง
5. **ลวดยึดหน้ากลอง** เป็นลวดวงกลมล้อมรอบบริเวณเอวกลอง โดยใช้เชือกเร่งเสียงร้อยจากไส้ละมานมาที่ลวดขึงหน้ากลอง เพื่อให้หน้ากลองตึง
6. **นมกลอง** มีหน้าที่กั้นลวดหน้ากลองไม่ให้ขยับ
7. **เอวกลอง** เป็นส่วนที่อยู่ส่วนกลองของกลอง เอวกลองเป็นที่รวมของส่วนประกอบสำคัญ 2 อย่าง คือ นมกลอง และลวดยึดหน้ากลอง
8. **เท้ากลอง** เป็นส่วนที่อยู่ต่อจากเอวกลองลงมาจนสุด มีไว้สำหรับจับ ถือ หรือหนีบขณะบรรเลง
9. **ก้นกลอง**อยู่ใต้สุดตรงข้ามกับหน้ากลองบริเวณก้นกลองมีรูตรงกลางเพื่อให้เสียงออกมา

การบรรเลงเครื่องดนตรีชิ้นนี้ ต้องใช้ผู้เล่น 2 คน คือ คนถือกลองโกร็ก 1 คน คนตีกลองโกร็ก 1 คน การที่ใช้ 2 คน เพราะในกรณีที่มีการเดินแห่ คนตีกลองโกร็กต้องมีคนถือกลองโกร็กให้ ส่วนคนถือกลองโกร็กต้องรำป้อไปมากับคนตีกลองโกร็กด้วย โดยแสดงออกด้วยท่าทางและลีลา ที่สนุกสนาน สำหรับบทบาทและหน้าที่ของกลองโกร็ก เนื่องจากมีเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เกิดจากการตี ที่รัวละเอียด เพื่อให้ขัดจังหวะกับกลองยืนและกลองหลอน ถือได้ว่ากลองโกร็กหรือกลองมังคละ เป็นเครื่องดนตรีที่เพิ่มสีสันให้กับวงมังคละ

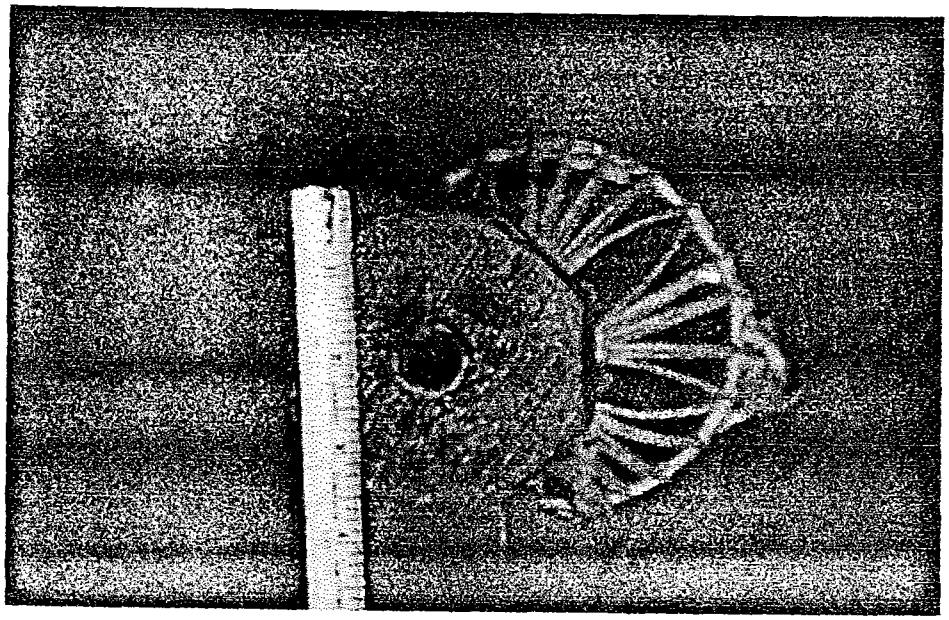

ภาพประกอบ 5 ก้นกลองโกร็ก หรือกลองมังคละ

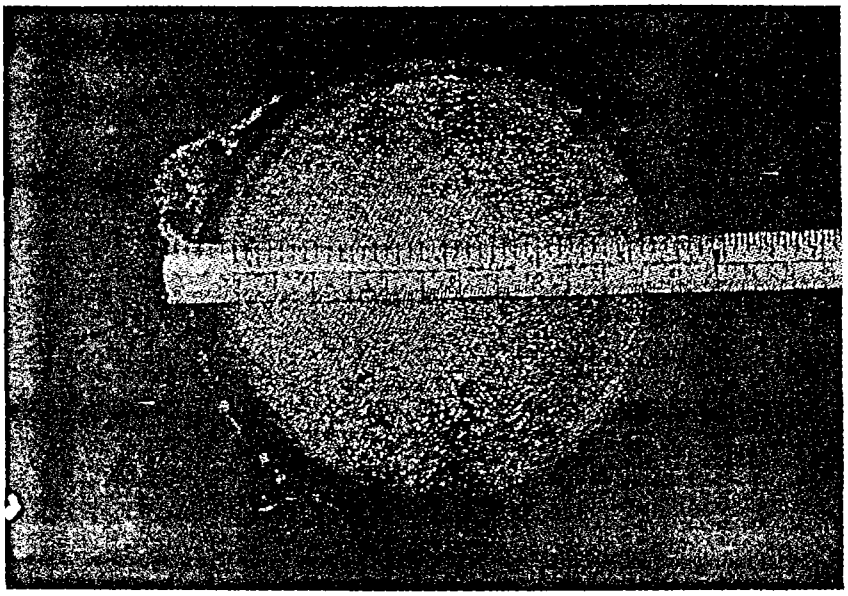

ภาพประกอบ 6 หน้ากลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ

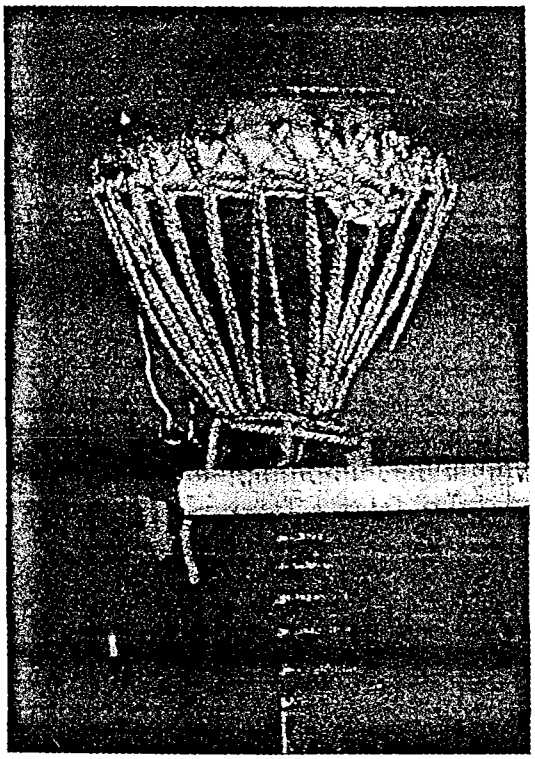

ภาพประกอบ 7 เอวกลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ

กลองโกร๊ก หรือกลองมังคละจัดว่าเป็นตัวชูรสของวงก็ว่าได้ เนื่องจากเสียงของกลองมังคละดัง "โกร๊ก" เป็นเสียงที่เด่นในวงใช้ไม้ตี 2 อัน ปลายไม้ที่ใช้ตีพันด้วยด้าย ระยะความยาวของการพันด้ายประมาณ 5 นิ้ว กลองมังคละมีขนาดยาวประมาณ 1 ฟุต ทำด้วยไม้ขนุน หน้ากลองหุ้มด้วยหนังขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 นิ้ว เนื่องจากเสียงของกลองดัง "โกร๊ก" ชาวบ้านจึงเรียกกลองมังคละว่า "โกร๊ก"

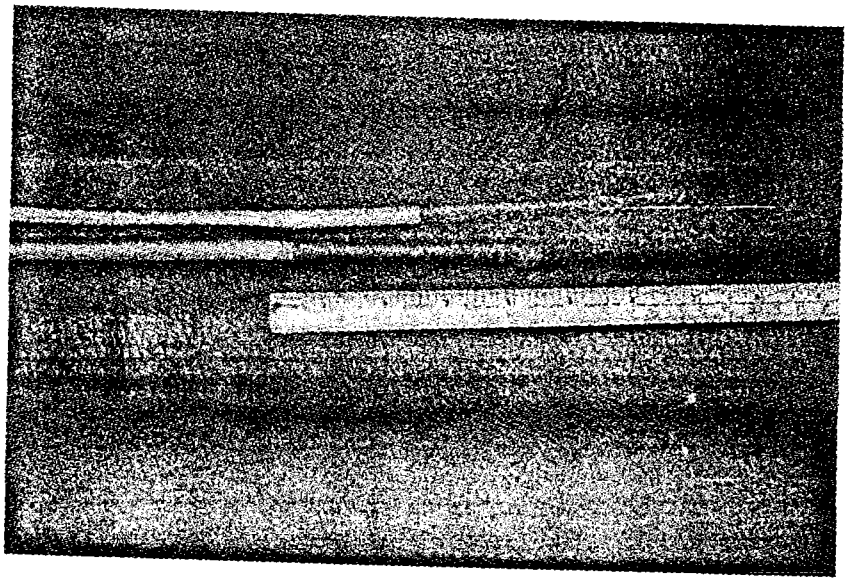

ภาพประกอบ 8 ไม้ตีกลองโกร๊ก

ลักษณะการตีกลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ มี 2 วิธี

วิธีที่ 1 นั่งตี

เมื่อผู้บรรเลงนั่งตี สามารถนำขาทั้ง 2 ข้างมาไขว้กัน โดยหนีบกลองมังคละให้อยู่ในระยะที่ถนัดสำหรับการตี ดังภาพ

ภาพประกอบ 9 ภาพการนั่งตีกลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ

วิธีที่ 2 ยืนตี สำหรับเดินแห่

การเดินแห่จำเป็นต้องมีคนถือกลองโกร๊ก หรือมังคละ ดังภาพ

ภาพประกอบ 10 ภาพการตีกลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ ในขบวนแห่

2. กลองยืน

กลองยืนมีหน้าที่ยืนจังหวะหลัก จังหวะของกลองยืน (หน้าทับ) ถูกเรียกเป็นชื่อเพลง กลองยืนเป็นกลองสองหน้าทรงกระบอกประเภทหนึ่ง ลักษณะคล้ายกลองมลายู หน้าเล็กใช้มือตี (จ๊ะ) ส่วนหน้าใหญ่ ใช้ไม้ตี (ทั่ง) กลองยืนเป็นตัวหลักในการกำหนดว่าจะเล่นเพลงอะไร ลักษณะของกลองมีสายสะพายคล้องคอ ขนาดของกลองมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 นิ้ว ใช้ไม้ตียาวประมาณ 7 นิ้ว ตัวกลองทำจากไม้ขนุน

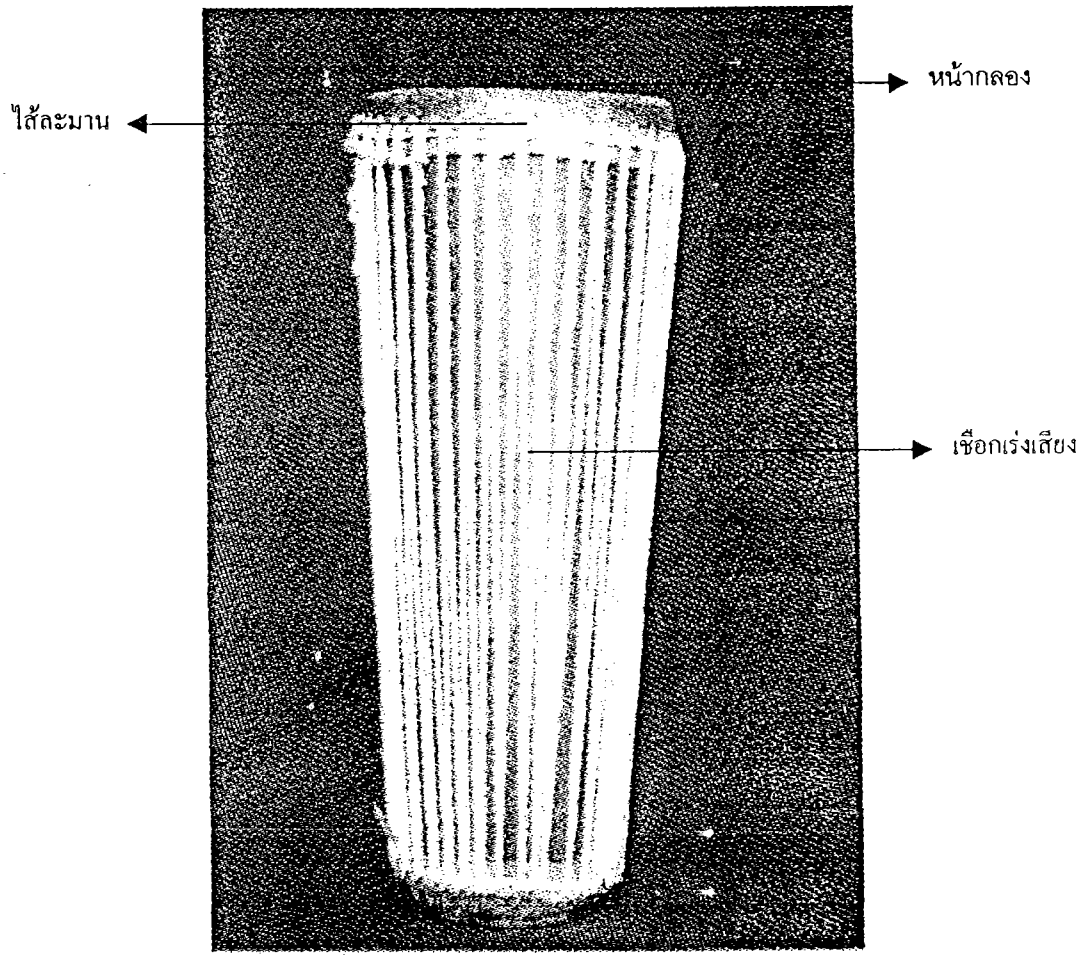

ภาพประกอบ 11 กลองยืน

ส่วนประกอบของกลองยืน มีดังนี้

1. **หน้ากลอง ทำจากหนังวัว** โดยขึงอยู่บริเวณ ด้านหน้าและด้านท้ายของกลอง มีทั้งหน้าใหญ่และหน้าเล็ก

2. **ไส้ละมาน** เป็นเชือกที่ถักไว้โดยรอบของตัวกลองซึ่งอยู่รอบหนังหน้ากลองทั้งสองด้านสำหรับร้อยเชือกเร่งเสียงกลับไปมา

3. **เชือกเร่งเสียง** ใช้สำหรับขึ้นหน้ากลองให้ตึงหรือตั้งเสียงนั่นเอง จะต้องสอดเข้าไปที่ไส้ละมานถักไว้รอบ ๆหน้ากลอง

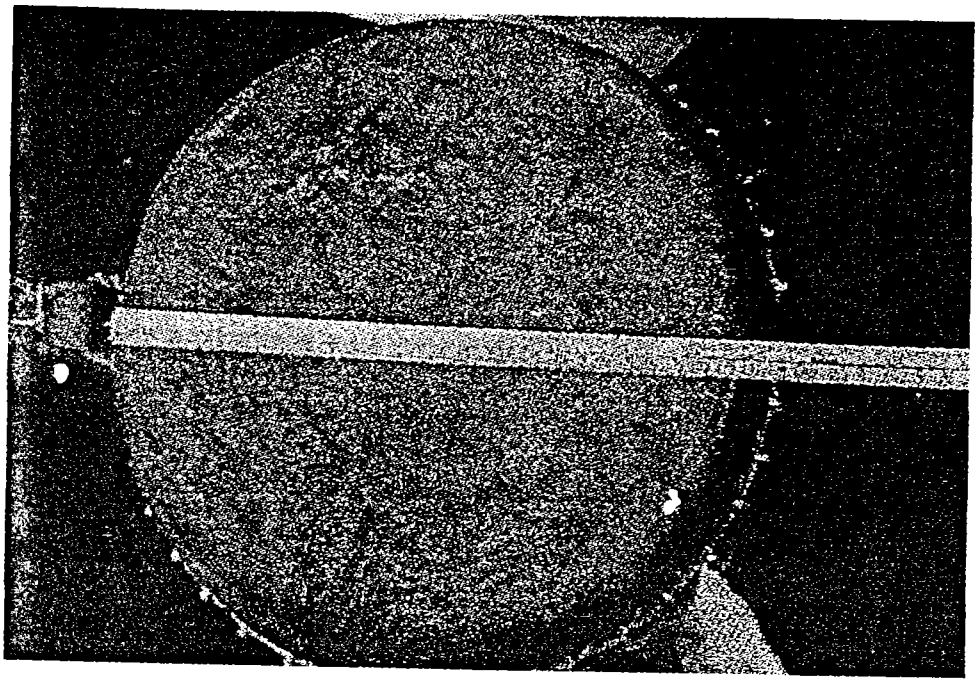

ภาพประกอบ 12 หน้าของกลองยืน

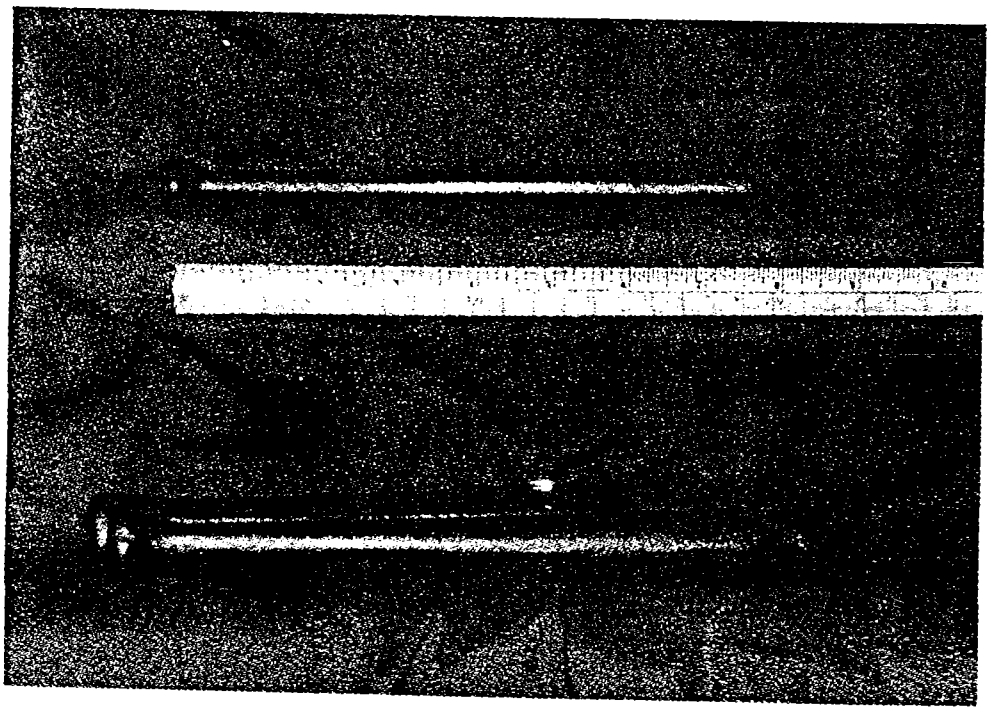

ภาพประกอบ 13 ไม้ตีกลองยืน

3. กลองหลอน

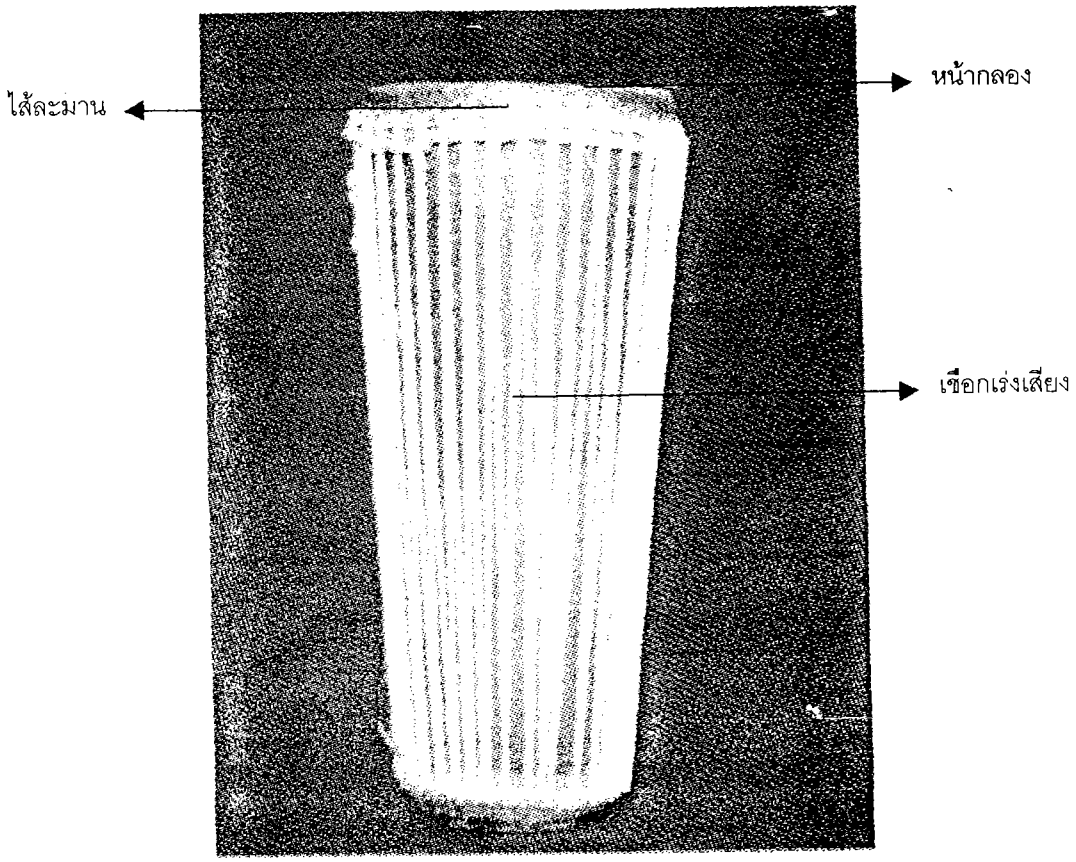

ภาพประกอบ 14 กลองหลอน

ลักษณะของกลองหลอนเหมือนกับกลองยืนทุกอย่างยกเว้น เสียงและลักษณะของกลอง หน้าที่ของกลองหลอนตีขัดกับจังหวะของกลองยืน หยอกล้อกันไปให้เกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้เรียกชื่อกลองที่ตีลักษณะแบบนี้ว่า "หลอน" โดยเสียงของกลองหลอนสูงกว่ากลองยืน

ส่วนประกอบของกลองหลอน มีส่วนประกอบต่าง ๆ มีหน้าที่เหมือนกลองยืนดังนี้

1. หน้ากลอง
2. ไส้ละมาน
3. เชือกเร่งเสียง

ลักษณะวิธีการตีเหมือนกับกลองยืน คือ หน้าที่เป็นเสียง ทั่ง (หน้าใหญ่) ใช้ไม้ตี ส่วนหน้าจ๊ะ (หน้าเล็ก) ใช้มือตี การบรรเลงก็มีทั้ง นั่งบรรเลง และเดินแห่เป็นขบวน จึงจำเป็นต้องมีสายคล้องระหว่างคอกับกลองหลอน

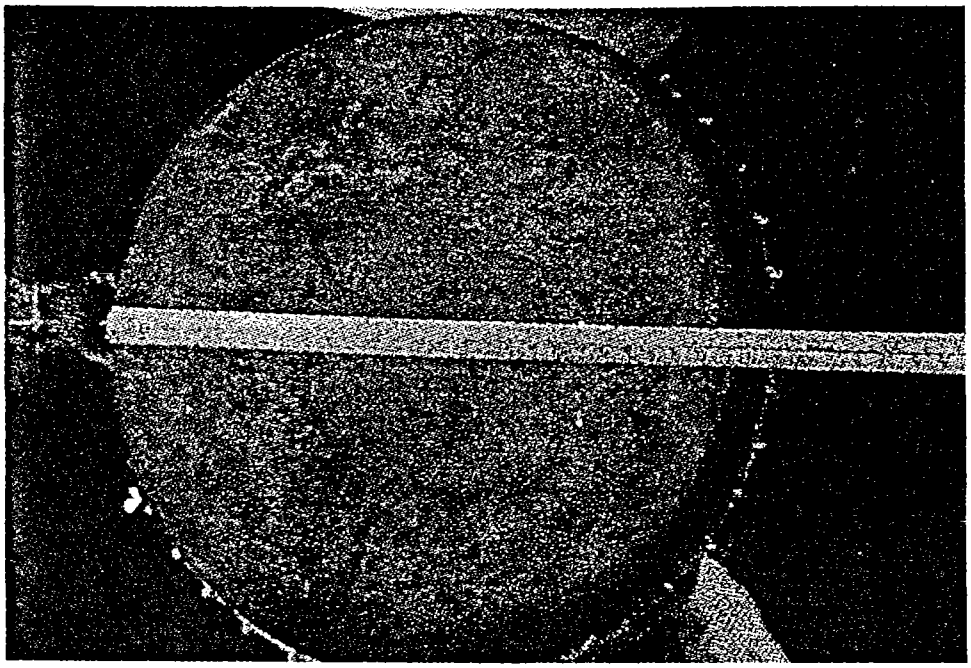

ภาพประกอบ 15 หน้าของกลองหลอน

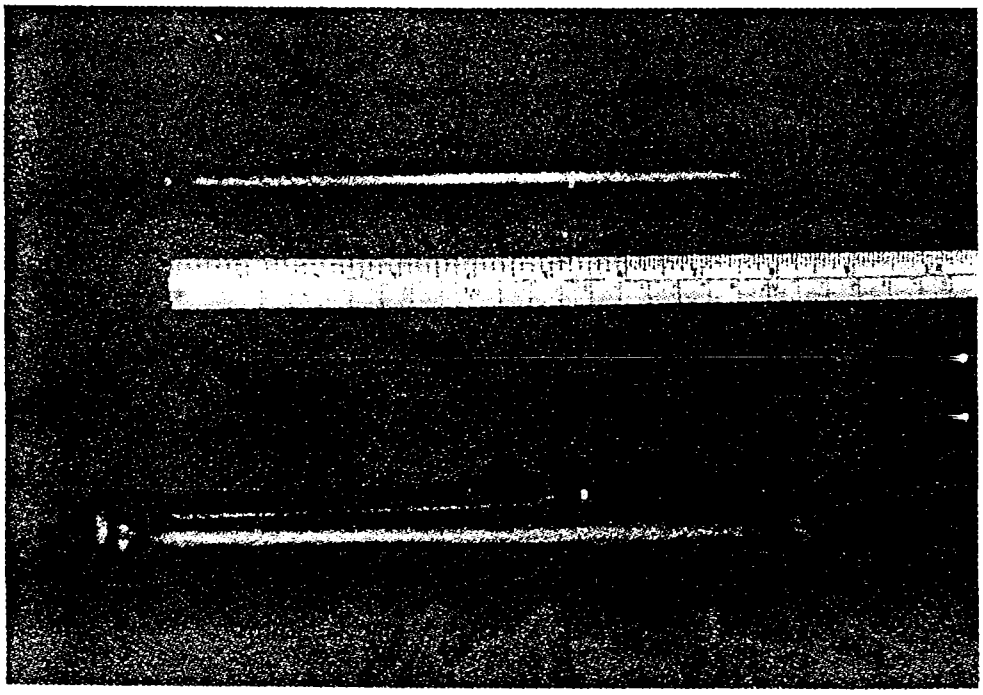

ภาพประกอบ 16 ไม้ตีกลองหลอน

กลองยืนและกลองหลอน

ลักษณะการตีกลองทั้ง 2 ประเภทนี้เหมือนกัน โดย ใช้ไม้ตีด้านหน้ากว้างของกลองทั้ง 2 ประเภท ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 17 ภาพการตีกลองยืนและกลองหลอน ด้านกลองหน้าเล็ก

ภาพประกอบ 18 ภาพการตีกลองยืนและกลองหลอน ด้านกลองหน้าใหญ่

4. ฆ้อง

วงมังคละมีฆ้องแขวนคานหาม 2 - 3 ใบ ใช้ผู้ตี 2 คน แต่ถ้า ใช้ฆ้อง 2 ใบ ใช้ผู้ตี 1 คน เสียงของฆ้องมีเสียงดังที่ต่างกัน

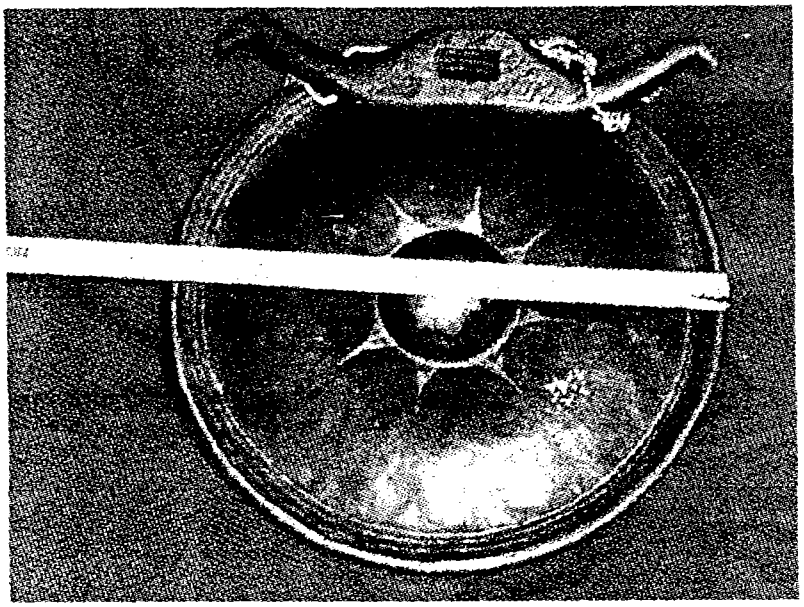

ภาพประกอบ 19 ฆ้องด้านหน้า ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 9 นิ้ว

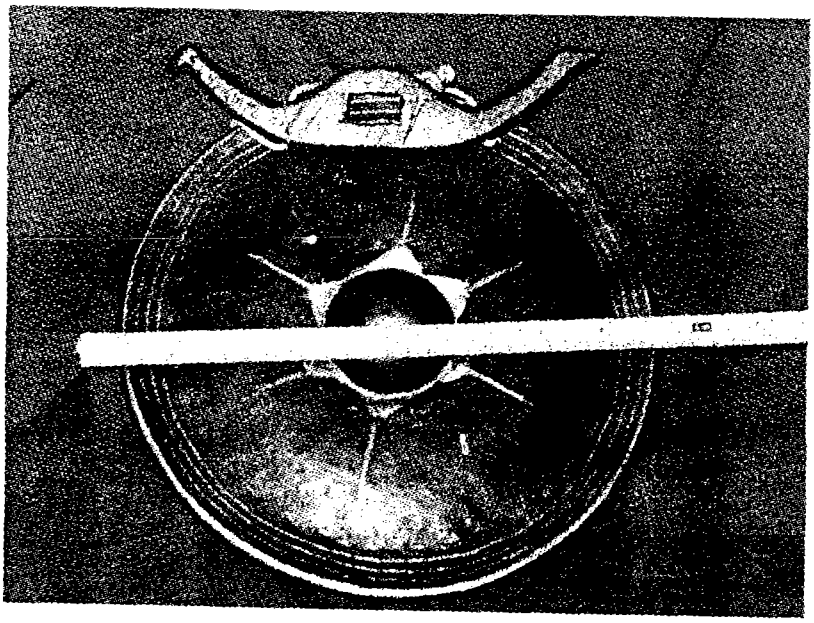

ภาพประกอบ 20 ฆ้อง 2 ใบด้านข้าง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 11 นิ้ว

ด้านหน้า ฆ้อง 1 ใบ (โมง) คนตี 1 คน พร้อมหามคานด้านหน้าด้านซ้าย และด้านขวาใช้ผู้ตี 1 คน พร้อมหามคานโหม่งโดยตีสลับกัน เริ่มจากตี โม้ง โม้ง (ใบที่อยู่ซ้ายมือของผู้ตี) โหม่ง โหม่ง (ใบที่อยู่ขวามือของผู้ตี) ตีแบบนี้สลับกันไปโดยตีแบบนี้ตลอดทั้งเพลงจนกว่าจบ แต่ถ้า ใช้ฆ้อง 2 ใบ ใช้ผู้ตี 1 คน คือ ใบข้างหน้า (โมง) ไม่ใช้ แต่ผู้ที่แบกฆ้องก็ยังใช้ 2 คน ตามเดิม เพียงแต่คนที่อยู่ด้านหน้า ไม่ต้องตีฆ้องเท่านั้น

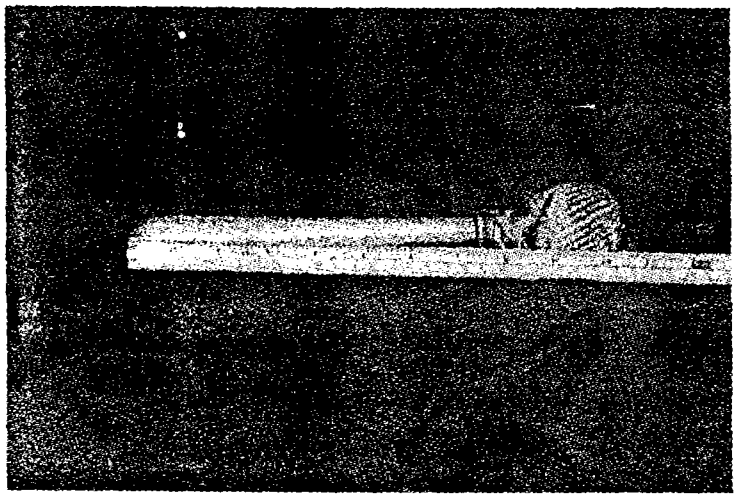

ภาพประกอบ 21 ไม้ตีฆ้อง

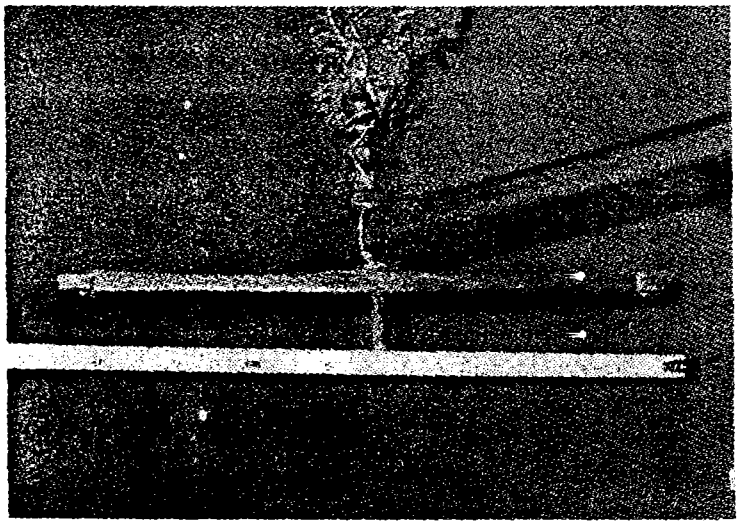

ภาพประกอบ 22 ขนาดไม้คานแขวนฆ้อง 2 ใบ

ฆ้องใบหน้า มีความสำคัญคือใช้ตีก่อนเริ่มการแสดง โดยตีฆ้องใบข้างหน้า 3 ครั้ง จากนั้นจึงรัวกลองมังคละ คานหามของฆ้องสลักส่วนหัว (ด้านหน้า) เป็นรูปสัตว์ในวรรณคดี เช่น เหรา สิงห์

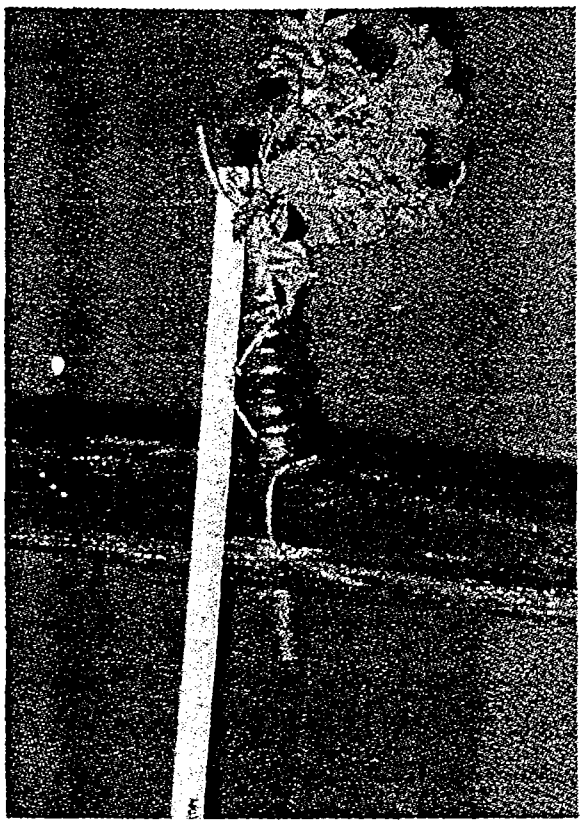

ภาพประกอบ 23 ที่เสียบคานม้อง

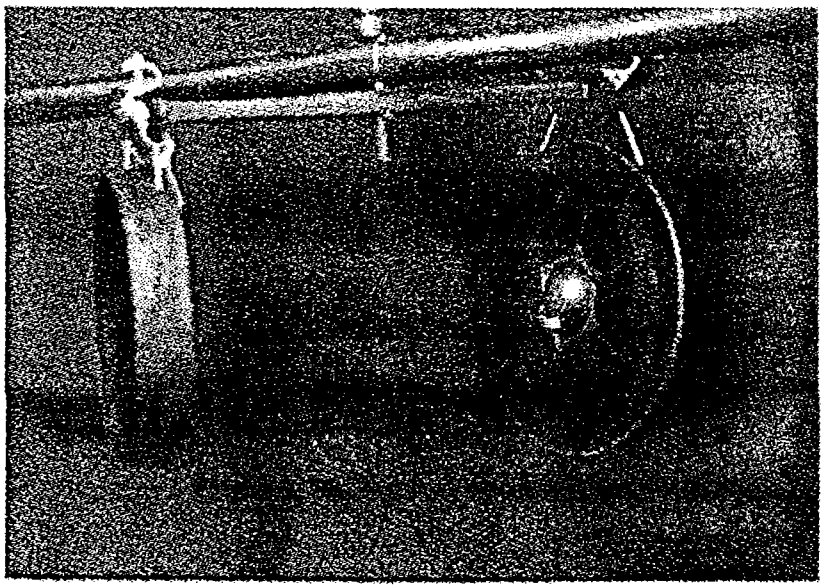

ภาพประกอบ 24 ม้อง 2 ใบ

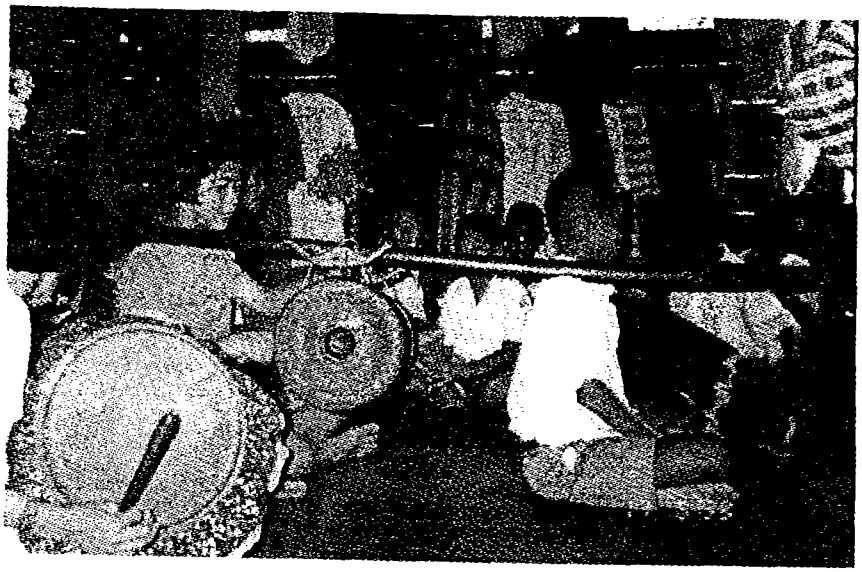

ภาพประกอบ 25 การนั่งตีฆ้อง

5. ปี่

เป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวในวงที่ทำหน้าที่ทำทำนอง เพลงที่ใช้ปี่บรรเลงในปัจจุบันเฉพาะเจาะจงคือเพลงไม้สี่เท่านั้น เพราะถือว่าเป็นเพลงครู ส่วนเพลงอื่น ๆ สามารถนำเพลงไทยประเภทอื่นมาเป่าประกอบได้ โดยไม่ได้บังคับเพลง อาจจะเป็นทำนองของเพลงลูกทุ่ง หรือเพลงอื่น ๆ ที่คุ้นหูก็ได้

เป็นเครื่องประกอบจังหวะทั้ง 2 ประเภทนี้มีหน้าที่เสริมจังหวะ และคอยควบคุมความเร็วช้าของจังหวะภายในวง ให้มีความหนักแน่นขึ้น

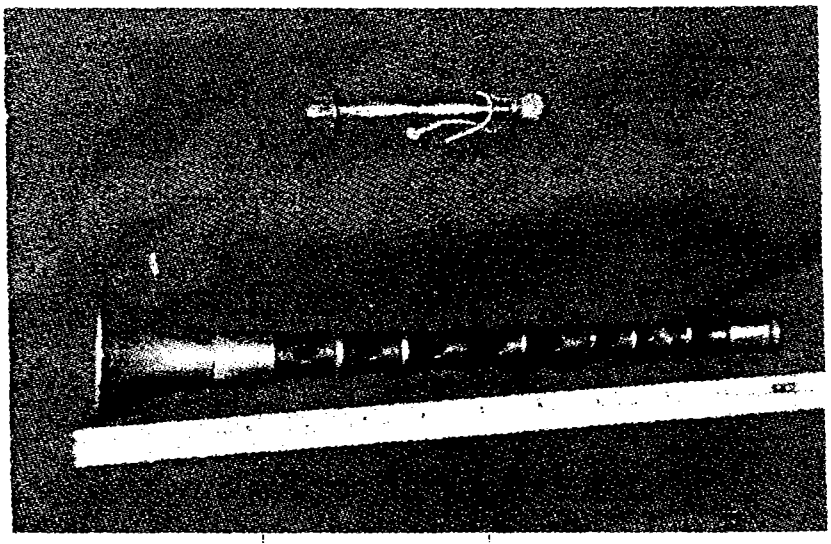

ภาพประกอบ 26 ความยาวของปี่

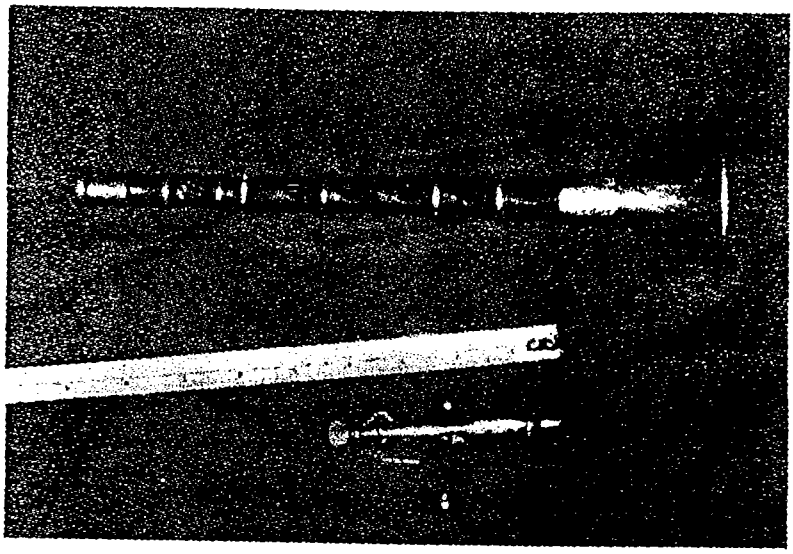

ภาพประกอบ 27 ขนาดลิ้นปี่

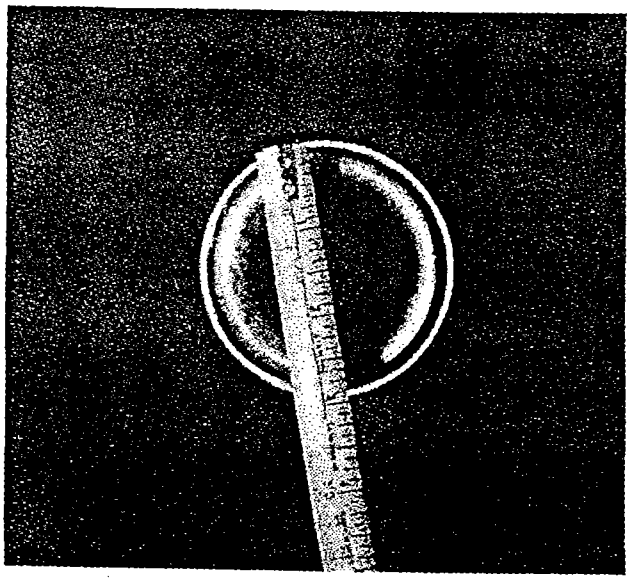

ภาพประกอบ 28 ขนาดลำโพงของปี่

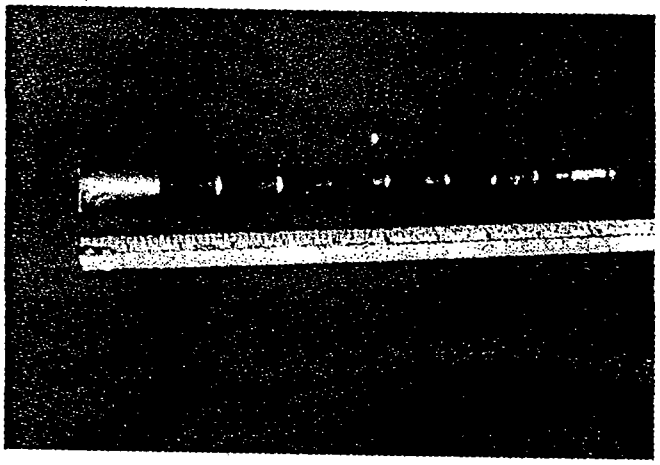

ภาพประกอบ 29 ขนาดของปี่

6. ฉิ่ง

เป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ควบคุมจังหวะในวงปี่กลองหรือวงมังคละ

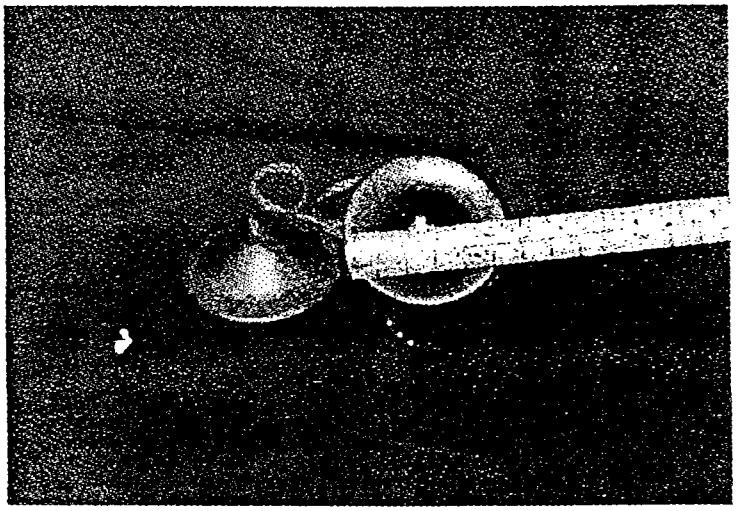

ภาพประกอบ 30 ฉิ่ง

7. ฉาบเล็ก

เป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ขัดจังหวะกับจังหวะของฉิ่ง

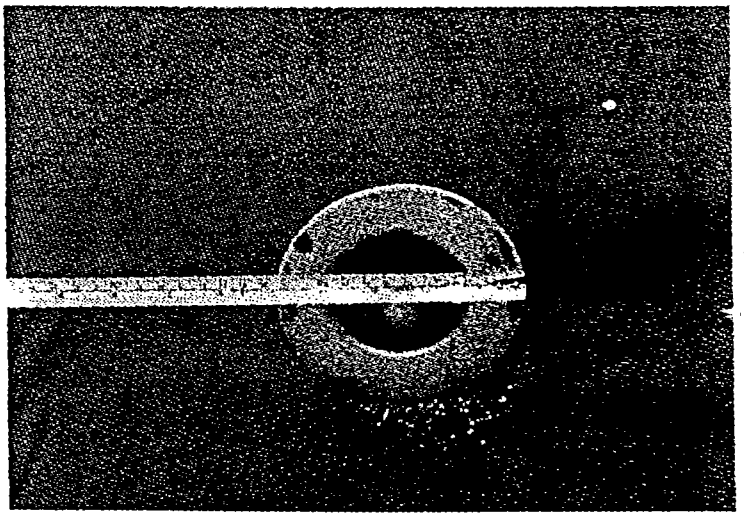

ภาพประกอบ 31 ฉาบเล็ก

8. ฉาบใหญ่

เป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ตียืนจังหวะตก

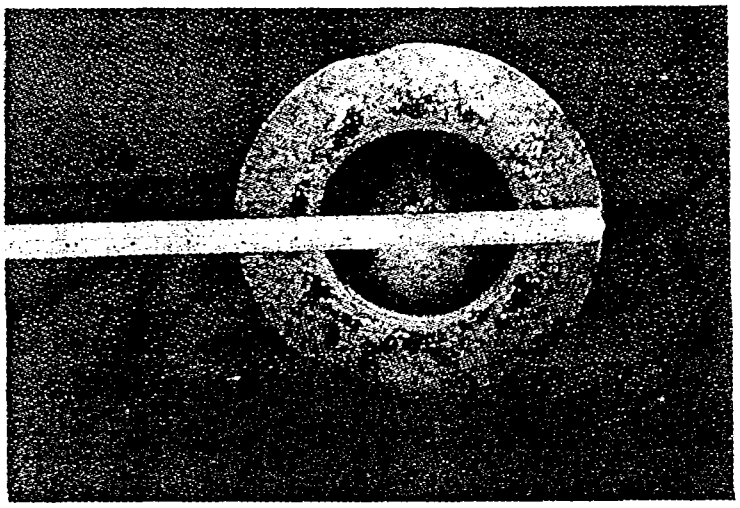

ภาพประกอบ 32 ฉาบใหญ่

รูปแบบการจัดวง เป็นดังนี้

1. เดินแห่

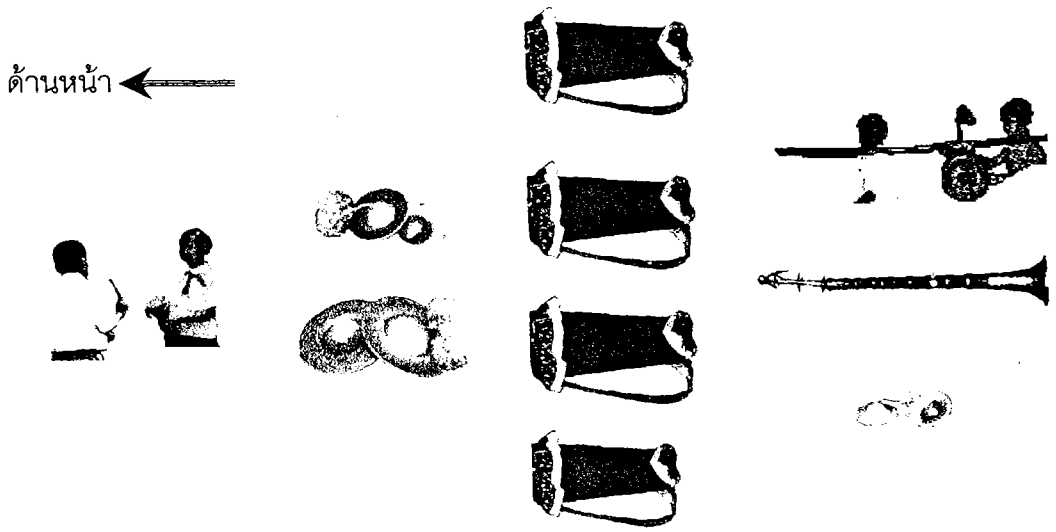

ภาพประกอบ 33 แผนผังการวางเครื่องดนตรีในรูปแบบการเดินแห่

2. นั่งบรรเลง

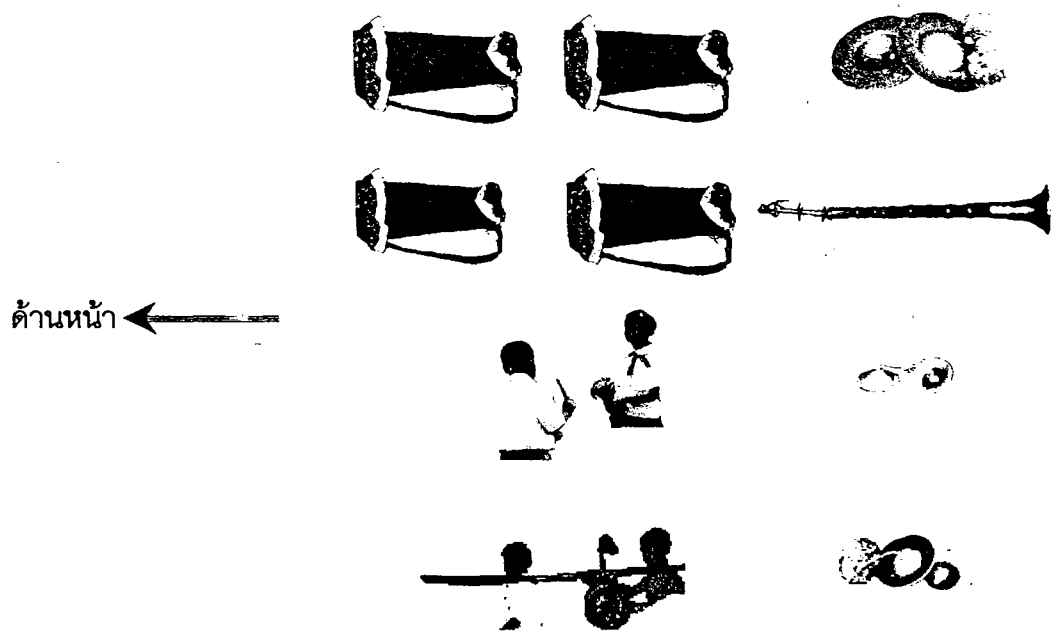

ภาพประกอบ 34 แผนผังการวางเครื่องดนตรีในรูปแบบการนั่งบรรเลง

พิธีไหว้ครู

พิธีไหว้ครูแบ่งเป็นดังนี้

1. ไหว้ครูประจำปี
2. ไหว้ครูก่อนการแสดง
3. ไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียน

1. ไหว้ครูประจำปี เริ่มต้นด้วยการกำหนดวันต้องเป็นวันพฤหัสบดีข้างขึ้น เดือน 6 ของทุกปี สำหรับเครื่องเซ่น ประกอบด้วย

1. บายศรี 2 สำรับ สำหรับผีบ้านผีเรือน และ ครูที่ได้สั่งสอนหรือต่อเพลงมังคละ
2. เครื่องกระยาบวช (สำหรับตั้งในพิธีวางหน้าเครื่องดนตรีกับไหว้ผีเรือน) มีดังนี้
    1. ไก่หั่น 9 ชิ้น ทุกส่วนรวมกัน ถ้าเป็นไก่ ต้องมีเครื่องในด้วย
    2. หัวหมู ใส่ถาดพร้อมกับหางหมู ขาหมู ต้องครบ 4 ขา
    3. เหล้า 1 ขวดต่อ 1 สำรับไหว้ครูถ้ามีฐานะดี สามารถแบ่งเป็นเหล้าแดงกับเหล้าขาว ต่อ 1 สำหรับสามารถมีเหล้าทั้ง 2 ประเภทได้
    4. บุหรี่ 1 ซอง ต่อ 1 สำรับ
    5. ข้าวเหนียวแดง 1 ถ้วย ต่อ 1 สำรับ
    6. บัวลอย 1 ถ้วยต่อ 1 สำรับ
    7. ขนมต้ม 1 ถ้วยต่อ 1 สำรับ
    8. หูช้าง 1 ถ้วยต่อ 1 สำรับ
    9. ข้าวเหนียวขาว 1 ถ้วยต่อ 1 สำรับ
    10. หมาก 5 คำ ต่อ 1 สำรับ
    11. ดอกไม้ วางจัดพอสวยงาม วางใส่พานรวมกับบุหรี่ หมาก และเงินกำนนต่อ 1 สำรับ
    12. ข้าวเปล่า 1 ถ้วยต่อ 1 สำรับ
    13. กับข้าวแล้วแต่จะเตรียม แต่ละอย่างต่อ 1 สำรับ
    14. น้ำเปล่า 1 ขวดต่อ 1 สำรับ

ของใช้สำหรับทำน้ำมนต์

1. เทียน ใช้เพื่อความเป็นสิริมงคล
2. ผลมะกรูด ใช้เพื่อความหอม
3. ใบเงิน เพื่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ
4. ใบทอง เพื่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ

5. ใบส้มป่อย ใช้เพื่อปัดเสนียดจัญไร
6. ใบหนาด ใช้เพื่อปัดเสนียดจัญไร
7. ใบสังฆมรณี ใช้เพื่อเป็นสิริมงคล
8. ใบมะยม 9 ก้าน ใช้พรมน้ำมนต์ ที่ใช้ 9 ก้านเพราะ เชื่อกันว่าเลขเก้า จะได้เจริญก้าวหน้า

การทำน้ำมนต์ ครูผู้ทำหน้าที่เป็นประธานครอบครูก็จะเป็นผู้ที่ทำน้ำมนต์เอง ความเชื่อของการเรียนมังคละ เชื่อกันว่าถ้าใครเล่นมังคละโดยที่ไม่ได้ครอบครูจะมีอันเป็นไป

ภาพประกอบ 35 ครูพรมน้ำมนต์

การจัดเครื่องดนตรีในพิธีไหว้ครูประจำปี

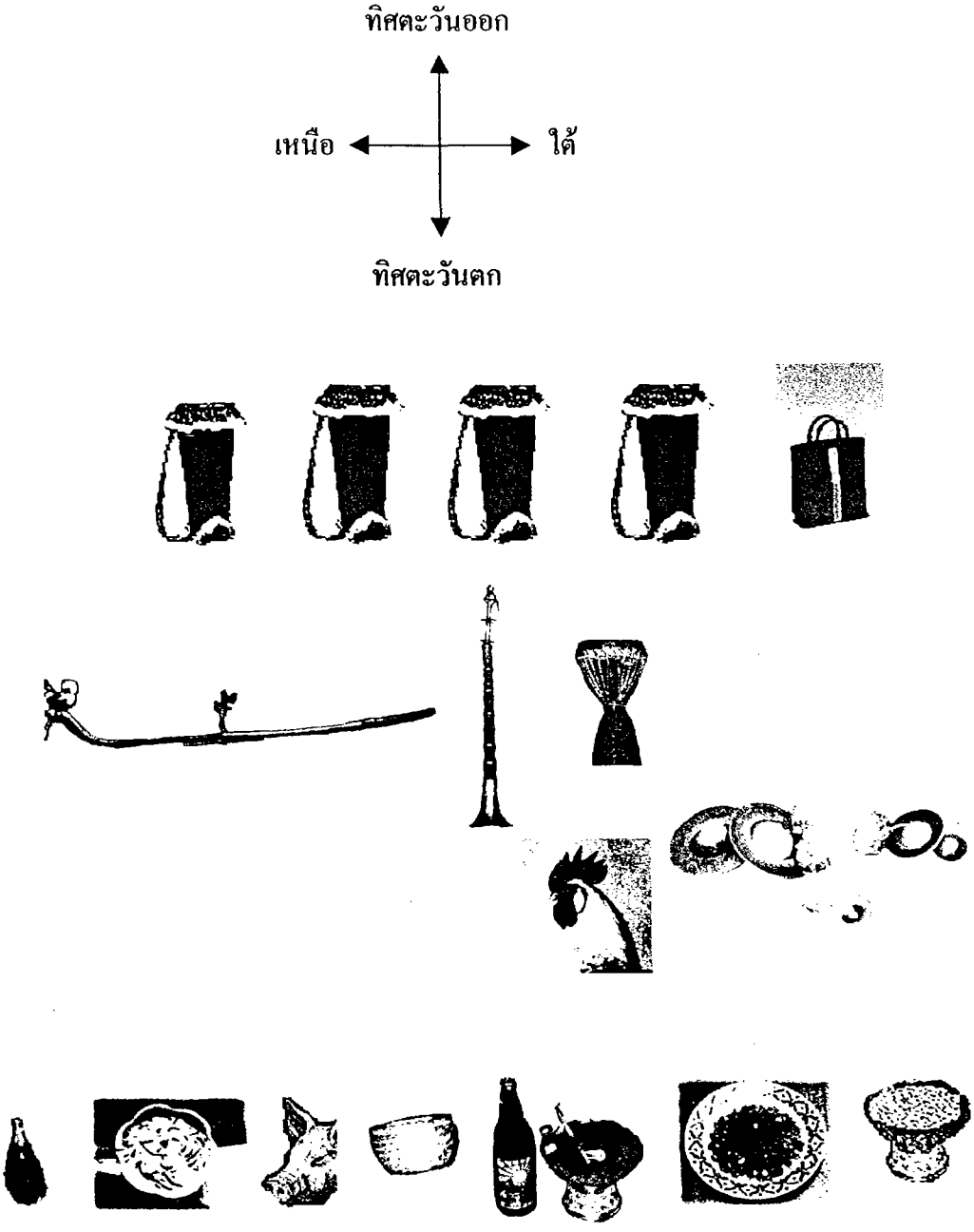

ภาพประกอบ 36 ภาพการจัดวางเครื่องดนตรีและเครื่องเซ่นพิธีไหว้ครูประจำปี

การวางเครื่องดนตรีและเครื่องเซ่นต้องวางหันหน้าไปทางทิศตะวันออกโดยที่ครูผู้ทำพิธีต้องนั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเช่นกันนอกจากจะเตรียมเครื่องสังเวยแล้วยังต้องเตรียมของที่ใช้ประกอบพิธีดังต่อไปนี้

1. ด้ายสองสี เพื่อนำมาผูกกับไม้เตรียมแล้วผูกกับสร้อยทองที่เตรียมไว้อีกทีคล้ายตกเบ็ด พิธีตกทอง จะใช้ด้ายสีแดงกับสีขาวเมื่อผูกด้ายกับไม้เรียบร้อยแล้ว ก็นำผู้ที่จะเริ่มต่อเพลงมังคละ หรือที่เคยเล่นอยู่แล้ว นำไม้ที่ผูกด้าย 2 สีกับทองไปตีที่เครื่องดนตรีทุกชิ้น เชื่อกันว่าถ้าไปตีเครื่องดนตรีชิ้นใด ก็จะสามารถเล่นเครื่องดนตรีชิ้นนั้นได้

ภาพประกอบ 37 การผูกด้าย 2 สีกับทองเพื่อใช้ในการตกทอง

ภาพประกอบ 38 ตกทอง

2. ไหว้ครูก่อนการแสดง

การไหว้ครูดังกล่าวต้องทำทุกครั้งก่อนที่จะมีการแสดงไม่ว่าจะเป็นงานใด ๆ ก็ตามสิ่งที่ต้องเตรียมมีดังนี้

1. เหล้า 1 ขวด
2. เงิน 12 บาท
3. บุหรี่ 1 ซอง
4. ดอกไม้
5. ธูป 5 ดอก
6. เทียน 1 เล่ม

ครูพรต จะทำหน้าที่เป็นคนกล่าวบูชาครูก่อนการแสดงจะเริ่มขึ้น

3. ไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียน

สิ่งที่ต้องเตรียม

1. ธูป 5 ดอก ต่อ 1 คน
2. เทียนทำน้ำมนต์ 1 เล่ม
3. เหล้า 1 ขวด ต่อ 1 คน
4. เงิน 12 บาท ต่อ 1 คน
5. บุหรี่ 1 ซอง ต่อ 1 คน
6. หมากพลู 5 คำ ใช้ 1 ครั้ง ต่อ 1 พิธี

ภาพประกอบ 39 ของที่ใช้ไหว้ครูก่อนเริ่มเรียนและก่อนแสดง

4. การเรียนและการสืบทอด

การเรียนหรือที่คนในแวดวงดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านเรียกว่าต่อเพลงนั้น จากคำบอกเล่าของนายพรต คชนิลครั้งที่ได้ต่อเพลงมาจากนายเพิ่ม เมืองมาเป็นการต่อเพลงแบบจำไม่มีการบันทึกโน้ต หายไปบ้างเนื่องจากนายพรตจำไม่ได้ ทำให้เพลงจากการต่อเพลงครั้งนั้นจากนายเพิ่ม จึงเหลือเพลงที่เล่นในขณะนี้น้อยมาก ต่อมานายพรตได้ต่อเพลงให้กับบุคคลต่าง ๆ มากมาย ตามแผนผังดังนี้

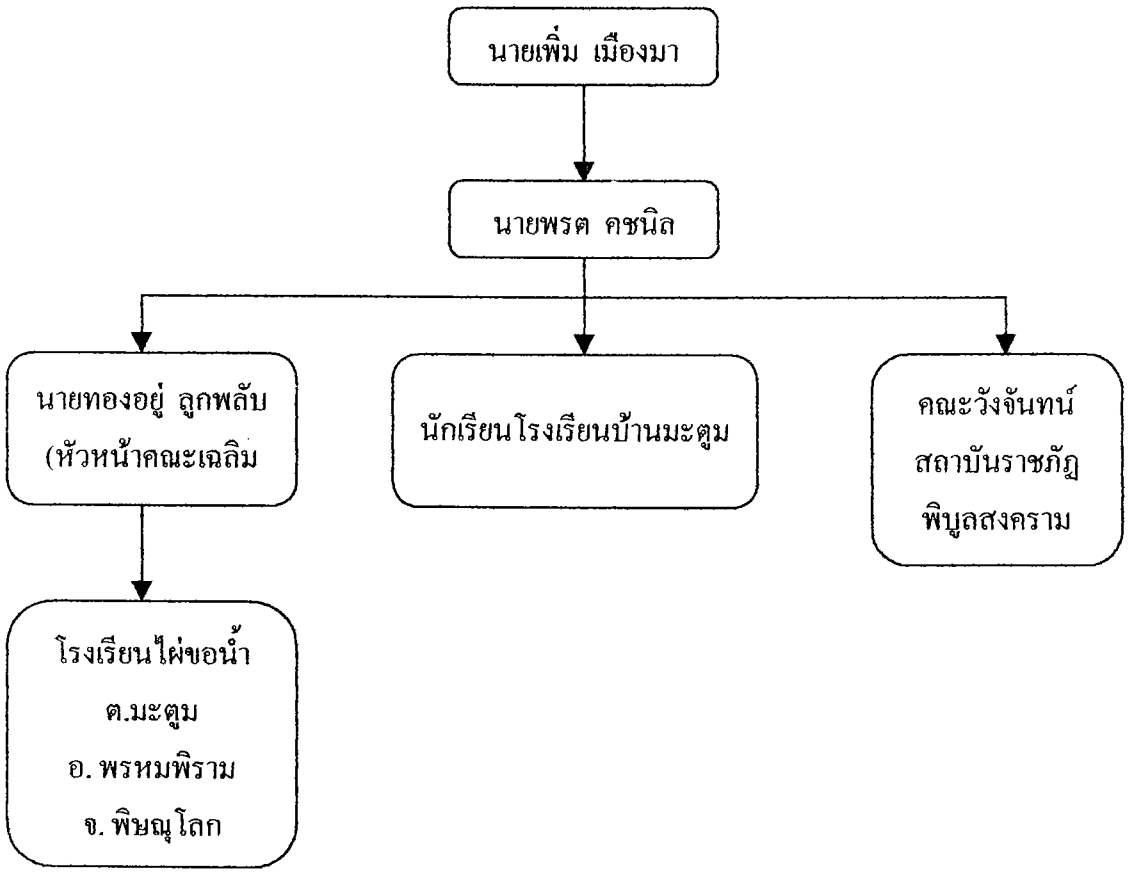

ภาพประกอบ 40 แผนผังการสืบทอดวงมังคละของนายพรต คชนิล

การสืบทอดวงดนตรีมังคละดังกล่าวไว้ข้างต้น เพลงส่วนใหญ่ที่ นายพรต คชนิล ต่อจาก นายเพิ่ม เมืองมา มีผู้ที่รับการถ่ายทอดซึ่งทำให้เพลงต่างๆที่ใช้บรรเลงในวงมังคละไม่สูญหาย เนื่องจากปัจจุบันมีการจดบันทึกเป็นโน้ตเพลงและมีอุปกรณ์ในการช่วยเตือนความจำมากมาย เช่น แถบบันทึกเสียง หรือแถบวิดีทัศน์ และการที่มีนักวิชาการให้ความสนใจที่อนุรักษ์เพลงที่ใช้ในวงดังกล่าวมีมากขึ้น ทำให้มีการบันทึกโน้ตอย่างกว้างขวาง ทำให้บทเพลงมังคละเป็นที่รู้จัก จึงส่งผลให้การสืบทอดบทเพลงที่ใช้ในวงดังกล่าวคงอยู่สืบไป

จาการศึกษาขนบธรรมเนียมและวิธีการบรรเลงวงมังคละนั้นผู้วิจัยศึกษาข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. เครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น
2. การจัดวางเครื่องดนตรีวงมังคละ
3. พิธีไหว้ครูของวงมังคละ
4. การเรียนและการสืบทอดวงมังคละ

ซึ่งทั้ง 4 หัวข้อที่ผู้วิจัยได้เขียนในบทนี้ เห็นได้ว่า เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงมังคละมีเครื่องดนตรีที่ใช้หลักของ "เบญจดุริยางค์" ของอินเดียโดยมีเครื่องประกอบจังหวะโดยเฉพาะกลองและเครื่องประกอบจังหวะ เป็นส่วนใหญ่ เครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ทำทำนองมีเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว คือปี่ นอกจากนี้มีวงดนตรีที่มีลักษณะของเบญจดุริยางค์อีกได้แก่ วงกาหลอ วงโมงครึ่มของภาคใต้ วงตุ๊บเก่งของจังหวัดเพชรบูรณ์

การจัดการวงมังคละมีรูปแบบ 2 รูปแบบคือ เดินแห่ขณะเล่นและนั่งบรรเลง ในกรณีที่เดินแห่ ส่วนใหญ่จะเป็นงานบวชแห่ขันหมาก แต่ถ้าเป็นการนั่งบรรเลงทั่วไปเป็นงานมงคลทั่วไป เช่น ทำบุญบ้าน เป็นต้น การบรรเลงแต่ละครั้งมีเครื่องดนตรีที่ต้องมีเล่นในวงดังนี้

1. กลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ 1 ใบ
2. กลองยืน 3 ใบ
3. กลองหลอน 1 ใบ
4. ฆ้อง 3 ใบ หรือ 2 ใบก็ได้ ถ้าใช้ 2 ใบ จะไม่ใช้ฆ้องใบหน้า (เสียง โมง)
5. ปี่มังคละ
6. ฉาบเล็ก
7. ฉิ่ง
8. ฉาบใหญ่
9. กรับ บางครั้งไม่จำเป็นจะต้องมีเสมอไป แล้วแต่วงที่บรรเลงว่าจะนำเครื่องประกอบจังหวะชิ้นใดมาประกอบเพิ่มได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้กรับ เครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประกอบเพิ่มได้เช่น ลูกแซ็ก หรือรำมะนาลำตัด เป็นต้น

พิธีไหว้ครูของวงมังคละ มีความเชื่อว่า คนที่สามารถเล่นดนตรีวงมังคละได้ ต้องผ่านการจับข้อมือก่อน ถ้าใครเล่นเครื่องดนตรีในวงมังคละแต่ไม่ได้จับข้อมือ อาจมีความเป็นไปตามความเชื่อของนักดนตรีด้วยเหตุนี้จึงจัดพิธีไหว้ครูวงมังคละประจำทุกปี เรียกว่าพิธีไหว้ครูประจำปี ระหว่างพิธีไหว้ครูประจำปี สามารถทำพิธีไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียนได้ ส่วนพิธีไหว้ครูก่อนการแสดงสามารถไหว้ได้ทุกครั้งที่มีการแสดงโดยไม่คำนึงถึงวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งต่างกับพิธีไหว้ครูประจำปีและพิธีไหว้ครูก่อนการแสดง ซึ่งต้องกำหนดวันถึงจัดงานได้ ก็จะไหว้ครูก่อนเรียกว่าผู้ที่จะครอบครูต้องมา วันเวลาที่ผู้ทำพิธีจับข้อมือนัดหมายซึ่งบางครั้ง ไม่จำเป็นต้องทำให้พิธีไหว้ครูประจำปีก็ได้ แต่ต้องเป็นวันพฤหัสบดี ข้างขึ้น เดือนคู่ จึงสามารถไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียนได้เช่นกัน

การเรียนและการสืบทอดดนตรีมังคละ จำเป็นต้องมาต่อเพลงกับครูที่ต่อเพลงนั้น ๆ ของแต่ละคณะ สำหรับคณะประพรต รุ่งเรือง โดยมีนายพรต คชนิลเป็นผู้ต่อเพลงให้กับสมาชิกในคณะนั้น นายพรต เป็นคนดูว่าคนไหนมีความสามารถเล่นดนตรีในวงมังคละได้ก็จะจับข้อมือให้ เมื่อผ่านการจับข้อมือหรือไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียนแล้วนายพรต คชนิล จึงต่อเพลงของมังคละให้ ซึ่งการต่อเพลงเป็นแบบต่อมือ (ไม่มีโน้ต) ถ้ามีการจดบันทึกผู้เรียนต้องทำการจดบันทึกโน้ตเพลงเอง เพราะนายพรต ไม่มีการจดบันทึกโน้ตเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยเหตุนี้ เพลงที่ใช้ในวงมังคละ จึงสูญหายสาเหตุเนื่องมาจาก

1. ผู้เรียนไม่รู้หนังสือ จึงไม่สามารถบันทึกโน้ตได้
2. ผู้เรียนไม่มีความรู้เรื่องการจดบันทึกโน้ตดนตรี
3. ผู้เรียนเข้าใจว่า ไม่จำเป็นต้องบันทึกโน้ต เนื่องจากผู้เรียนจำได้

จากเหตุผลข้อนี้ ทำให้เพลงต่างๆในวงปี่กลองคณะประพรต รุ่งเรืองสูญหายไปจำนวนมาก

บทที่ 5

เพลงของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง

บทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงมังคละ

ชื่อเพลงที่ใช้เรียกแต่ละเพลงของวงมังคละ เป็นการใช้เรียกชื่อของหน้าทับ กลองยืน โดยทั่วไปการเรียกชื่อเพลงตามความเข้าใจส่วนใหญ่เป็นการเรียกชื่อตามเพลงโดยที่เพลงนั้นเป็นทำนอง ไม่ได้เป็นจังหวะกลองเหมือนวงมังคละ ความแตกต่างของเพลงโดยทั่วไป ถ้าเป็นเพลงที่เราคุ้นหูจะทราบได้จาก ทำนองของเพลงและเนื้อร้องของเพลงนั้นๆ แต่สำหรับวงมังคละต้องฟังจากหน้าทับของกลองยืนเป็นหลัก เพราะกลองยืนจะทำหน้าที่เป็นตัวบอกให้ทราบว่าขณะนี้เล่นเพลงอะไร เพลงที่นายพรต คชนิล ต่อมาจากนายเพิ่ม เมืองมามีทั้งหมด 12 เพลง ดังนี้

1. ไม้สี่ (เพลงครู)
2. ไม้หนึ่ง
3. คุดทะราดเหยียบกรวด
4. อุ้มศรี
5. ไม้สาม
6. เวียนโบสถ์
7. ข้าวต้มมูด
8. สาวน้อยประแป้ง
9. กระทิงกินโป่ง
10. ปลักใหญ่
11. ไม้สามถอยหลัง
12. พญาเดิน

นอกจากนี้ยังมีเพลงที่ครูพรตได้แต่งเพิ่ม มีดังนี้

1. เก้งตกปลัก
2. รักแท้
3. กระทิงนอนปลัก
4. ตกตลิ่ง
5. ขึ้นตลิ่ง
6. ถอยหลังลงคลอง
7. บัวโรย

8. บัวลอย
9. ตุ๊กแกตีนปุก
10. สาลิกาลืมดง
11. แพะชนแกะ
12. รักซ้อน

การตั้งชื่อเพลงไทยมีหลายแบบ ดังนี้

1. ตั้งชื่อที่คล้องจองเป็นคู่ ๆ
2. ตั้งชื่อจากการพิจารณาส่วนใดส่วนหนึ่งของบทร้องหรือ ให้ครอบคลุมความหมายในบทร้องแต่ละตอน
3. ผู้ฟังเรียกชื่อตามบทร้อง
4. ตั้งชื่อตามสถานที่มีความผูกพันกับผู้ประพันธ์เพลง
5. ตั้งชื่อตามอากัปกิริยาของเทพยดา
6. ตั้งชื่อตามลักษณะของสี
7. ตั้งชื่อตามเหตุการณ์วิปริตของคน หรือธรรมชาติ
8. ตั้งชื่อเพื่อให้เกิดความตลกขบขัน
9. ตั้งชื่อตามชื่อหรือลีลาของสัตว์

สำหรับการตั้งชื่อเพลงของดนตรีมังคละนั้น สังเกตได้ว่าส่วนใหญ่มาจาก

1. กิริยาของสัตว์ ได้แก่เพลง กระทิงกินโป่ง เก้งตกปลัก แพะชนแกะ สาริกาลืมดง กระทิงนอนปลัก ตุ๊กแกตีนปุก
2. กิริยาของคน ได้แก่ พญาเดิน คุดทะราดเหยียบกรวด สาวน้อยประแป้ง ตกตลิ่ง ขึ้นตลิ่ง ถอยหลังลงคลอง รักแท้ รักซ้อน
3. ตั้งชื่อเพลงตามงานที่ใช้ ได้แก่ เพลงอุ้มศรี (จะบรรเลงเมื่อมีการนำพานบายศรีออกมาตั้งในงาน เข้าร่วมพิธีต่าง ๆ) เวียนโบสถ์
4. ตั้งชื่อเรียงลำดับ ได้แก่ ไม้หนึ่ง ไม้สาม ไม้สี่ (เพลงครู) ไม้สามถอยหลัง
5. ตั้งชื่อตามลักษณะของอาหาร ได้แก่ ข้าวต้มบูด บัวลอย
6. ตั้งชื่อตามลักษณะที่เกิดตามธรรมชาติ ได้แก่ บัวโรย ปลักใหญ่

จากการตั้งชื่อดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การตั้งชื่อเพลงนั้นส่วนใหญ่มาจากสิ่งที่อยู่ใกล้ ๆ ตัว ซึ่งจะพบได้ตามชีวิตประจำวัน และยังแสดงให้เห็นอีกว่าสมัยนั้นชีวิตสัตว์ที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติสามารถพบเห็นได้บ่อย จึงนำลักษณะอาการของเพลงที่แต่งเรียกชื่อตามลักษณะที่เกิดขึ้นกับสัตว์ประเภทต่าง ๆ ตามที่ได้แยกประเภทดังกล่าวไว้ข้างต้น

วิเคราะห์บทเพลง

เพลงไม้สี่ (ครูพรต คชนิล)

โน้ตปี่

---ด	---ล	---ซ	---ร	--ซร	-ด-ล	ด---	----
--ซร	-ด-ร	ดลดร	-ด-ร	--ซร	--ดร	----	---ร
----	----	----	----	---ซ	----	--ลด	--ลซ
----	---ร	----	----	--ซร	-ด-ด	-ลดร	-ด-ร
--ซร	-ด-ร	--ดล	ด--ร	--ซร	-ด-ร	--ดล	ดลดร
--ซร	-ด-ร	ดลดร	ดลดด	-ลดร	ดลดล	----	----
----	---ด	----	---ร	---ซ	----	--ลด	----
----	--ลซ	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	---ร	----
--ซร	-ด-ด	-ลดร	-ด-ร	--ซร	--ดร	--ดล	ด--ร
--ซร	-ร-ด	-ลดร	ดลดด	-ลดร	ดลดล	----	----
-ด--	----	----	---ร	-ซ--	-ร--	----	----
--ซร	----	---ด	-ร--	--ซร	--ซร	---ด	----
-ลดร	ดลดด	-ลดร	ดลดล	-ลดร	ดลดล	----	----
-ด--	----	-ร--	----	----	---ซ	----	----
----	---ม	----	----	--ซร	-ด-ด	-ลดร	มรดร
--ซร	-ร-ด	-ลดร	-ด-ร	--ซร	-ร-ด	-ลดร	ดลดด
-ลดร	ดลดล	----	----	-ด--	-ร--	-ซ-ร	----
----	----	---ซ	-ลซด	----	--ลซ	---ร	----
---ล	-รดล	-ด--	-ซ--				

เพลงไม้สี่

1

ปี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ฉาบยืน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ฉาบล่อ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ม้ - ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ฆ้องหน้า	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ม - ม	- ม – ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

9

ปี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด	- - - ล	- - - ซ	- - - ร
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท - จ	- - - จ	- ท – ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- จทท	- จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่
ฉาบล่อ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ซ – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ - ม้	- ม่ – ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ - ม้	- ม่ – ม่
กรับ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - กรับ	- - - กรับ	- - - กรับ	- - - กรับ
ฆ้องหน้า	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

17

ปี่	- - -ซร	- ด - ล	ด - - -	- - - -	- - ซร	- ด - ร	ดลดร	- ด – ร
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

25

ปี่	- - -ซร	- - -ดร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

33

ปี่	- - - ซ	- - - -	- - -ลด	- - -ลช	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ 	 - ม่ - ม่	- ม้ – ม้ 	 - ม่ - ม่	- ม้ – ม้ 	 - ม่ - ม่	- ม้ – ม้ 	 - ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -

41

ปี่	- - ซร	- ด - ด	- ลดร	- ด - ร	- - -ซร	- ด - ร	- - ดล	- ด - ร
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่	- - - แซ่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ 	 - ม่ - ม่	- ม้ – ม้ 	 - ม่ - ม่	- ม้ – ม้ 	 - ม่ - ม่	- ม้ – ม้ 	 - ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -	- - + - -

49

ปี่	- - -ซร	- ด - ร	- - -ดล	ดลดร	- - ซร	- ต - ร	ดลดร	ดลดด
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -

57

ปี่	- ลดร	ดลดล	- - - -	- - - ด	- - - -	- - - ร	- - - ซ	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -	- - + - - -

65

ปี่	- - ลด	- - - -	- - - -	- - ลซ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

73

ปี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

81

ปี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

89

ปี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

97

ปี	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

105

ปี	- - - ร	- - - -	- - ชร	- ด - ด	- ลดร	- ด - ร	- - ชร	- - ดร
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

113

ปี่	- - ดล	- ด – ร	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- ช - -	- ร - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก	- ม้ - ม้		- ม้ – ม้		- ม้ – ม้		ม้ – ม้	
ฆ้องใหญ่		- ม่ - ม่		- ม่ - ม่		- ม่ - ม่		- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

121

ปี่	- - - -	- - - -	- - ชร	- - - -	- - - ด	- ร - -	- - ชร	- - ชร
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก	- ม้ - ม้		- ม้ – ม้		- ม้ – ม้		- ม้ – ม้	
ฆ้องใหญ่		- ม่ - ม่		- ม่ - ม่		- ม่ - ม่		- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

129

ปี่	- - - ด	- - - -	- ลดร	ดลดด	- ลดร	ดลดล	- ลดร	ดลดล
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

137

ปี่	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - -	- ร - -	- - - -	- - - -	- - - ช
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

145

ปี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -	- - ซร	- ด - ด
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

153

ปี่	- ลดร	มรดร	- -ซร	- ร - ด	- ลดร	- ด- ร	- - ซร	- ร- ด
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม – ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

161

ปี	- ลดร	ดลดด	- ลดร	ดลดล	- - - -	- - - -	- ด - -	- ร - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช - ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ม้องเล็ก ม้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ม้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

169

ปี	- ช – ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- ลชด	- - - -	- - ลช
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท – ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช – ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ม้องเล็ก ม้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้ - ม่ - ม่	
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ม้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

177

ปี	- - - ร	- - - -	- - - ล	- รตล	- ด - -	- ช - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก
กลองยืน	- - - จ	- ท – ท	- จ - ท	- ท – จ	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท - จ	-จทท	-จทท	- จ - ท	จท – จ
ฉาบยืน	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่	- - - แช่
ฉาบล่อ	ชวชว	- ช – ว	- - - -	- ช - ว	ชวชว	- ช- ว	- - - -	- ช – ว
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	- ม้ - ม้ - ม่ - ม่		- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่	- ม้ – ม้	- ม่ - ม่
กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -กรับ
ฆ้องหน้า	-ม-ม	-ม-ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม – ม	- ม - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

185

ปี	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลองมังคละ	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	โกร๊ก	หยุด	หยุด	หยุด	โกร๊ก
กลองยืน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
กลองหลอน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - จ	- ท - ท	- จ - ท	- ท – จ
ฉาบยืน	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	- - - แช่
ฉาบล่อ	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	- - - วับ
ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	- - - ม่
กรับ	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	- - - กรับ
ฆ้องหน้า	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	หยุด	- - - ม
ฉิ่ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

จากการวิเคราะห์โน้ตปี่เพลงไม้สี่มี 19 รูปแบบดังนี้

1. - - - x - - - x
2. - - x x - x - x
3. x - - - - - - -
4. x x x x - x – x
5. - - x x - - x x
6. - - - - - - - x
7. - - - - - - - -
8. - - - x - - - -
9. – x x x - x - x
10. - - x x x x x x
11. x x x x x x x x
12. – x x x x x x x
13. - - x x - - - -
14. - - - - - - x x
15. - x - - - - - -
16. – x - - - x - -
17. - - - x - x - -
18. – x – x - - - -
19. - - - x - x x x

เพลงกลองยืน

1. เพลงไม้สี่ (เพลงครู)

- - - จ	- ท – ท	- จ - ท	- ท - จ

2. เพลงไม้สาม

- - - จ	- ท – ท	- - - จ	- ท - จ

3. เพลงไม้หนึ่ง

- - - จ	- ท - จ

4. เพลงอุ้มศรี

- - - จ	- ท – จ	- ท - จ	- ท - จ

5. เพลงคุดทะราดเหยียบกรวด

- จ - จ	- - จท	- จ - ท	- จ - -

6. เพลงเวียนโบสถ์

- - - จ	- - จท	- - - จ	- ท - ท	- - - จ	- ท - จ

7. เพลงข้าวต้มบูด

- - - จ	- - จท	- จ - -	จท - จ

8. เพลงสาวน้อยประแป้ง

- - - จ	- จ - จ	- - จท	- จ - จ	- - - จ	- ท - จ	- ท - ท	- จ - จ

9. เพลงกระทิงกินโป่ง

- - - จ	- จ - จ	- - จท	- จ - จ	- - จท	จท - จ	- - จท	- จ - จ

10. เพลงปลักใหญ่

- - - จ	- - - จ	- - - จ	- ท - จ	- - - จ	- - - จ	- - - จ	- ท - จ
- ท - จ	- ท - จ	- ท - ท	- ท - จ	- - - จ	- ท - จ		

เพลงกลองหลอน

1. ไม้สี่

- จทท	- จทท	- จ - ท	จท - จ

2. ไม้สาม

- จจจ	ทจ - ท	- จ - ท	จท - จ

3. ไม้หนึ่ง

- จจจ	- ท - จ

4. อุ้มศรี

- จทท	- จทท	- จทท	- ท - จ

5. คุดทะราดเหยียบกรวด

- ท - จ	- ท - ท	- - จท	- จ - จ

6. เวียนโบสถ์

- - - จ	- ทจท	- - - จ	จท - ท	- - - จ	จท - จ

7. ข้าวต้มมูด

- - - ท	- - จท	- ท - -	จท - จ

8. สาวน้อยประแป้ง

- - - จ	- จ - จ	- - จท	- จ - จ	- - - จ	จท - จ	ทจ - จ	- จ - จ

9. กระทิงกินโป่ง

- - จท	- จ - ท	- - จท	จท - จ	- - จท	- จ - จ	- - จท	จท - จ

10. ปลักใหญ่

- - จจ	- ท - จ	- จ - จ	จท - จ	- - จจ	- ท - จ	- จ – จ	จท – จ
- ท -จ	- ท – จ	- ทจท	- ท - จ	- - - จ	จท - จ		

วิเคราะห์รูปแบบของกลองยืนและกลองหลอนจำแนกได้ดังนี้

1. เพลงไม้สี่

กลองยืน - - - จ - ท – ท - จ – ท - ท – จ

กลองหลอน - จทท - จทท - จ – ท จท - จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - ท – ท
1. กลองหลอน - จทท - จทท

2. กลองยืน - จ – ท - ท - จ
2. กลองหลอน - จ – ท จท - จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองหลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองหลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองหลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

2. เพลงไม้สาม

กลองยืน - - - จ - ท – ท - - - จ - ท – จ
กลองหลอน - จทท - จทท - จ – ท จท – จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - ท – ท
1. กลองหลอน - จทท - จทท

2. กลองยืน - - - จ - ท – จ
2. กลองหลอน – จ – ท จท - จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

3. เพลงไม้หนึ่ง

กลองยืน - - - จ - ท - จ
กลองหลอน - จจจ - ท - จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - ท – จ
1. กลองหลอน – จจจ - ท - จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองหลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองหลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

4. เพลงอุ้มศรี

กลองยืน - - - จ - ท – จ - ท – จ - ท – จ

กลองหลอน - จทท - จทท - จทท - ท - จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - ท – จ
1. กลองหลอน - จทท - จทท

2. กลองยืน - ท – จ - ท – จ
2. กลองหลอน - จทท - ท – จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

5. เพลงฤดทะราดเหยียบกรวด

กลองยืน - จ – จ - - จท - จ – ท - จ - -

กลองหลอน - ท – จ - ท – ท - - จท - จ – จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - จ – จ - - จท
1. กลองหลอน - ท – จ - ท – ท

2. กลองยืน - จ – ท - จ - -
2. –กลองหลอน - - จท - จ - -

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "-" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "-"

6. เพลงเวียนโบสถ์

กลองยืน - - - จ - - จท - - - จ - ท – ท - - - จ - ท – จ

กลองหลอน จท – จ - - - - จท – จ - - - - จท – จ - - - -

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - - จท
1. กลองหลอน จท – จ - - - -

2. กลองยืน - - - จ - ท – ท
2. กลองหลอน จท – จ - - - -

3. กลองยืน - - - จ - ท – จ
3. กลองหลอน จท – จ - - - -

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "-"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "-"
ห้องที่ 5 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 6 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "-"

7. เพลงข้าวต้มบูด

กลองยืน - - - จ - - จท - จ - - จท – จ
กลองหลอน - - - จ - - จท - - - จ - - จท

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - - จท
1. กลองหลอน - - - จ - - จท

2. กลองยืน – จ - - จท - จ
2. กลองหลอน - - - จ - - จท

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "-" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"

8. เพลงสาวน้อยประแป้ง

กลองยืน - - - จ - จ – จ - - จท - จ – ท - - - จ - ท – จ - ท – ท - จ – จ
กลองหลอน - - - จ - จ – จ - - จท - จ – จ - - - จ จท – จ ทจ – จ - จ - จ
แยกได้เป็น

1. กลองยืน ---จ -จ–จ
1. กลองหลอน ---จ -จ–จ
3. กลองยืน ---จ -ท–จ
3. กลองหลอน ---จ จท–จ
2. กลองยืน --จท -จ–ท
2. กลองหลอน --จท -จ-จ
4. กลองยืน -ท–ท -จ–จ
4. กลองหลอน ทจ–จ -จ-จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 5 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลอ กลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 6 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 7 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 8 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

9. เพลงกระทิงกินโป่ง

กลองยืน ---จ -จ–จ --จท -จ–จ --จท จท–จ --จท -จ–จ
กลองหลอน --จท -จ–ท --จท จท–จ --จท -จ–จ --จท จท–จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน ---จ -จ–จ
1. กลองหลอน --จท -จ–ท
2. กลองยืน --จท -จ–จ
2. กลองหลอน --จท จท–จ
3. กลองยืน --จท จท–จ
3. กลองหลอน --จท -จ–จ
4. กลองยืน --จท -จ–จ
4. กลองหลอน --จท จท-จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 5 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"

ห้องที่ 6 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 7 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "ทั่ง"
ห้องที่ 8 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

10. ปลักใหญ่

กลองยืน - - - จ - - - จ - - - จ - ท – จ - - - จ - - - จ - - - จ - ท – จ
- ท – จ - ท – จ - ท – ท - ท – จ - - - จ - ท – จ

กลองหลอน - - จจ - ท – จ - จ – จ จท – จ - - จจ - ท – จ - จ – จ จท – จ
- ท – จ - ท – จ - ทจท - ท – จ - - - จ จท – จ

แยกได้เป็น

1. กลองยืน - - - จ - - - จ
1. กลองหลอน - - จจ - ท – จ

2. กลองยืน - - - จ - ท – จ
2. กลองหลอน - จ – จ จท – จ

3. กลองยืน - - - จ - - - จ
3. กลองหลอน - - จจ - ท – จ

4. กลองยืน - - - จ - ท – จ
4. กลองหลอน - จ – จ จท - จ

5. กลองยืน - ท – จ - ท – จ
5. กลองหลอน - ท – จ - ท – จ

6. กลองยืน – ท – ท - ท – จ
6. กลองหลอน - ทจท - ท – จ

7. กลองยืน - - - จ - ท – จ
7. กลองหลอน - - - จ จท – จ

ห้องที่ 1 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 2 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 3 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 4 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"
ห้องที่ 5 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ" ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง "จ๊ะ"

ห้องที่ 6 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 7 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 8 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 9 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 10 ลูกตกของกลองยืน ลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 11 ลูกตกของกลองยืนลงท้ายด้วยเสียง “ทั่ง” ส่วนกลองกลอนลงท้ายด้วยเสียง “ทั่ง”
ห้องที่ 12 ลูกตกของกลองยืนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 13 ลูกตกของกลองยืนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”
ห้องที่ 14 ลูกตกของกลองยืนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ” ส่วนกลองกลอนลงท้ายด้วยเสียง “จ๊ะ”

ลักษณะการตีกลองหลอนให้เข้าจังหวะกับกลองยืน มีดังนี้

	กลองยืน		กลองหลอน		
1.	- - - จ	- ท – ท	ต่อด้วย	1. – จทท	- จทท
			ต่อด้วย	2. จท – จ	- - - -
			ต่อด้วย	3. - - จจ	ทจ – จ
2.	– จ – ท	- ท – จ	ต่อด้วย	1. – จ – ท	จท – จ
3.	- - - จ	- ท – จ	ต่อด้วย	1. – จ – ท	จท – จ
			ต่อด้วย	2. – จจจ	- ท – จ
			ต่อด้วย	3. – จทท	- จทท
			ต่อด้วย	4. จท – จ	- - - -
			ต่อด้วย	5. - - - จ	จท – จ
			ต่อด้วย	6. – จ – จ	จท – จ
4.	– ท – จ	- ท – จ	ต่อด้วย	1. – จทท	- ท – จ
			ต่อด้วย	2. – ท – จ	- ท – จ

กลองยืน			กลองหลอน	
5. – จ – จ	- - จท	ต่อด้วย	1. – ท – จ	- ท – ท
6. – จ – ท	- จ - -	ต่อด้วย	1. - - จท	- จ – จ
7. - - - จ	- - จท	ต่อด้วย	1. จท – จ	- - - -
8. - - - จ	- - จท	ต่อด้วย	1. - - - จ	- - จท
9. – จ - -	จท – จ	ต่อด้วย	1. - - - จ	จท – จ
10. - - - จ	- จ – จ	ต่อด้วย	1. - - - จ	- จ – ท
		ต่อด้วย	2. - - จท	- จ – ท
11. - - จท	- จ – ท	ต่อด้วย	1. - - จท	- จ – จ
12. – ท – ท	- จ – จ	ต่อด้วย	1. ทจ – จ	- จ – จ
13. - - จท	- จ – จ	ต่อด้วย	1. - - จท	- ท – จ
14. - - จท	จท – จ	ต่อด้วย	1. - - จท	- จ – จ
15. - - - จ	- - - จ	ต่อด้วย	1. - - จจ	- ท – จ
16. – ท – ท	- ท – จ	ต่อด้วย	1. – ทจท	- ท – จ
17. – ท – จ	- ท – ท	ต่อด้วย	1. – ท – จ	ทจ – ท

หน้าทับของกลองยืน มี 16 รูปแบบ ดังนี้

1. - - - จ - ท - ท

2. - จ - ท - ท - จ
3. - - - จ - ท - จ
4. - ท - จ - ท - จ
5. - จ - จ - - จท
6. - จ - ท - จ - -
7. - - - จ - - จท
8. - จ - - จท - จ
9. - - - จ - จ - จ
10. - - จท - จ - ท
11. - ท - ท - จ - จ
12. - - จท - จ - จ
13. - - จท จท - จ
14. - - - จ - - - จ
15. - ท - ท - ท - จ
16. - ท - จ - ท - ท

1. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - - - จ ต่อด้วย

1. - ท - ท
2. - ท - จ
3. - - จท
4. - จ - จ
5. - - - จ

2. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - จ – ท ต่อด้วย

1. – ท – จ
2. – จ - -

3. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - ท – จ ต่อด้วย

1. – ท – จ
2. – ท - ท

4. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - จ – จ ต่อด้วย

1. - - จท

5. **หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย** - จ - - ต่อด้วย

1. จท – จ

6. **หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย** - - จท ต่อด้วย

1. – จ – ท

2. – จ – จ

2. จท – จ

7. **หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย** - ท – ท ต่อด้วย

1. – จ – จ

2. – ท – จ

8. **หน้าทับที่ลงด้วย** - ท – ท ขึ้นต้นด้วย

1. - - - จ

2. – ท – ท

9. **หน้าทับที่ลงด้วย** - ท – จ ขึ้นต้นด้วย

1. – จ – ท

2. - - - จ

3. – ท - จ

4. – ท – ท

10. **หน้าทับที่ลงด้วย** - - จท ขึ้นต้นด้วย

1. – จ - จ

2. - - - จ

11. **หน้าทับที่ลงด้วย** - จ - - ขึ้นต้นด้วย

1. – จ - ท

12. **หน้าทับที่ลงด้วย** จท – จ ขึ้นต้นด้วย

1. – จ - -

2. - - จท

13. **หน้าทับที่ลงด้วย** - จ – จ ขึ้นต้นด้วย

1. - - - จ

2. – ท - ท

3. - - จท

14. หน้าทับที่ลงด้วย - จ – ท ขึ้นต้นด้วย

1. - - จท

15. หน้าทับที่ลงด้วย - - - จ ขึ้นต้นด้วย

1. - - - จ

หน้าทับส่วนใหญ่จะมีรูปแบบที่ใช้เล่นทั้ง ห้องแรกและห้องหลัง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เล่นได้ทั้งสองห้อง แต่มีหน้าทับหนึ่งแบบที่ใช้เล่นเฉพาะห้องหลัง คือ จท - จ

หน้าทับของกลองหลอน มี 19 รูปแบบ ดังนี้

1.	– จททท	- จททท
2.	จท – จ	- - - -
3.	- - จจ	ทจ – จ
4.	– จ – ท	จท – จ
5.	– จ – จ	จท – จ
6.	– จจจ	- ท – จ
7.	- - - จ	จท – จ
8.	– จททท	- ท – จ
9.	– ท – จ	- ท – จ
10.	– ท – จ	- ท – ท
11.	- - จท	- จ – จ
12.	- - - จ	- - จท
13.	- - - จ	- จ – ท
14.	- - จท	- จ – ท
15.	ทจ – จ	- จ – จ
16.	- - จท	- ท – จ
17.	- - จจ	- ท – จ
18.	– ทจท	- ท – จ
19.	– ท – จ	ทจ - ท

1. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - จททท ต่อด้วย

1. – จททท

2. – ท - จ

2. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย จท – จ ต่อด้วย

1. - - - -

3. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - - จจ ต่อด้วย

1. ทจ - จ

2. – ท - จ

4. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - จ – ท ต่อด้วย

1 จท - จ

5. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - จ – จ ต่อด้วย

1. จท - จ

6. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - จจจ ต่อด้วย

1. – ท - จ

7. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - - - จ ต่อด้วย

1. จท - จ

2. - - จท

3. – จ - ท

8. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - ท – จ ต่อด้วย

1. – ท – จ

2. – ท - ท

2. ทจ – ท

9. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - - จท ต่อด้วย

1. – จ - จ

2. – จ - ท

3. – ท - จ

10. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย ทจ – จ ต่อด้วย

1. – จ - จ

11. หน้าทับที่ขึ้นต้นด้วย - ทจท ต่อด้วย

1. – ท - จ

12. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - จทท **ขึ้นต้นด้วย**

1. – จทท

13. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - - - - **ขึ้นต้นด้วย**

1. จท - จ

14. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย ทจ – จ **ขึ้นต้นด้วย**

1. - - จจ

15. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย จท – จ **ขึ้นต้นด้วย**

1. – จ - ท
2. – จ - จ
3. - - - จ

16. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - ท – จ **ขึ้นต้นด้วย**

1. - จจจ
2. - จทท
3. - ท - จ
4. - - จท
5. - - จจ
6. - ทจท

17. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - ท – ท **ขึ้นต้นด้วย**

1. – ท – จ

18. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - จ – จ **ขึ้นต้นด้วย**

1. - - จท
2. ทจ - จ

19. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - - จท **ขึ้นต้นด้วย**

1. - - - จ

20. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย - จ – ท **ขึ้นต้นด้วย**

1. - - - จ
2. - - จท

21. หน้าทับที่ลงท้ายด้วย ทจ – ท **ขึ้นต้นด้วย**

1. – ท - จ

ลักษณะการดำเนินทำนองของปี่มีลักษณะดังนี้

1.	2.	3.
4.	5.	6.
7.	8.	9.
10.	11.	12.
13.	14.	15.
16.	17.	18.
19.		

การดำเนินทำนองที่พบมากที่สุดคือการดำเนินทำนองในข้อ 10 พบถึง 5 วรรค ได้แก่ วรรค 16, 35, 38, 42, 43 รองมาได้แก่ รูปแบบการดำเนินทำนองข้อ 4 พบ 3 วรรค ได้แก่ วรรค 7, 36, 46 นอกจากนี้มีรูปแบบการดำเนินทำนองที่พบ 2 ครั้ง ที่มีรูปแบบการดำเนินทำนองเหมือนกัน มี 5 คู่ด้วยกันคือ ลักษณะข้อที่ 8 พบที่วรรค 12, 28 ลักษณะข้อที่ 12 พบที่วรรค 27, 29 ลักษณะข้อที่ 13 พบที่วรรค 30, 31 ลักษณะข้อที่ 14 พบที่วรรค 32, 33 ลักษณะข้อที่ 15 พบที่วรรค 34, 41

ส่วนลักษณะการดำเนินทำนองที่พบวรรคเดียว ได้แก่ ลักษณะที่ 1 พบที่ วรรค 4 ลักษณะที่ 2 พบที่วรรค 5 ลักษณะที่ 3 พบที่วรรค 6 ลักษณะที่ 5 พบที่ วรรค 9 ลักษณะที่ 6 พบที่ วรรค 37 ลักษณะที่ 7 พบ ที่วรรค 11 ลักษณะที่ 9 พบที่ วรรค 14 ลักษณะที่ 11 พบที่วรรค 17 ลักษณะที่ 16 พบที่วรรค 39 ลักษณะที่ 17 พบที่ วรรค 40 ลักษณะที่ 18 พบที่ วรรค 44 ลักษณะที่ 19 พบที่วรรค 45

ลำดับการเล่นก่อน-หลังของเครื่องดนตรีในวงมังคละ มีดังนี้

1. กลองมังคละ
2. กลองยืน, ฆ้องเล็ก, ฆ้องใหญ่, ฆ้องหน้า
3. ปี่, กลองหลอน, ฉาบยืน, กรับ
4. ฉิ่ง
5. ฉาบล่อ

เพลงทุกเพลงของดนตรีมังคละจะมีลักษณะตามที่เขียนไว้ข้างต้น คือ

1. การเข้าเพลงเริ่มที่ กลองมังคละแล้วตามด้วยเครื่องดนตรีอื่นๆ ตามลำดับ
2. เมื่อจบเพลง ก่อนจะจบ ผู้ที่ตีกลองมังคละจะเป็นผู้ตีกลองเป็นจังหวะถี่ ๆ หรือที่รู้จักว่า รัว ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการบอกให้ทราบว่าจะจบเพลง
3. เครื่องดนตรีทุกชิ้นในวงจะจบเพลงพร้อมกันด้วย เพลงไม้สี่ และลงจบพร้อมกัน ที่จังหวะตกสุดท้ายของเพลงไม้สี่ ไม่ว่าจะเล่นเพลงอะไรมาก่อนก็ตาม แต่ต้องจบด้วยไม้สี่เสมอ

บทที่ 6
บทสรุป

การค้นคว้าเรื่องดนตรีมังคละของคณะประพรต รุ่งเรือง ปัจจุบันเริ่มมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นหลังซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์มาก เนื่องจากคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจกับการฝึกเล่นดนตรีมังคละมากขึ้น ถือได้ว่าวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรืองได้ทำคุณประโยชน์ให้กับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านที่นับวันจะเลือนหายไปจากความทรงจำของคนแต่ละท้องถิ่น การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่า ผู้ที่สนใจสามารถนำงานวิจัยวงมังคละ คณะประพรต รุ่งเรืองสามารถศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อไปผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและวิธีการค้นคว้าเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการวิจัย

1.1 เพื่อรวบรวมและจดบันทึกให้เป็นโน้ตสากล และโน้ตไทย ของบทเพลงดนตรีมังคละโดยรวบรวมและบันทึกบทเพลงของนายพรต คชนิล

1.2 ศึกษาภาพรวมรายละเอียดของเครื่องดนตรีวงอื่นๆ และที่มา

1.3 เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมังคละ โดยเฉพาะการไหว้ครูมังคละ

1.4 เพื่อศึกษาโครงสร้างของวงดนตรีมังคละ

1.5 เพื่อศึกษาบทเพลงของดนตรีมังคละ

2. ขอบเขตของการวิจัย

2.1 พื้นที่การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาที่บ้านของนายพรต คชนิล

2.2 ในส่วนสาระความสำคัญของดนตรี ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยศึกษาถึงการถ่ายทอดนตรีมังคละรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงความเชื่อตลอดจน พิธีไหว้ครูและการครอบครูมังคละ

3. วิธีดำเนินการค้นคว้า

รวบรวมข้อมูลทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ภูมิประเทศและภูมิอากาศ อาณาเขตของจังหวัดพิษณุโลก ที่ตั้ง สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพและรายได้ของประชากร สภาพสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ เชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งวิธีการศึกษาข้อมูลจากที่กล่าวข้างต้นโดยวิธีการสำรวจ สังเกต บันทึกเทป แถบเสียง ด้วยการพูดคุยและสัมภาษณ์ชาวบ้าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ในส่วนของดนตรีมังคละ โดยศึกษาในด้านต่อไปนี้

4.1.1 เครื่องดนตรีในวงมังคละการจัดวงดนตรีมังคละและโอกาสในการแสดง

4.1.2 บทเพลงมังคละ

4.1.3 พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับวงมังคละ

4.1.4 ประวัตินักดนตรีมังคละ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ สังเกต รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมระว่างสังเกตการณ์ และจดบันทึกข้อมูล การบันทึกเสียง บันทึกภาพ

4.2 รวบรวมเอกสารจากข้อมูลต่าง ๆ เช่น บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งต่อไปนี้

4.2.1 หอสมุด สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

4.2.2 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

4.2.3 ห้องสมุดบันฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา

4.2.4 หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

4.2.5 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

4.3 การจัดทำข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลโดยถอดจากแถบบันทึกเสียงและแถบบันทึกภาพ จากนั้นจึงเขียนเป็นโน้ต และความเรียงตามลำดับ ทั้งในส่วนของดนตรีและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น ต้องขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ท่านเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่มีอยู่แล้วจึงนำมาตรวจสอบแก้ไข โดยเรียบเรียงเนื้อหาเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล (สกอร์) ซึ่งต้องจัดทำให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยวิเคราะห์ในส่วนต่างๆ ดังนี้

4.4.1 วิเคราะห์เชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ รายงาน วิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาจะได้นำมาประยุกต์ใช้กับการเข้าใจถึงดนตรีมังคละอย่างถ่องแท้

4.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกตและการมีส่วนร่วมบันทึกเสียง บันทึกภาพ ในส่วนของดนตรี ดังนี้

4.4.2.1 พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับวงมังคละศึกษาถึงบทเพลงต่าง ๆ มีการแบ่งแยกตามประเภทของพิธีกรรมใดบ้าง หรือว่ามีการแบ่งแยกบทเพลงในการบรรเลงหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้จะศึกษาถึงการตั้งชื่อเพลงอีกด้วย

4.4.2.2 เครื่องดนตรีในวงมังคละ รวมไปถึงส่วนประกอบและรายละเอียดของเครื่องดนตรี ศึกษาถึงภายในวงมังคละ ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีกี่ชิ้น อะไรบ้าง

4.4.2.3 จัดวงมังคละและโอกาสในการแสดง ว่านิยมเล่นในโอกาสอะไร และรูปแบบของวงมังคละเป็นอย่างไร

4.4.2.4 บทเพลงมังคละ ศึกษาถึงลักษณะการตีกลอง รวมไปถึงเครื่องดนตรีอื่น ๆ ภายในวงมังคละในแต่ละเพลงว่ามีบทบาทอย่างไร โดยวิเคราะห์ทุกเครื่องดนตรีในวงมังคละ

4.4.2.5 วิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของบทเพลง วิเคราะห์ในเรื่องต่อไป

4.4.2.5.1 รูปแบบจังหวะพื้นฐานของกลองยืน

4.4.2.5.2 เพลงมังคละของกลองยืน

4.4.2.5.3 การสอดแทรกจังหวะของกลองหลอน

4.4.2.5.4 ความสอดคล้องของกลองยืนและกลองหลอนในบทเพลง

จากข้อมูลทั้งหมดจะนำมาเรียบเรียงในรูปแบบของการเขียนแบบบรรยายเป็นความเรียง

สรุปผล

จากการศึกษาค้นคว้าดนตรีมังคละ ของนายพรต คชนิล สรุปได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมของดนตรีมังคละ

1.1 **นักดนตรี** นักดนตรีในวงประพรตรุ่งเรือง มีจำนวน 9 คน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจะเล่นดนตรีมังคละเฉพาะเวลาว่างเท่านั้น

1.2 **เครื่องดนตรี** เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงมังคละ คณะประพรตรุ่งเรือง มี 7 ชิ้น ดังนี้

1.2.1 **ปี่ชวา** เป็นเครื่องดนตรีในวงทำหน้าที่บรรเลงทำนอง

1.2.2 **กลองมังคละ** เป็นเครื่องดนตรีที่เด่น จัดว่าเป็นตัวชูรสของวงก็ว่าได้ ลักษณะของกลองคล้ายกลองยาว แต่มีขนาดเล็กกว่า เสียงที่เป็นเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีชิ้นนี้ คือ "โกร๊ก"

1.2.3 **กลองยืน** เป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่เป็นตัวเหลักในการบังคับความ เร็วช้าของจังหวะ

1.2.4 **กลองหลอน** เป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่เป็นตัวขัดจังหวะกับกลองยืน

1.2.5 **ฆ้อง** เป็นเครื่องดนตรีที่เริ่มต้นในการกำหนดความเร็วช้า ของจังหวะตลอดเพลง ใช้ในการบรรเลง 2-3 ใบ โดยใช้ผู้ตี 2 คน

1.2.6 **ฉาบ** เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

1.2.7 **ฉิ่ง** เป็นเครื่องควบคุมจังหวะ

1.3 การแต่งกาย

การแต่งกายของวงประพรตรุ่งเรือง แต่งตัวตามสบาย ซึ่งบางครั้งก็มีสีสัน ผู้เล่นจะสวมเสื้อคอกลมลายดอก กับกางเกงขายาว

1.4 โอกาสในการบรรเลง

บรรเลงงานบุญทั่วไปที่เป็นมงคล ยกเว้นงานศพ

1.5 รูปแบบประเพณีการแสดง

ก่อนแสดง นักดนตรีในวงทุกคนต้องไหว้ครูก่อนการแสดง สิ่งที่ต้องเตรียมมาคือ เหล้า 1 ขวด, บุหรี่ 1 ซอง, ธูป 5 ดอก, เทียน 1 เล่ม และ หมากพลู ซึ่งนักดนตรีทุกคนก่อนที่จะเข้าร่วมคณะประพรต รุ่งเรืองจะต้องผ่านพิธีครอบครู จากการไหว้ครูดนตรีมังคละประจำปีก่อน

สำหรับการว่าจ้างถ้าเป็นงานที่ต้องไปแบบค้างคืน ประมาณ 3,000 บาท แต่ถ้าไปกลับประมาณ 2,500 บาท

การไหว้ครูจำแนกได้ดังนี้

1. ไหว้ครูประจำปี
2. ไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียน
3. ไหว้ครูก่อนการแสดง

2. องค์ประกอบและรูปแบบของดนตรีมังคละ

2.1 จำนวนเพลงและความหมาย

เพลงมังคละที่ใช้บรรเลง นับวันยิ่งเหลือ น้อยลงทุกวัน ซึ่งเพลงที่ใช้บรรเลงสำหรับคณะประพรตรุ่งเรืองมีประมาณ 24 เพลง ซึ่งสามารถแยกประเภทของเพลงออกได้ 3 ประเภท คือ เพลงที่ใช้ในพิธีไหว้ครูหรือเป็นเพลงที่ใช้เริ่มต้นก่อนบรรเลงเพลงที่ใช้ในพิธีบายศรีและเพลงที่ใช้ได้ทุกโอกาส

2.2 เพลงมังคละ

การเรียกชื่อเพลงของวงมังคละ มาจากการเรียกชื่อหน้าทับของกลองยืน การบรรเลงจะบรรเลงเพลงวนไปเรื่อย ๆ จนกว่ากลองมังคละจะให้สัญญาณ คือ “การส่งกลอง”

ซึ่งหมายถึงจะต้องเตรียมตัวจบเพลงในวรรคต่อไป ส่วนปี่สามารถนำเพลงอะไรมาใส่ก็ได้ ยกเว้นเพลงไม้สี่ซึ่งต้องเป่า ตามที่ต่อเพลงกันมา

อภิปรายผล

ดนตรีมังคละ นับวันจำนวนเพลงที่เล่นยิ่งลดลง จึงส่งผลให้การเล่นตามงานต่าง ๆ มีน้อยลงผู้คนส่วนใหญ่ไม่รู้จักว่าดนตรีมังคละคืออะไร ซึ่งจะหาชมได้ยากในปัจจุบัน จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ ผู้ที่ต้องการอนุรักษ์และส่งเสริมดนตรีนั้น ช่วยกันอนุรักษ์และเผยแพร่ดนตรีมังคละให้เป็นที่แพร่หลาย ซึ่งถ้าขาดการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจัง คงทำให้ดนตรีมังคละสูญหายไปจากวัฒนธรรมดนตรี พื้นบ้านของพิษณุโลกแน่นอน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้ อีกทั้งยังนำผลของการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมดังประเด็นต่อไปนี้

1. นักดนตรี

ปัจจุบันนักดนตรีคณะประพรตรุ่งเรืองมีอายุมากแล้ว และขาดการสืบทอดให้ลูกหลาน นอกจากนี้งานที่ว่าจ้างให้คณะประพรตรุ่งเรืองก็มีน้อยลง จึงทำให้นักดนตรีขาดกำลังใจในการฝึกซ้อมและเลิกเล่นในที่สุด ปัญหาอีกอย่างคือ ไม่มีการบันทึกโน้ตเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นปัญหาในการ ต่อเพลงเป็นอย่างมาก จากปัญหาดังกล่าวมีผลให้โน้ตเพลงมังคละตกหล่น บางเพลงก็ไม่ครบ และบางเพลงก็ลืมโน้ตไปเลย อีกประเด็นที่สำคัญก็คือคนที่เป่าปี่ในวง ไม่มีใครสามารถเป่าปี่ได้ นอกจากครูพรต คชนิล เท่านั้น ต่อไปถ้าไม่มีคนหัดเป่าปี่ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งในวง อาจทำให้วงมังคละ ไม่ครบองค์ประกอบของวงก็ได้ เพราะลูกหลานของนักดนตรีก็ไม่ยอมฝึกหัด จึงจำเป็นต้องส่งเสริม และพัฒนาดังนี้

1.1 เปิดสอนวิชาดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง แก่นิสิต โดยเชิญครูพรต คชนิล และนักดนตรีในวงประพรตรุ่งเรือง เป็นวิทยากรในการถ่ายทอด

1.2 จัดแสดงดนตรีมังคละให้ประชาชนทั่วไปได้ชมในงานแสดงดนตรีพื้นบ้านต่าง ๆ ที่จัดการแสดงขึ้น

1.3 จัดแสดงวงดนตรีมังคละเล่นเผยแพร่ตามสถานศึกษาต่าง ๆ ภายในเขตภาคเหนือตอนล่าง

2. เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของวงประพรตรุ่งเรือง เป็นของนายพรต คชนิล ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่นายพรตได้มาจากนายเพิ่ม เมืองมา เครื่องดนตรีทุกชิ้นนายพรตเก็บไว้ที่บ้านและยังอยู่

ในสภาพดี ปัจจุบันการทำเครื่องดนตรีมังคละมี 1 ท่าน ที่ทำอยู่ ซึ่งก็คือ นายทองอยู่ ลูกพลับ ซึ่งเป็นญาติ ของนายพรต คชนิล ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีแนวทางพัฒนาและส่งเสริม ดังนี้

2.1 เก็บรวบรวมเครื่องดนตรีมังคละไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือตามสถานศึกษาต่าง ๆ

2.2 ศึกษาข้อมูลในการผลิตเครื่องดนตรีในวงมังคละ เพื่อนำมาผลิตเครื่องดนตรีขึ้นใหม่ได้

3. รูปแบบประเพณีในการบรรเลง

ส่วนใหญ่ยังคงประเพณีเดิม ๆ อยู่ มีที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย คือมีการนำลูกแซ็กและรำมะนา มาเพิ่มเข้าในวง เพื่อให้ดูคึกคักขึ้นสำหรับการบรรเลงเพลงต่าง ๆ

4. โอกาสในการบรรเลง

ปัจจุบันถ้ามีการว่าจ้าง จึงจะมีงานแสดงเข้ามา ซึ่งมีน้อยมาก และถ้าเป็นงานบุญ เช่น ทอดกฐิน งานบวช ส่วนใหญ่จะใช้แตรวงมากกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าดนตรีมังคละขาดการสืบทอดและเอาใจใส่ จึงทำให้ทุกวันนี้คนทั่วไปรู้จักดนตรีมังคละน้อยลง

ลักษณะเพลงของมังคละ

เพลงมังคละส่วนใหญ่เป็นการฝึกหัดต่อๆ กันมา ไม่มีการบันทึกโน้ตอย่างจริงจัง จึงทำให้การต่อเพลงส่วนใหญ่ไม่สมบูรณ์ ลักษณะของเพลงมีการแบ่งประเภทเพลง เป็นเพลงอุ้มศรี ใช้ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพลงไม้สี่ (เพลงครู) ใช้เป็นเพลงแรกก่อนการแสดง นอกจากนี้ยังมีเพลงที่ใช้บรรเลงสำหรับโอกาสทั่ว ๆ ไปด้วย ลักษณะการเล่นดนตรีมังคละนั้น ผู้เล่น จะต้องมีสมาธิ เพราะเนื่องจาก ไม่มีการจบเพลงที่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับผู้ที่ตีกลองมังคละ ว่าเห็นสมควรจะให้จบเพลงเมื่อใด จะรัวกลอง นั่นคือการตีกลองด้วยเพิ่มความถี่ของการตีมากขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่ากำลังจะจบเพลง เมื่อสมาชิกในคณะได้ยิน เป็นที่ทราบทั่วไปว่า กำลังจะจบ เมื่อการรัวกลองมังคละจบ ก็จะจบด้วย เพลงไม้สี่พร้อมกัน ไม่ว่าเพลงที่กำลังเล่นอยู่นั้นเป็นเพลงอะไรก็ต้องจบด้วยเพลงไม้สี่เสมอ ซึ่งเครื่องดนตรีทุกชิ้นจะตีพร้อมกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของเพลงไม้สี่นั้นคือเสียง "จ๊ะ" นั่นเอง

เพลงมังคละของคณะประพรต รุ่งเรือง ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นเพียงบางส่วน เนื่องจากนายพรต คชนิล ไม่สามารถจำโน้ตเพลงได้ทั้งหมด ท่านจำได้แต่ชื่อของเพลง ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายสำหรับการเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้ฝึกหัดเล่นดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้

ผู้วิจัยคิดว่าถ้าเราไม่ช่วยกันอนุรักษ์ดนตรีมังคละ อาจทำให้ดนตรีมังคละสูญหายไปจากความทรงจำและความคุ้นเคยที่มีต่อเสียง "โกร๊ก" อย่างแน่นอน จากการที่ได้ค้นคว้าเพลงมังคละบางส่วน คงเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ให้ดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้สืบทอดเป็นมรดกแก่คนรุ่นหลังต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวงดนตรีที่เป็นลูกศิษย์ของนายพรต คชนิล มีดังนี้

ตามที่เคยสัมภาษณ์นายทองอยู่ ลูกพลับ ได้แบ่งเพลงโดยแยกประเภทการเล่นในแต่ละเพลงมากกว่านายพรต คชนิล และมีการแต่งเพลงเพิ่มจากนายพรตด้วย เช่น เพลงเดียวกันนายทองอยู่ ก็แต่งเพิ่มจากเดิม

2. ควรมีการศึกษาดนตรีมังคละในจังหวัดอุตรดิตถ์ และสุโขทัย

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบดนตรีมังคละใน 3 จังหวัด ที่ยังคงเหลืออยู่ คือ จ. พิษณุโลก จ. สุโขทัย และ จ. อุตรดิตถ์

4. ควรวิเคราะห์เพลงไม้สี่ โดยเฉพาะปี่ ของแต่ละวงในแต่ละท้องถิ่น ว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาญจนา เงารังษี และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป. **รายงานการวิจัยแผนที่ภาษาของจังหวัดพิษณุโลก.** พิษณุโลก : อัดสำเนา.

ขวัญเมือง จันทโรนี. **"ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง," ใน เอกสารประกอบการอบรมการสอนสังคมศึกษา.** สาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มิถุนายน 2537. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2537.

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. **"วัฒนธรรมอินเดียในดนตรีไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," ในดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 23.** กรุงเทพ ฯ : บริษัท พี. เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด. 2535.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, 2535.

ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์. **"เมืองนครไทย," ใน อนุสาร อ.ส.ท.** 19(9): 22:เมษายน 2522.

ประทีป นักปี.**ดนตรีพื้นบ้านไทย** พิษณุโลก : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2537.

ปราณี แจ่มขุนเทียน. **"เมืองพิษณุโลก : หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี," ใน รวบรวมเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองพิษณุโลก.** พิษณุโลก : ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก. 2530.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. "กลองโกร๊กในวงปี่กลอง,"ใน**หนังสือพิมพ์สยามรัฐ**.(16404):26;มีนาคม 2541.

_____**"กลองหลอนในวงปี่กลองบ้านกองโค อุตรดิตถ์,"ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ**. 48 (16467):26;พฤษภาคม 2541.

_____**"วงดนตรีมังคละแห่งลุ่มแม่น้ำยมและน้ำน่าน,"ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ**.(16376):26; กุมภาพันธ์ 2541.

_____"**วงปี่กลองที่บ้านขุนช้าง จ.สุโขทัย,**" ใน**หนังสือพิมพ์สยามรัฐ**.(16390):26;มีนาคม 2541.

_____"**วงปี่กลองบ้านกล้วย จ.สุโขทัย,**" ใน**หนังสือพิมพ์สยามรัฐ**.16397):26; มีนาคม 2541.

_____**"พิธีครอบครูปี่กลองที่พิษณุโลก,"ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ**. (16383):26;มีนาคม 2541.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. **ในไทยรบพม่าพระนคร** กรุงเทพ ฯ: คลังวิทยา. 2514.

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ และคนอื่น ๆ. **ในดนตรีพื้นบ้านจังหวัดพิษณุโลก พิษณุโลก.** ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก. 2535.

นริศรานุวัตติวงศ์, สมเด็จกรมพระยา. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก **ดนตรีพื้นเมืองจังหวัดพิษณุโลก.** พิษณุโลก : วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม, 2444, อัดสำเนา.

นเรศวร, มหาวิทยาลัย. **เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พิษณุโลก :.** ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2539.

นันทวัน เรืองธรรม. **"เบญจดุริยางค์มังคละ," ที่ระลึกวันอนุรักษ์มรดกไทย 2533.** พิษณุโลก : ฝ่ายเอกสารตำรา วิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก, 2533.

พูนพงษ์ งามเกษม และคณะ. **รายงานการวิจัยการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก.** พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. 2524.

พวงทอง สุดประเสริฐ, **ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก.** พิษณุโลก : วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม. 2526.

พรต ศชนิล. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, แก้วกร เมืองแก้ว เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 74 บ้านมะตูม หมู่ที่ 1 ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 16 – 18 มกราคม 2541

ไมเคิล ไร้ท์. **"อิทธิพลอินเดียในดนตรีและนาฏกรรมสยาม," ใน ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมสยาม.** กรุงเทพ ฯ: ธนาคารกรุงเทพ. 2535.

วิโรจน์ อังกสิทธิ์. **"สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลก," ในรายงานผลการสัมมนาประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก ครั้งที่ 2.** ณ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก วันที่ 11 – 13 กุมภาพันธ์ 2525. กรุงเทพ ฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว. 2525.

เรณู โกสินานนท์. **การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพ ฯ . 2539**

สุจิตต์ วงษ์เทศ. " **มังคละเภรี ปี่พาทย์ลังกา,"** ถนนดนตรี, กรุงเทพ ฯ , 2530.

สุภาภรณ์ สงวนให้. **ในเอกสารประกอบการเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 071ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัด พิษณุโลก.** พิษณุโลก : โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี. 2536.

สันติ ศิริคชพันธุ์. **วิทยานิพนธ์วงมังคละในจังหวัดพิษณุโลก.** พิษณุโลก :บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหิดล. 2540.

หวน พินธุพันธุ์. **ในพิษณุโลกของเรา.** พิษณุโลก : วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก. 2514.

หาญชัย สงวนให้. **ในประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก.** พิษณุโลก : สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม. 2541.

เรณู โกสินานนท์. **ในการแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพ ฯ . 2539**

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แผนที่

แผนที่แสดงสถานที่สำคัญของอำเภอพรหมพิราม

จังหวัดพิษณุโลก

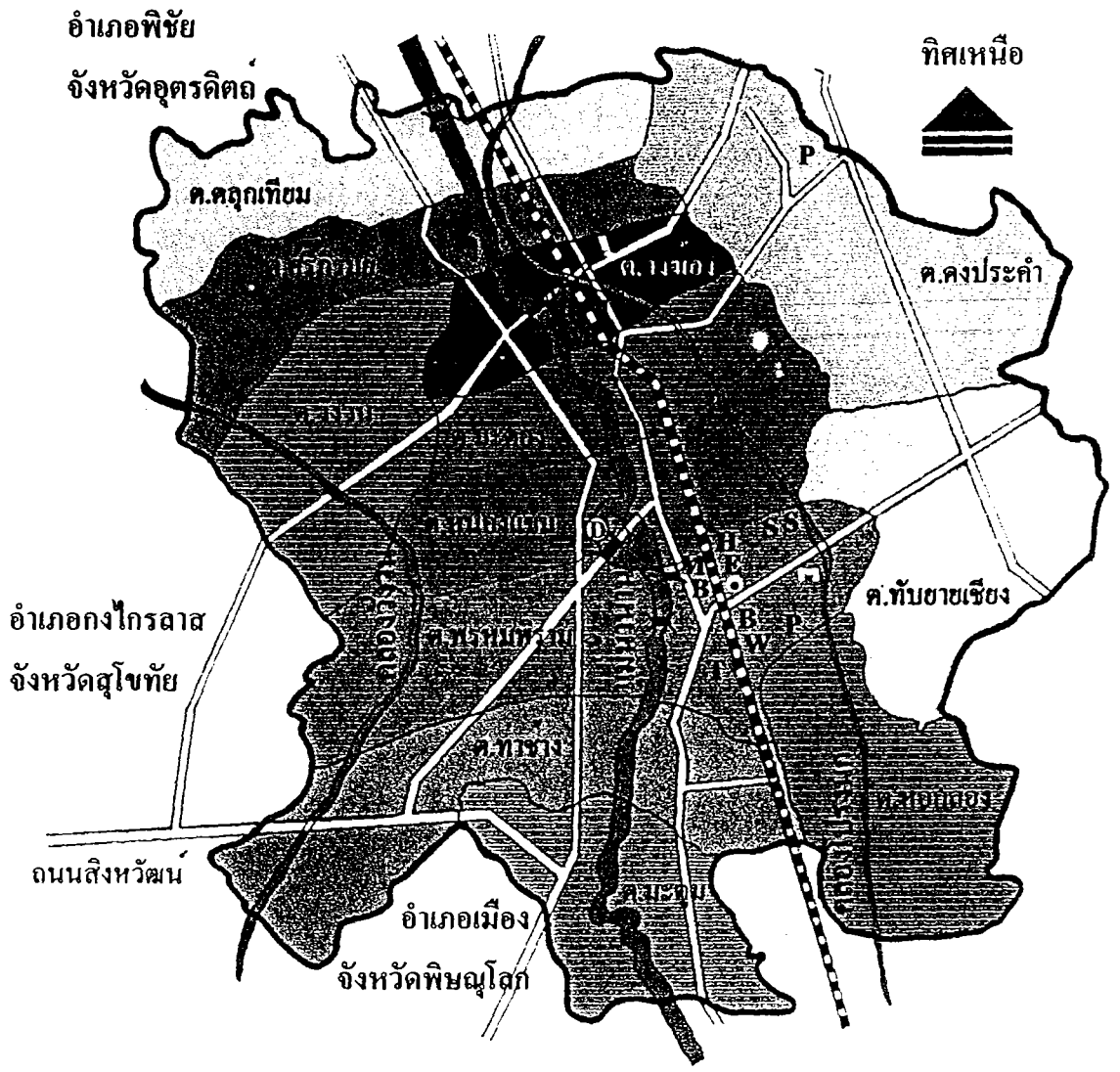

สัญลักษณ์

▬▬	ทางรถไฟ	E	สำนักงานไฟฟ้า
═══	ถนน	✉	ไปรษณีย์
≈≈≈	แม่น้ำ,ลำคลอง	H	โรงพยาบาล
———	เส้นแบ่งเขตตำบล	P	สถานีตำรวจ
◉	ที่ว่าการอำเภอ	T	สถานีรถไฟ
⊓	ชุมสายโทรศัพท์	S	โรงเรียน
W	ประปา	M	วัด
▬	สะพาน	Ⓓ	เขื่อน
		B	ธนาคาร

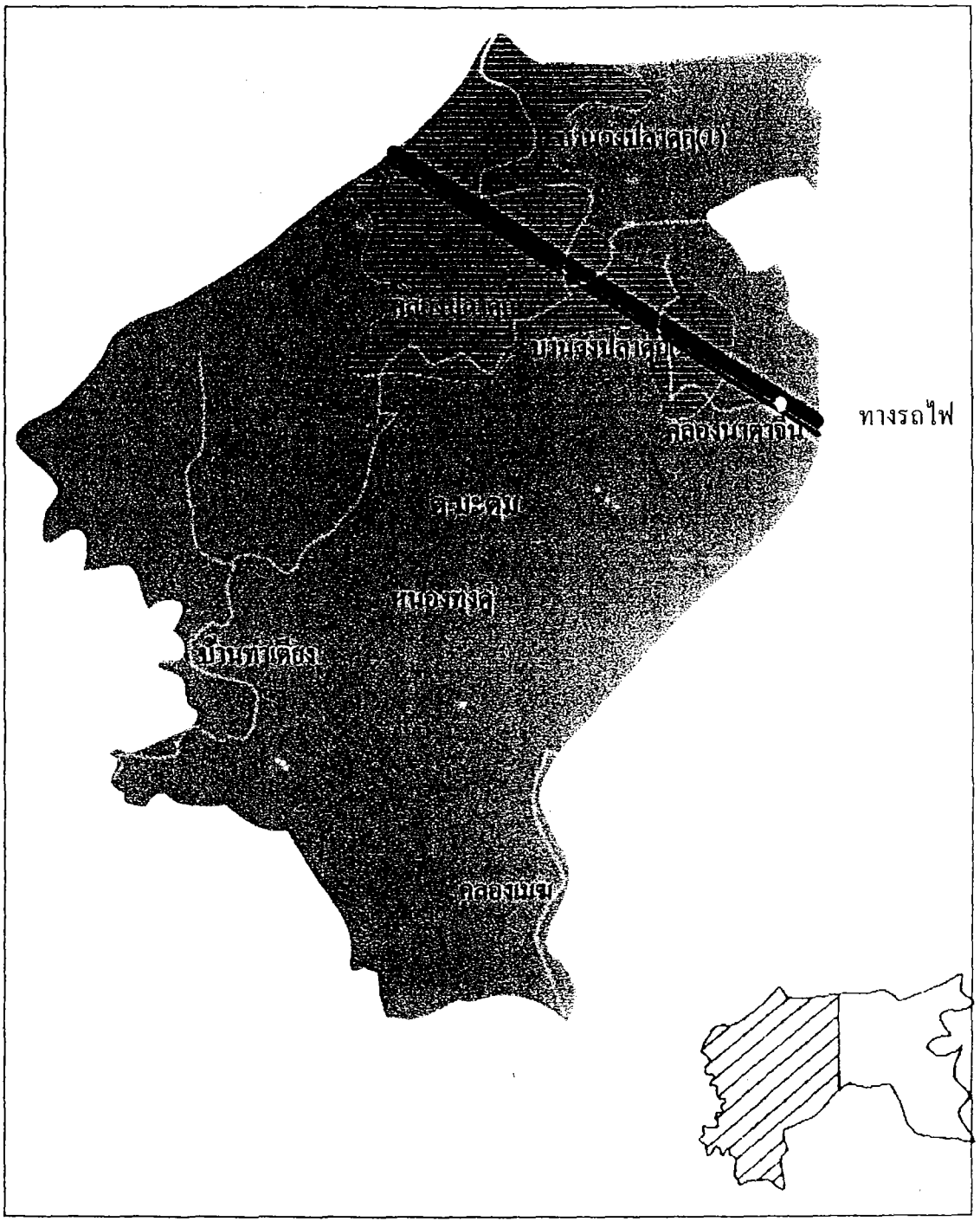

ต.มะตูม อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก

▲ มาตราส่วน 1: 50000

ภาพประกอบ 42 แผนที่ ต.มะตูม อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก

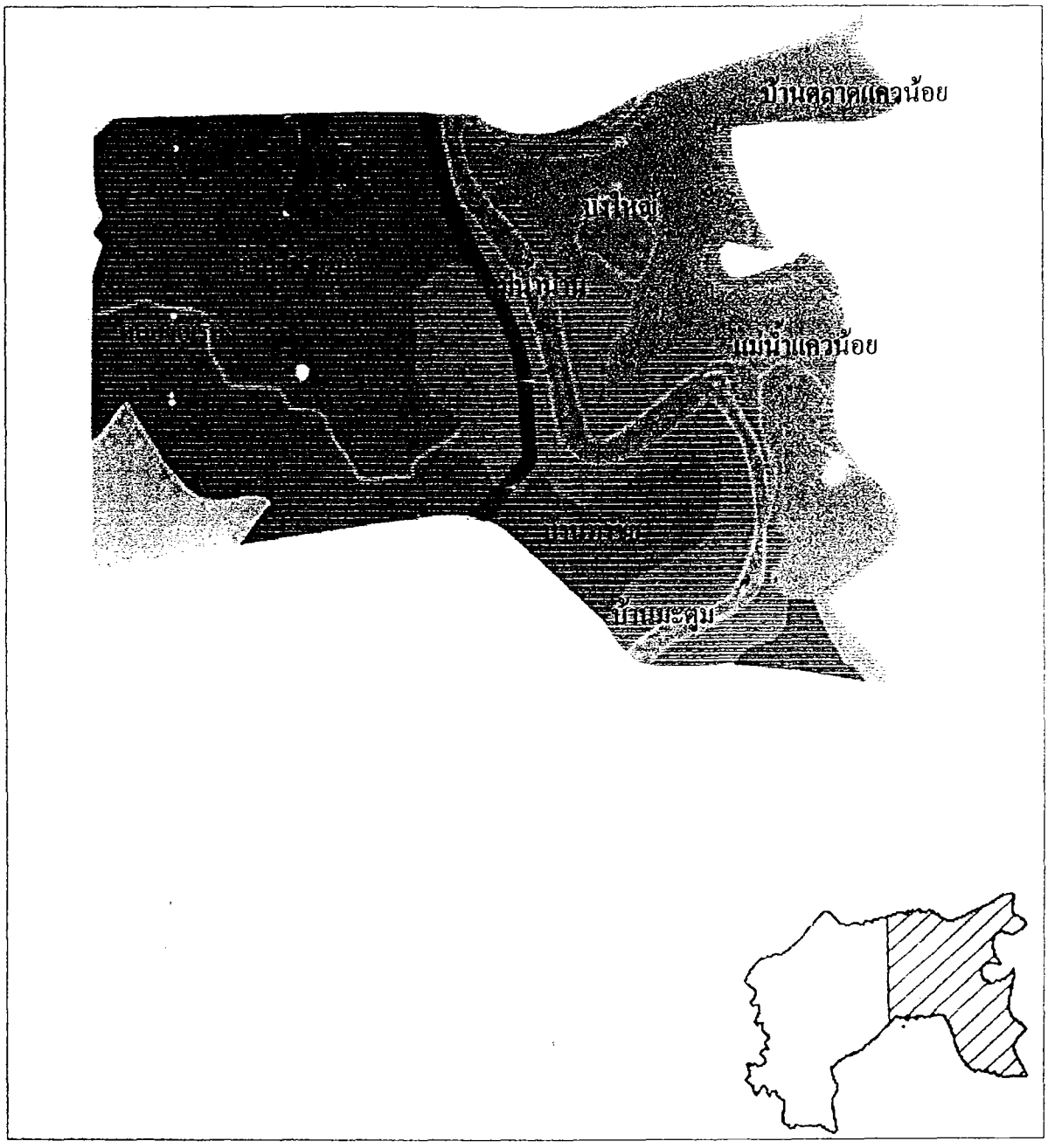

ต.มะตูม อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก

มาตราส่วน 1: 50000

ภาพประกอบ 43 แผนที่ ต.มะตูม อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก

ภาคผนวก ข
โน้ตเพลงมังคละ

เพลงไม้สี่ ของนายพรต คชนิล

แก้วกร เมืองแก้ว

เพลงไม้สี่

กลองยืน

กลองหลอน

เพลงไม้สาม

กลองยืน

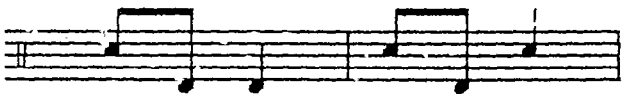

กลองหลอน

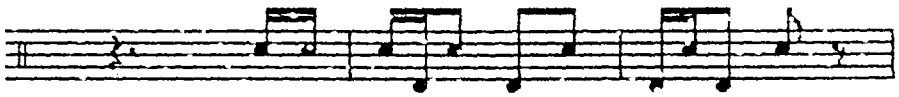

เพลงไม้หนึ่ง

กลองยืน

กลองหลอน

เพลงอุ้มศรี

กลองยืน

กลองหลอน

เพลงคุดทะราดเหยียบกรวด

กลองยืน

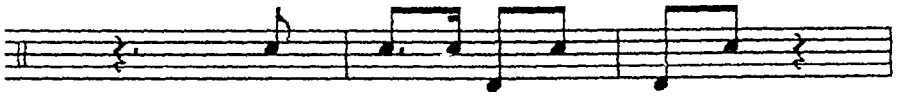

กลองหลอน

เพลงเวียนโบสถ์

กลองยืน

กลองหลอน

เพลงข้าวต้มบูด

กลองยืน

กลองหลอน

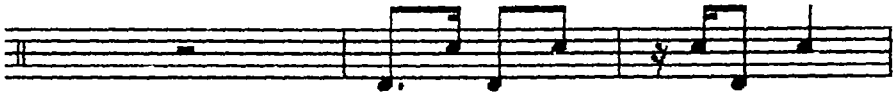

เพลงสาวน้อยประแป้ง

กลองยืน

กลองหลอน

เพลงกระทิงกินโป่ง

กลองยืน

กลองหลอน

เพลงปลักใหญ่

กลองยืน

กลองหลอน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ แก้วกร **ชื่อสกุล** เมืองแก้ว

เกิด วันพฤหัสบดีที่ 21 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2517

สถานที่เกิด จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน		บ้านเลขที่ 125/10 ซอยลุ่มพัฒนา 1 ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน		หัวหน้าสาขาดนตรี อาจารย์ ระดับ 4 ประจำภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน		ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2531	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีวิทยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร
	พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาปีที่ 6 กรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
	พ.ศ. 2537	กศ.บ (ดุริยางคศาสตร์ไทย) คณะศึกษา ศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
	พ.ศ. 2543	ศป.ม (มานุษยดุริยางควิทยา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

มังคละ : กรณีศึกษาวงดนตรีพื้นบ้านของนายพรต คชนิล

บทคัดย่อ

ของ

แก้วกร เมืองแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา
มีนาคม 2544

การศึกษาวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมี นายพรต คชนิลเป็นหัวหน้าคณะ มีความมุ่งหมายเพื่อรวบรวมเพลง ศึกษารายละเอียดของเครื่องดนตรี วัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการไหว้ครู ศึกษาบทเพลงในส่วนของรูปแบบจังหวะของกลองยืนและกลองหลอน ตลอดจนรวบรวมประวัตินักดนตรีของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง

ผลการศึกษาพบว่า ชื่อคณะประพรต รุ่งเรือง มีความหมายว่า ดีเลิศ เจริญรุ่งเรือง ซึ่งได้นำชื่อของนายพรต คชนิล หัวหน้าคณะมาเป็นส่วนหนึ่งของชื่อคณะด้วย โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 ขณะนั้นนายพรต คชนิล มีอายุประมาณ 65 ปี มีนักดนตรีในคณะ 9 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด อาชีพหลักของนักดนตรีในคณะส่วนใหญ่ ทำนาและรับจ้างทั่วไป ซึ่งการเล่นดนตรีมังคละเป็นเพียงอาชีพเสริม เครื่องดนตรีในวงมังคละ ประกอบด้วยกลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ กลองยืน กลองหลอน ปี่ ฆ้อง 3 ใบ ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก ฉิ่ง และ กรับ มังคละนิยมใช้บรรเลงประกอบงานมงคล เช่น งานบวช งานทำบุญบ้าน งานแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งมีการบรรเลงแบบนั่งและจัดเป็นขบวนแห่ มังคละมีการไหว้ครูที่จัดขึ้น 3 แบบ คือ ไหว้ครูประจำปี ไหว้ครูเพื่อเริ่มเรียน ไหว้ครูก่อนแสดง

จากการศึกษาบทเพลงของวงมังคละคณะประพรต รุ่งเรือง พบว่าเพลงที่ใช้ในคณะมี 10 เพลง ซึ่งมีเพลงไม้สี่ถือว่าเป็นเพลงครู ต้องเล่นเป็นเพลงแรกก่อนทุกครั้งหลังจากนั้นจะเล่นเพลงใดก็แล้วแต่สมาชิกในคณะ แล้วจบด้วยเพลงไม้สี่อีกครั้ง ลักษณะการบรรเลงส่วนใหญ่กลองมังคละ หรือกลองโกร๊กจะขึ้นนำก่อน แล้วตามด้วย กลองยืน ฆ้องเล็ก ฆ้องใหญ่ ฆ้องหน้า ปี่ กลองหลอน ฉาบยืน กรับ ฉิ่ง และฉาบเล็กตามลำดับ การเป่าปี่ผู้เล่นต้องเป่าเพลงไม้สี่ให้ได้ก่อน เพราะถือว่าเป็นเพลงบังคับ ถ้าเป็นเพลงอื่น ปี่สามารถนำเพลงลูกทุ่ง หรือเพลงรำวงที่บรรเลงทั่วไปมาเป่าเพื่อให้เข้ากับจังหวะของกลองยืนหรือกลองหลอนได้ ลักษณะการตีกลองยืนและกลองหลอนที่มีลักษณะแตกต่างกันของแต่ละเพลง โดยทั่วไปจะรู้จักกันว่าหน้าทับ ส่วนกลองโกร๊ก หรือกลองมังคละ ทำหน้าที่ ตีขัดจังหวัดกลองยืน ลักษณะการบรรเลงเป็นวงมังคละนั้น ความยาวของเพลงแต่ละเพลงจะขึ้นอยู่กับความพอใจ ของผู้เล่นกลองมังคละหรือกลองโกร๊ก การตีกลองมังคละหรือโกร๊กให้ถี่ขึ้น เป็นการบอกจังหวะที่จะจบเพลง ซึ่งเครื่องดนตรีทุกชิ้น จะจบพร้อมกันที่เสียงของกลองยืนและกลองหลอนดัง " จ๊ะ " ในจังหวะสุดท้ายของเพลงไม้สี่

MANGKALA : A CASE STUDY OF THAI CEREMONIAL FOLK MUSIC GROUP OF MR. PROT KOTCHANIN IN PHITSANULOKE PROVINCE

An Abstract

By

KEOWKORN MUANGKEOW

Present in Partial Fulfillment of The Requirements for the

Master Degree of Fine Arts Degree in Ethnomusicology

at Srinakharinwirot University

March 2001

A study of Mangkala of the Praprot Rungrueng Orchestra , Phromphiram District, Phitsanulok province, led by Mr.Prot Khotchanil who is the head of the orchestra. The purpose of this study was to collect songs of the Praprot Rungrueng's Thai Orchestra including musical instruments, culture and tradition concrening, especially Wai Khru (Teacher Respect Offering) ceremony and study songs in terms of tempo of standing precussion and spooked drums. The biographies of the musician of the Praprot Thai Orchestra were also recorded.

From the research , it was found that The Prapot Rungrueng Orchestra was establihed in 1978 (about 23 years ago) The words "Praprot rungrueng" in Thai means excellence and growth or flourishing . The name of the orchestra party came from Mr.prot Khotchanil, who was 65 years old and was the head of the orchestra at that time.There are 9 musicians of the orchestra, All of them are men and their major careess are farmer and general workers whereas playing Mangkala (music) is their supporting profession. Their musical instruments consist of small stroking drum, standing drum, spooking drum, wind instrument three gongs, a small cup – shaped cymbal and percussion or Mangkala band is played in auspicious celebrations, such as ordination, house warming, wedding and etc. Both marching and sitting shows are played. Hiring the Praprot Rungrueng's Thai Orchestra has its step; that is, hiring of wich the host has to deposit. When three day performed, there is a wai khru or making respect to teacher ceremony before playing the band. In addition, wai kru ceremony is held every year, and playing respect to teacher is a very important account for the beginning of study Mangkala. The belief in making respect to teacher to the beginning of studying the band is also necessary. This is because, Mr.Prot regarded that those who play the wind instrument and percussion band, do not catch one's wrist and they cannot relay the songs to others. If one can relay songs to the orthers without touching the wrists, he must face a disaster.

From the study of Praprot Rungrueng orchestra's songs there are ten songs played in the orchestra. The song "Mai Si" is considered to be the most important one because it is called Teacher Song. Thus it must be intiolly played and then the orther songs are followed. During the performance, Manghala Drum or Glong Grog will be performed first and accompanied by standing drum, three gongs, wind instrument , spooking drum a small cup - shaped cymbal and percussion respectively. For playing the flute, play wind instrument the musician must play the compulsory song first; that is Mai si song. Aport form this song, country songs or "Rom Wong" or round dance songs are brought to play in accordance with the rhythm of standing drum or spooking drum. The difference of the songs depends on the sounds of standing drum and spooking drum which are outstanding. Each song indicates the way how standing drum and spooking drum are played different and it is generally called "Nha Tab". For Mangkala Drum, the prominent musical instrument because of its loud noise, is played to interrupt the rhythm of standing drum. The time for playing each song in the Mangkala orchestra is up to the satisfaction of the musician who plays Mangkala Drum. Whenever he would like to stop playing any somg, the beating of Mangkala drum will become more frequent to give signal to the other musicians in the band. Then while plaing their musical instruments, they are deliberately listening to the rhythm beating of Mangkala Drum for ending the song. At this moment every musical instrument will be ended with the beating soumds "Ja" from standing drum and spooking drum . This is the lost rhythm of Mai Si and no matter what songs are played, they must be simultaneously ended at the final note in Mai SI song.